

איש יהודי

פסקי השו"ע ובית יוסף ומנהגי האר"י ז"ל זיע"א האמיתיים
פירוש המגילה בדרך פרד"ס

ארץ ישראל

תשע"ב

הקדמה קמא

אודה לה' שליט דעלמא יתיה, על הדפסת החיבור הקטן הזה. כלל ישראל עובר תקופה מסובכת, שייסורין היום יומיים נהפכו מרגע לרגע, ואין מנוס ואין מנוח, וזו התחלתא דגאולה. ופשוט שמרגע תחיית המתים, קב"ה יבטיל ס"א כעפרא. ואם כן, אין גהינום, ואין חיבוט הקבר, וכל הדברים הנוראים האלו ששרירין וקיימין לטובת בריאת העולם בטלים יהיו. ואם כן, נמצא שחוץ מהגלגולים שימשיכו עד תחיית המתים, אין סיבה יותר לייסורין. ולכן, בהיותנו בדור אחרון, שהיא בחינת 'לא בחיפזון תצאו' (ישעיה), כל דבר מתקדם לאט כשבצדו, הזמן חולף והולך עד בלי די.

זו אחרית הימים, שה' מנער אותנו כמת בחיבוט הקבר, ומנער אותנו, נעים ונדים ככסף הקלע, בלי נחת, מכל החטאים, הן מגלגולים שונים הן מהגלגול הזה. ולכן, אנשים מתוחים, ומודאגים, וזהו ממש קוצר רוח. והאויב אורב מבפנים ומבחוץ, שהלבן נהיה שחור והשחור לבן. ואין רגע בלי פגע, והוא הגהינום האמיתי, שאינו יכול לנשום בניחותא, אלא הכל בחינת ה' ניער את המצריים בים רותח. וכל זה עוברים לקראת הסוף. והיא בחינת סוף דבר הקול נשמע, הוא הקול של צעקה וזעקה. והצרה גדולה עד מאוד, שכמעט לא ראינו תקופה כ"כ מצליחה ופורחת, דווקא בארץ הקודש תובב"א, ומכל מקום עת צרה ליעקב, שעשירים שכנים לעניים, שהשפע מתרבה ובכל זאת מתייקר, מה שלא קיים אף פעם. שהנדיר יקר בהיותו נדיר, והמצוי זול. אלא, היום, נהפכו ההגדרות והערכים, דור תהפוכות, שהנדיר לאו דווקא יקר, אבל המצוי כן.

זה סימן (עיין סנהדרין בעניין הדגים) מופלג, שהתקנון האלוהי, משתנה לעינינו, והוא לא משתנה, וכללי העולם, ואף בלימוד התורה, מתחלפים, עד שאנו אווזים חזק במה שאפשר במבול הדעות והעצות הזה. והוא ממש הכנה מהעולם הזה, לעולם הבא שאינו שווה לקודמו, כי בו, רואים ממש מעינינו, את כבוד ה'. ולזה, ה' מכין אותנו בכל הדרכים. והדברים עמוקים. אם כן, מובן יותר מה שעברו בגלות בבל, שה' קידם את התרופה למכתם, שהיא ידיעת אורך תקופת גלותם, וצדיקים גלויים כדניאל, חנניה מישאל ועזריה, ומרדכי בלשן. ובכל זאת, חטאו.

ואנו, דור גמדים וקטני אמונה, צריכים לתקן מה שנעוות ?

עד כמה טעינו שראינו את החיצוני, ולא שמענו לעיצת הז"ל 'אל תסתכל בקנקן'. ולכן, עמלקים האמיתיים מסלפים את דברי התורה, והצדיקים נאלמים. כי אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, וזה נאמר רק לדור אחרית הימים. ולכן, מרדכי יהודי היה, לא רק מעם ישראל ומעם היהודי. כי ודאי הרוצה לעבוד את ה' באמת, צריך לפרוש מן הציבור, להכיר בתאוותיו ולתקן מעשיו. ורק בשמחתם ובצרתם, לא פורשים מהציבור. לא נאמר בטעותם.

על כך, אשרי מי שאווזו במרדכי הצדיק, ואינו כופה על האחרים בשם הציבור, והציבור אינו כופה עליו בשם היחיד... אלא הישר בעיניו יעשה. דווקא יעשה טוב ולא רע !

זיתון אברהם - י"ב אדר תשע"ב

הקדמה תנינא

שלום

יש להתבונן במה שכתבו חז"ל בדור אחרית הימים, הוא ערב הגאולה, כשבן דוד בא, אמת נעדרת. אם כן, איך נוכל לעבוד את ה' באמת ולקיים את מה שאנו מתפללים שבת בשבתו, "וטהר ליבנו לעבדך באמת" ?

התשובה היא כוונת הלב ולא רמת החכמה או המשרה. אנחנו צריכים לטהר את הלב, מכל מחשבה זרה, מכל שנאה ומכל גאווה. ולכן, עבודת ה' זאת שייכת לכל העם, בין "קטן" בין "גדול". אולם, איך נקיים זאת כשהאמת נעדרת ? ואין אמת אלא למוד הסוד. שלא רק רושם הקבלה מפחיד את המון העם (כמו למוד הגמרא שאותם פושעים הניחו את למודה רחוק מהמון העם כדי להמשיך להשתלט עליהם, היפך מלקבל כל יהודי בסבר פנים יפות, ולעשות מהר גדול, תל קטן שעליו יוכל להיתפש) אלא שלומדי קבלה תוהים וטועים מכל וכל, שלמוד תורת הסוד נהייתה חכמה ולא עבודת ה'. ובמקום לקחת מוסר מדברי האר"י ז"ל, תופסים את הכוונות ומתעלמים מהעיקר : להתקרב לה' כי הוא האמת. נמצא קלקול גדול, המתאפיין בזלזול הנהגות האר"י ז"ל לטובת פן הידע.

ולא הבינו כי כל מטרת הכוונות היא לעבוד את ה' ולקרב הגאולה. אמנם, ככל חכמה, אפשר להתעלם ממצויאות הבורא, ח"ו, בהיותו שקוע בלימודו, ומבטל את המציאות, שרק דרכה הוא יכול להשיג השגות גדולות, שזאת היא "וידעת את ה' אלוקיך". ועובדה שרוב לומדי הפשט והסוד, אינם מחדשים דבר. והסיבה היא, שיש להם חוסר ביטחון בה' ית"ש באומרם מי אני, אני קטן וכו', שאין זה ענווה כלל, אלא חולשת דעת ופחד נורא לעמוד במקום, שהקב"ה בעצמו ובכבודו, קבע לו. ונמצא כל חייו בתורת אחרים ובבחינת מוחין דקטנות. וקרוב לוודאי שאינו דורך את עפר ארץ ישראל אלא של חו"ל. וזו בחינת ותקיא הארץ שאינה רוצה לסבול מי שמתעקר את למוד התורה הקדושה.

וכך מסביר הבן איש חי זצ"ל בספרו בן יהודע, שלתלמידי חכמים שבארץ ישראל יש כוח לחדש בתורה, אף שבזויים לעיני הבריות, מה שאין כן תלמידי חכמים שבחו"ל, המכובדים. למדים אנחנו נמצאים, שמי שאין לו כוח לחדש בתורתו, אינו נמצא בארץ ישראל, או חמור ביותר, התורה שהוא לומד היא תורת חו"ל, פירוש, שאין מטרתה אלא להרגיל את היהודי למצוות וליראת ה', כדברי רש"י.

אולם, תורת ארץ ישראל, גורמת אהבת ה', ואין אהבת ה' אם אין אהבת הזולת היהודי. ולכן "ואהבת לרעיקך כמוך, זה כלל גדול בתורה" דברי רבי עקיבא ע"ה, שסבל מאובדן של כ"ד אלף תלמידים, שאינם נהגו כבוד זה לזה. והוא ציווי האר"י הקדוש קודם הסתלקותו, שתלמידיו יאהבו אחד את השני באהבה רבה, ואין עמלק נמצא אלא בהתקררות קיום המצווה, והבן.

כי התקררות זאת, נמצאת בכל שכבות החברה, בין עדות לעדות, בעבודה, בבית המדרש, בבית, וזו אכזריות גדולה, היא היפך מהות היהודי שאומת ישראל היא הרחמנים, הביישנים וגומלי חסדים.

וכשיהודי מומצא תירוצים הלכתיים¹ להתחמק מחובתו האומתית, להגן על עצמו ולשמור את יוזמתו רק לעצמו, הנה, הוא דומה לעורב האכזרי. ולכן, הוא מפשיט את עצמו מחלק עמו, שהוא מזלזל בו, ועוקר את שרשיו כדי לעשות ממנו העם הנבחר. ונמצא שהוא מסייע לעמלק המקדם את השלום השקרי והמחלוקות, לטובת כעין שלוות הנפש וקידום השכל, בעילום צרות הזולת, ובכלל מעם היהודי. נמצא שהוא בעצמו מציג את עמלק. וזה חל על כל הפילוגים. על כך, יהודי (או מה שנשאר מקליפתו) כזה, לא יוכל להתקרב לה' באמת, כי איננו עצמו מרכבה לה', שהוא מורד בו אחרי שהוא בוחר לקטרג על עם ישראל מלאהוב אותו. ואיך כלי מלא שנאה ישא עליו את תורת ה' שהיא כולה טוב ועיקרה לאהבת ה'?

וכמו המכבד את הבריות מכבדים מן השמים, כך האוהב את רעיו אוהב מן השמים. והיא מידת אברהם אבינו ע"ה, הנקרא בפני הבריות רב המון גויים, אולם בפי ה' נקרא אוהבי, שאוהב את ה'.

ולכן, אף שאמת נעדרת, אין אהבה נעדרת, והיא מטרת למוד הקבלה, היפך להסתגר, לפתוח את מעיין החכמה כדי שהעולם כולו יכיר בה' שהוא מקור האמת, מעל החכמה.

זית'ון א'ברהם

לשון הב"י בקיצור.

מקור דברי האר"י ז"ל הם משער הכוונות – עץ חיים – שער מאמרי רשב"י – שער מאמרי רז"ל – לקוטי הש"ס – שער הגלגולים –

¹ ויש לשאול, איך שבימי הראשונים לא היו כ"כ בבלבול דעה, הבאה מריבוי השקפות וחידושי הלכות. וזה הקלקול הגדול שעשו מהשו"ע פירושים לאין סוף, כשמרון זיע"א בעצמו כתב בהקדמתו, שספר זה הוא קיצור הבית יוסף (ואם כן, אין סיבה ללמוד את הקצור לאור הארוך, שכלל הזה מייצג דחיית קבלת השו"ע, כעין חשד על החיבור הזה ח"ו, ועוד שגם הבית יוסף הוא להלכה ולא רק ליקוט דעות) והלכה למעשה !!!

לשון הש"ע והרמ"א

יז מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושט באיגרת, להראות הנם אמנם מלשון האר"י ז"ל נראה כדעת הטור, שפושט את כל האיגרת וקורא; וכשיגמור, חוזר וכורכה כולה, ומברך. הגה: יש שכתבו שנהגין לומר ד' פסוקים של גאולה ויש שהוסיפו ואינו מעבד בקול רם, דהיינו: איש יהודי וגו', ומרדכי יצא וגו', ליהודים היתה אורה וגו', כי מרדכי היהודי וגו'; וכן נוהגין במדינות אלו (הגהות מיימוני פ"ח וכל בו ואבודרהם); והחזן חוזר וקורא אותן. עוד כתבו שנהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים, או לכתוב שם המן עליהן, ולהכותן זה על זה כדי שימחה שמו על דרך: מחה תמחה את זכר עמלק (דברים כה, יט) ושם רשעים ירקב (משלי י, ז) ומזה נשתרבב המנהג שמכים המן כשקורים המגילה בבהכ"נ (אבודרהם); אין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא לחנם הוקבעו. (ב"י בשם א"ח). **ובמיוחד מנהגים הקודמים לבית יוסף, וכן היא דעת החיד"א, ואין לנו יודעים נימוק העמוק של כמה מנהגים, לכן ח"ו לבלטלם** כתוב בארחות חיים (שם אות מא) כשמזכיר הקורא שם המן ובניו מנשקין והוא תיקון עשוי מקור עמלק **שנשך את יעקב בנשיקה, ולכן מ'נ'ק'ש'י'ן' אוחיות מ'נ'ש'ק'י'ן'. זית"א דכ"א.** התינוקות באבנים או בלוחות עץ שבידם וכתוב בהם שם המן ובניו ועל ידי הניקוש הם נמחקים ולמנהג הזה יש שורש בהגדה דאמרינן כי מחה אמהה את זכר עמלק (שמות יז יד) אפילו מעל העצים ומעל האבנים לכן אין להלעיג על המנהגים כי לא לחנם נקבעו והמנהג הזה נוהגים בצרפת ובפרובינציא ונותנים טעם ע"ש ושם רשעים ירקב (משלי י ז) עכ"ל: **מנענעים את המגילה כשאומר 'האגרת הזאת', וכן ספר תורה כשאומר 'נתן לנו את תורתו' וגם כשאומר 'תורת אמת'. מהר"א אזולאי.**

הערות המוציא לאור,
זית"א.

הוספות רבי שמואל
וויטאל (מהרש"ו) או
של רבי אברהם
אזולאי (מהר"א
אזולאי)

לשון הבית
יוסף

שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפו סעיף א בהנזכר ופורים מותר להתענות לפניהם ולאחריהם.

ומ"ש כדאיתא במסכת תעניות דבכל מקום שנאמר דלא למיספד בהון לפני ולאחריו נמי אסור לומר דביום שלפני פורים אסור להתענות הוה סגי ליה דלימא דלפניהם אסור להתענות אלא דקושטא דמילתא קאמר דכיון שכתוב בו דלא למיספד לפני ולאחריו אסור: (ב"י).
וכן כותב מוהרמ"ו (שער הכוונות) שס' רבו האר"י הקלוש זע"א: ואמנם נבאר תחילה ענין קדושת הימים האלו ואח"כ נבאר ענין ברכות נר של הנזכר והנה כמו שנתבאר שבשבתות ויו"ט ור"ה יש בהם תוספת קדושה על ימי החול גם בהנזכר ופורים יש בהם תוספת קדושה יותר מימי החול אמנם אין מדרגתם שוה למדרגת השבתות ויו"ט ור"ה. מובן עכשיו למה מותר להתנות לפניהם ולאחריהם, שאין להם בחינת ערב חג וגם לא אסרו חג. זית"א לכיא.

סעיף ב מתענים ב"ג באדר תענית אסתר הוא תקנת חכמים קודם שצטלה מגלת תענית (הגהות רבי אברהם אזולאי על הלבוש) ובהגהות מיימוניות כתוב בריש הלכות תענית (אות ב) רבינו שב"ט כתב דהנזכר ופורים לפניהם ולאחריהם מותר דהנזכר מפרסמא ניסא גם מנהג כל ישראל להתענות ביום שלפני פורים מיהו אין זה ראייה דתענית אסתר שמא שאני דהשיב לן כתענית חובה כיון דהוי מדברי הגאונים ומנהג כל ישראל אבל תענית רשות לעולם אסור עכ"ל ומיהו לפי התיורצים שכתבתי לעיל תענית רשות נמי שרי והכי נקמינן: ואם חל פורים באחד בשבת, מקדימין להתענות ביום חמישי. ומה שאנו מקדימין התענית ליום חמישי היכא שחל פורים להיות במוצאי שבת ולא עבדינן ליה בערב שבת נמצא בתשובת הגאונים לפי שרגילין בתענית להרבות בסליחות ותחנונים ולא יתכן לעשות כן בערב שבת לפי שלא יוכלו לטרוח לכבוד השבת ובמסכת סופרים (פי"ז ה"ה, פכ"א ה"א והי"ב) [איתא] שרבותינו שבמערב מתענין באדר שלשה תעניות של אסתר אף על פי שאותם היו בניסן לא היו רוצין להתענות בניסן לכאורה, היה מותר להתענות צפסת. ומיכוון שלא קבעו חז"ל צלמת מתי להתענות. זית"א לכיא שנגאלו בו אבותינו והוקם המשכן עכ"ל הרא"ש:

וכשחל פורים במוצאי שבת בדין הוא שיתענו בו ביום ששי אלא מפני שרגילין בתענית בסליחות ומשום דקשיא ליה אם כן שאנו מתענין תענית זה זכר לתענית מרדכי ואסתר למה אין אנו מתענין השלשה תעניות שהתענו הם בניסן לכך כתב רבותינו שבמערב היו מתענין אותם ואנו שלא נהגינן כן נראה שהטעם כדי שלא להכביד על הצבור. **כרוך שתענית הזאת, אינו אלא מנהג, שחלק נהגו ג' ימים, וחלק רק יום א' כדי לא להכביד על הצבור. ואם כן, מובן מה שפסק הרמ"א, שתענית זה אינו חובה, כי הוא אינו מוסכם אלא כל חכמי ישראל. ועוד, אין פורשים מן הצבור, בין בלענו בין בשמחתו. ואין קיימא לן פירוש מהצבור, אחרי שאין לער, סוף סוף נגאלו מהגלות הזאת (בבב) וזכו בנס מרדכי ואסתר, ואין מקום להטעור בזה. ואינו כמו שאר תעניות, שמזכירים לער אבותינו הנמשך עד היום הזה, וגם אנו סובלים ממנו. ומה גם שאין שמחת הצבור שלמה, בגלל קביעת התענית אסתר, ואיך ישמח בתוך גזרה? זית"א לכיא.**

הגה: ותענית זה אינו חובה, לכן יש להקל בו לעת הצורך, כגון: מעוברות או מניקות או לחולה שאין בו סכנה, ואפי' רק כואבי עינים, שאם מצטערים הרבה לא יתענו ויפרעו אח"כ, אבל שאר בריאים לא יפרשו מן הצבור משמע שלא גזרו להתענות אלא כדי לא לפרוש מן הצבור ואם חל פורים ביום

א', שמתענין ביום ה' שלפניו, וחל בו ברית מילה, מותר לאכול על המילה, ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים (הגזות מנהגים). ואם כן, מה שונה להתענות ביום ו' כשפורים חל ביום ראשון, מלפריע התענית ביום ו', בגלל שביום ה' חל בו ברית מילה ?

בין כה לכה, יום שישי הוא ויש להכין את השבת. ואולי שהפורע ביום שישי, אינו אלף יחיד (ואף שהם כמה, מסתבר שלא יתקבלו כדי להתענות), ולכן, לא יתגייס הקהל כבודד הוספת הקינות ושאר סדר שחרית של תענית ציבור. ולכן, אין לפריע את התענית הזה ביום ו' אלף רק מי שאכל, ולא ציבור שלם. ולכן, מותר ביום ו' שאינו מתעכב בתפילה בסליחות ובתחנונים בהיותו יחיד, ויכול להכין את השבת בזמנה. זית"א דכ"א.

סעיף ג יש מתענים ג' ימים, זכר לתענית אסתר.

ובמסכת סופרים (פי"ו ה"ד, פכ"א ה"א והי"ב) [איתא] שרבותינו שבמערב מתענין באדר שלשה תעניות של אסתר אף על פי שאותם היו בניסן לא היו רוצין להתענות בניסן שנגאלו בו אבותינו והוקם המשכן עכ"ל הרא"ש: ואחר כך הביא (הרא"ש שם סי' ח) הא דאמרינן בסוף פרק קמא דראש השנה (יה: - יט:): דאף על גב דבטלה מגילת תענית הנוכה ופורים לא בטלו וכתב עליו אית דבעי למימר כיון דלא בטלו אוקמו אדינייהו ולפניהם ולאהריהם אסור ואית דאמר לא עדיף לפניהם ולאהריהם מושאר יומי מגילת תענית וכן מסתבר ולכן נהגו להתענות בשלשה עשר באדר ולמאי דפרישית לעיל (סי' א) זמן קהילה לכל הוא הוי תענית אסתר תקנת חכמים אף קודם שבטלה מגילת תענית עכ"ל.

כתוב בשבלי הלקט (סי' קצד) מצאתי בשם רש"י מעשה היה ואירע פורים באחד בשבת וקדמו הצבור להתענות בחמישי כמנהג וזאת אשה אחת שהיתה צריכה לרכוב אצל השלטון ושאלה לרבינו אם היא יכולה להתענות למחר ולאכול היום מפני טורח הדרך ואמר רבינו תענית זה אינו לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא מנהג בעלמא שהרי תענית אסתר ומרדכי היו בימי הפסח (מגילה טו., אסתר רבה פר' ח אות ה) ואם נפש אדם לומר דברי הצומות וזעקתם [כתוב] (אסתר ט לא) אין זה פירושו אלא כך פירש על דבר הצומות והזעקות שעברו עליהם בימי המן קיבלו עליהם ימי הפורים לזכר להם לדורות הנם ואף על פי כן אסור לו לאדם לפרוש מן הצבור משום לא תתגודדו (דברים יד א) כי עיקר התקנה היא לקרוא דווקא כבוד הלכת מלך, והיפוכו הוא לא תתגודדו. שצמקום לוותר על כבודם, מהפגנים לכמה אנגדות ואינם מאחדים את היהודים ליום הקהילה. זית"א דכ"א. ויש מהפרושים שמתענין עם הצבור יום חמישי וחזורים ומתענין יום ששי כדי לסמוך התענית לפורים ורבי קרא עליהם הכסיל בחושך הולך (קהלת ב יד) דכל עצמו של תענית אינו אלא מנהג ומחמיר זה במקומו כאילו הוא קבוע מן התורה וכיון שנהגו רבים להתענות בחמישי דיינו בכך עכ"ל.

שו"ע סימן תרפז

סעיף א חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום. אמר רבי יהושע בן לוי חייב אדם לקרוא את המגילה בלילה ולשנותה ביום. בפרק קמא דמגילה (ד). וכתב רש"י ולשנותה ביום זכר לנם שהיו צועקין בימי צרתם יום ולילה: ושל לילה, זמנה כל הלילה;

ושל יום, זמנה כל היום ומי"ש ושל לילה זמנה כל הלילה ושל יום זמנה כל היום. פרק שני (כ:) תנן כל היום כשר לקריאת מגילה זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום ודבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה: מהנין החמה עד סוף היום; ואם קראה משעלה עמוד השחר, יצא. ומי"ש מהנין החמה עד סוף היום ואם קראה משעלה עמוד השחר יצא. משנה שם (כ.): והיא מצות עשה מדברי סופרים ומברכין עליה כמו שמברכין על מצות דרבנן. פשוט הוא: קראה באדר ראשון ואחר כך ראו לעבר השנה קורין אותה באדר שני. משנה פרק קמא (ו):

סעיף ב מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה, שהרמב"ם סבור שמה שאמרו דמת מצוה ומקרא מגילה מת מצוה עדיף הוא לענין קדימה אבל לא שתכתבל מקרא מגילה מפני מת מצוה אם כן הוא הדין דכשאמרו מבטלין מעבודתן בשביל מקרא מגילה לא ביטול ממש קאמר אלא קדימה וכן הוא דעת התוספות (ג. ד"ה מבטלין) שכתבו מבטלין כהנים מעבודתן לשמוע מקרא מגילה וקשה אמאי מבטלין והלא אחר הקריאה יש הרבה שהות לעבודה ויש לומר דכיון דמשהאיר היום הוי זמן עבודה והן מניחין אותה בשביל הקריאה משום הכי קרי ליה ביטול ואם תאמר ויעשו עבודתן מיד ואחר כך יקראו המגילה לבדם ויש לומר דטוב לקרות עם הצבור משום דהוי טפי פרסומי ניסא: מטעם זה, משמע שתלמוד תורה לא כנגד כולם אלא בניין קדימה. ולכן, אם בא לקיים אחת מהמנוות במשנה פאה (א' א') וכיבוד אב ואם, גמ"ח, ביקור חולים, הכנסת אורחים, השכמת בני"ה, שלום בן אדם לחבירו (ובין איש ואשתו) אינו נקרא ביטול תורה, שהרי מקדים את המעשה הפוגע בו. וזוהי תוכחה גדולה למי שמבטל את קיום המנוות לטובת לימוד תורה, שראינו אצל אברהם אבינו ע"ה שקם מהשכינה לקבל הג' אנשים, וזכה בכוח הקודש, שכתוב בו וירא וישא את עיניו, שהוא כנוי לכוח הקודש כידוע. ועוד, שמכחיש את מציאות ההשגחה המביאה בידו מנוות, כלבדי חז"ל (פרקי אבות), וסימן אבות לבנים שמי שאינו מקיים פרקי אבות תקרא עליו פורקי אבות או פרקי אבות), מנוות הבאה בידך אל תחמיצנה. והבאה בידך הוא לשון פגיעה, כלבדי הגמרא המובא בשו"ע ס' רכ"ו: היואל בימי ניסן וראה אילנות וכו', והרי נמלא שהמנוות פוגעת בו בדרכך, ואינו יואל לחפש אילנות, והדברים ידועים. זית"א לכיא.

קל וחומר לשאר מצות של תורה דווקא של תורה שכולם נדחים מפני מקרא מגילה, שאין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברים (ד כדי צרכו), שהפוגע בו קוברו תחלה ואח"כ קורא. הגה: וכל זה לא מיירי אלא בדאיכא שהות לעשות שתיהן, אבל אם אי אפשר לעשות שתיהן אין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני מקרא מגילה (ר"ן וב"י בשם תוספות ומהר"א מזרחי). והא דמת מצוה קודם, היינו דוקא בדאפשר לו לקראה אח"כ (מהר"א מזרחי). אולם קשה על הרא"ש שהלנת המת אסורה. זית"א לכיא .

סימן תרפח סעיף א

כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון ותנא דידן יליף פרוי פרוי כתיב הכא על כן היהודים הפרזים (אסתר ט יט) וכתיב התם לבד מערי הפרזי הרבה מאד (דברים ג ה) מה להלן מימות יהושע בן נון אף כאן מימות יהושע בן נון ופריך אלא שושן דעבדא כמאן ופירש רש"י (ד"ה הכי קאמר) אי ילפינן הך גזירה שוה היאך עשו אותם שבשושן בט"ו הא פרוי הוא ולא ידעינן בה שהוקפה מימות יהושע אמר רבא שאני שושן הואיל ונעשה בה נס **ואם הנס רק בשושן למה גזרו בשאר מוקפים ?** ופירש רש"י הואיל ונעשה בה נס שניתן להם גם מחר סעיקל הנס לרש"י על שניתן גם למחר לעשות כדת הוים להרוג (בשונאיהם) שני ימים על כרחן לא נהו עד ט"ו וכן קבעוה לדורות, **אפילו אינן מוקפין עבשיו, קורין בט"ו, לפיכך נראה לי דנהי דטעמא דרבי יהושע בן קרחה הוי כדכתב הר"ן שקבעו ט"ו למוקפין כדי לדמותן לשושן וכדאמר בהדיא בגמרא מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה כי שושן מה שושן מוקפת מימות אחשורוש וכו' לתנא דידן לא הוי טעמא משום הכי אלא היינו טעמא כיון דמצוה זו הוקבעה בזמן הורבנה של ארץ ישראל ראו חכמים שבאותו הדור לעשות זכר לארץ ישראל בנס זה וכדאמרין בפרק בתרא דראש השנה (ל) דאית לן למיעבד זכר למקדש ולפיכך תיקנו שמוקפין חומה מימות יהושע יקראו בט"ו ושאר העיירות יקראו בי"ד ואילו לא היו מחלקין ביניהם לא היה לארץ ישראל זכר בנס זה **והלא, ברוב החגים כג' רגלים, אין זכר לארץ ישראל אלא לארץ מלכים, ומה לא להזכיר את ארץ ישראל בנס של פורים שאיננו מחוץ לארץ ישראל ? זית"א דכ"א.** ויש קצת סעך לזה בדברי הרמב"ם (פ"א ה"ד - ה) שכתב כל מדינה שהיתה מוקפת חומה מימי יהושע (בן נון) קורין בט"ו וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה מימי יהושע קורין בי"ד. שושן הבירה אף על פי שלא היתה מוקפת חומה מימות יהושע קורין בט"ו שבה היה הנס שנאמר (אסתר ט יח) ונוה בהמשה עשר בו. ולמה תלו הדבר בימי יהושע כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה הרבה (באותו הזמן) כדי שיהיו קורין בבני שושן ויהשבו כאילו הן כרכין המוקפים חומה אף על פי שהן עתה חרבים הואיל והיו מוקפין חומה בימי יהושע קורין בט"ו ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה ע"כ.**

ומאחר שכתב דין המוקפין קודם שכתב דין שושן הבירה משמע דטעמא דמוקפין בט"ו לא תלי בשושן ומה שכתב כדי שיהיו קורין בבני שושן לאו למימרא דמוקפין תלי בבני שושן אלא הוי כאומר שיהיו קורין בט"ו ומה שכתב ולמה תלו הדבר בימי יהושע הכי פירושו למה חלקו מוקפות מימות יהושע משאינן מוקפות והיינו דמסיים בה כדי שיהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה ואם איתא שסיבת חילוק מוקפין משאינן מוקפין הוא מטעם אחר ומעם כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל אינו אלא לומר למה תלו בימות יהושע ולא בימות אחשורוש מאי ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה דקאמר:

אפילו אם הם בחוצה לארץ, הר"ן ז"ל הביא עוד ראיה מדרגסינן בירושלמי (מגילה פ"א ה"א) הדרך שהרב נעשה של גוים וכו' ואם הירושלמי מתפרש כך יש ללמוד ממנו שהכרכים המוקפין חומה שבהוצה לארץ קורין בט"ו וכן דעת הגאונים ז"ל עכ"ל. וכן כתב הרמב"ם (פ"א ה"ד) שכרך המוקף חומה מימות יהושע בן נון קורא בט"ו אף אם הוא בחוצה לארץ: **והסבבה היא, שכנס גזרת המן התפשטה בכל הק"כ מדינות, והרי, הוא מלך שמלך כפיפה, כעין שליט על כל העולם, לכן, ברור שיש לפרסם את הנס בכל העולם. זית"א דכ"א. ואפילו אין בהם עשרה**

במלנים והוא שהוקף ואח"כ ישב, או שישב תחלה על דעת להקיפו אח"כ, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו (אבל בסתמא חוקפה ולבסוף ישבה ר"ן). גירסתו של הרמב"ם (הל' מגילה פ"א ה"ט) שכתב במה דברים אמורים שמקדימין וקורין ביום הכניסה בזמן שיש לישראל מלכות אבל בזמן הזה אין קורין אותה אלא בזמנה שהוא יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר בני הכפרים ובני עיירות קורין בארבעה עשר ובני כרכים קורין בט"ו: והוא שקדם יש חשק לקלוקל, נוטים לחומרא, לזטל את הספק. משמע גם מהרמב"ם, שאין מלכות לישראל מדינה אלא מלכות בית דוד. ולכן, גם היום בתקופתנו, אין קוראים את המגילה אלא בזמנה. זית"א דכ"א.

ב וכן הכפרים הנראים עמהם, אפי' אינם סמוכים, כגון שהם בהר; או שסמוכים להם, אפי' אינם נראים עמהם, כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. וביאור דברי הר"ן כך הם יש מפרשים דנראה וסמוך דקאמר היינו דמתחשב מתחומי העיר כלומר שכפר זה נחשב מכלל תחום אותו כרך אבל אם אינו נחשב מתחום אותו כרך אף על פי שהוא נראה מן הכרך וגם אינו רחוק ממנו מיל אינו נדון ככרך וכשהוא נחשב מתחום אותו כרך אם הוא סמוך דהיינו שהוא בתוך מיל או אם הוא נראה אף על פי שהוא רחוק ממיל כיון דנחשב מתחומי הכרך נדון ככרך אי נמי אפשר דכי אמרינן ועד כמה אכולה מילתא מהדר וכו' כלומר גם בנראה עמו בעינן שלא יהא רחוק ממנו יותר ממיל אבל לומר כשהוא רחוק כמה פרסאות עד שאינו נחשב מתחומי העיר שאם נראה מהכרך יהא נדון כמוהו זה דבר שאינו נראה לאמרו וזהו שכתב ומכל מקום אינו נראה שאם היה רחוק כמה פרסאות מפני שרואים אותו מן הכרך יהא נדון ככרך:

ומ"ש רבינו ואפילו הכרך אינה מוקפת חומה עתה אם היתה מוקפת בימי יהושע קורין בחמשה עשר. פשוט בפרק קמא דמגילה (ב:) וכבר נתבאר טעמו של דבר שהוא כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל:

ובשושן אע"פ שאינה מוקפת חומה מימות יהושע, קורין בט"ו הואיל ונעשה בו הגם. משמע, שאם ירושלים חובצ"א לא היה לה חומות מימי יהושע, מ"מ היינו קוראים את המגילה ביום ט"ו כבשון הדירה. והוא מכות חשיבות מקום ירושלים שנקבעה בה לדורות בני אריאל. ואם בשון עושים בט"ו בגלל נס פורים שהתחשק שמה, על כמה וכמה בירושלים שנעשו בו כל יום י' נסים בבית המקדש ! זית"א דכ"א. ומכל מקום כתב הר"ן (ב. ד"ה אבל) שמה שנהגו עכשיו בארץ ישראל לקרות בחמשה עשר אף על פי שברוב המקומות אין שם עשרה בטלנים שיהיו בטלנים ממלאכה לעמוד בבית הכנסת אפילו לאותה שיטה יש ליישב אותו מנהג דלאו דוקא בטלנים אלא כל שדרים שם עשרה בני אדם שהולכים בוקר וערב לבית הכנסת הרי הוא כאילו יש שם עשרה בטלנים:

ואין קרוי מוקף אלא אם כן הוקף חומה תחלה ואחר כך נתיישב אבל נתיישב ואחר כך הוקף אין קורין אלא בארבעה עשר. וכך היא השתלשלות העולמות, קודם כל המקיף ואח"כ הפנימיות, שאם לא כן, העולמות (בעיקר האכילות כידוע) לא היו סובלים אור אין סוף ב"ה המחזיק דרך קו הישר. ואמ"ל. זית"א דכ"א.

ג כפרים ועיירות גדולות, וכרכים שאינם מוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בי"ד. י"ל כי אמרינן [הכין] הני מיילי בארץ ישראל משום דכיון דלענין בתי ערי חומה דינן כמוקפין מימות יהושע בן נון מפני ששיבת הגוים אינה ישיבה אף לענין קריאת מגילה נדונית כמוקפות חומה אלא דאכתי איכא למידק בעיירות המוקפות חומה שבחוצה לארץ ניהוש דילמא קדמה ישיבתן לחומתן ונמצא שהרי הן כאילו אין להן חומה אלא איכא למימר שהולכין אחר הרוב שעל הרוב קודמת חומתן לישיבתן שכן דרך רוב המדינות מקיפין חומה תחלה ואחר כך מיישבין אותן עכ"ל: והר"ן (ב. ד"ה אבל)

ד כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו, קורין בי"ד ובט"ו ובליליהון, ולא יברך כי אם בי"ד שהוא זמן קריאתה לרוב העולם. ודאמרינן בגמרא אטבריה והוצל שהיו קורין בהן בי"ד ובט"ו במדת חסידות היו נוהגין כן משום ספיקא דטבריה דתליא במגניא ומכסיא ובהוצל מפני שהיו נחלקין בה בקבלתן זה אומר מוקפת וזה אומר אינה מוקפת והיו קורין בה בלא ברכה דספק דטבריהם לא בעי ברוכי כדאייתא בפרק כמה מדליקין (שבת כג.). אלא שראוי לברך בי"ד מפני שהולכים אחר רוב העולם והרב המגיד (שם) הזכיר סברא זו. וכתב עוד שיש מפרשים שלא חשו לספק זה אלא בארץ ישראל שהיו ידועות בשעת התקנה מחמת דין בית בבתי ערי חומה אבל בחוצה לארץ מעיקרא כך התקינו שכל שהוא ספק לא יקראו אלא בי"ד ויש מפרשים שהיו סוברים ונוהגים כדברי רבינו וכן ראוי לעשות וכן נהגו העולם לעשות כדברי הרמב"ם ז"ל:

וראיתי לה"ר יוסף אביוב ז"ל שהיה קורא תגר על המנהג שנוהגים בכל עיר מוקפת חומה לקרות בי"ד ובט"ו דע"כ לא קאמר הרמב"ם שקורין בשני הימים אלא בכרך שהוא ספק דהיינו שקצתם אומרים מוקפת היא מימות יהושע וקצתם אומרים אינה מוקפת מימות יהושע אבל כל שאין יודעים בה כלל לא מיקרי ספק (...)ומיהו יש לקיים דבריו ממה שכתב הר"ן בשם הגאונים דטבריה והוצל שהיו קורין בהם בי"ד ובט"ו במדת חסידות היו נוהגים כן משום ספיקא דטבריה דתליא במגניא ומכסיא ובהוצל מפני שהיו נחלקים בקבלתה זה אומר מוקפת וזה אומר אינה מוקפת משמע מדבריו דדוקא בכהאי גוונא הוא דהויא ספק וקורין בי"ד ובט"ו לדברי הגאונים ממדת חסידות ולדברי הרמב"ם מדינא אבל כל שאין מחלוקת בקבלתן אלא שאין אנו יודעים אם היא מוקפת מימות יהושע אם לאו לא נכנסה לכלל ספק ואין קורין בה אלא בי"ד לדברי הכל והעולם שנוהגים לקרות בי"ד ובט"ו בכל העיירות המוקפות מן הסתם נראה שסוברים שכיון שאנו רואין אותה שהיא מוקפת באה לכלל ספק אם היא מוקפת מימות יהושע והיא בכלל מה שכתב הרמב"ם עיר שהיא ספק קורין בה בשני הימים ובליליהם אבל אין מברכין עליה אלא בארבעה עשר הואיל והוא זמן קריאתה לרוב העולם:

אח"כ בא לידי ספר אשכנזי (שו"ת מהרי"ל סי' נו) וכתוב בו קשה לי עיירות דידן מנא לן שלא היו מוקפות חומה למה אין אנו קורין נמי בט"ו מספק? תשובה: כל כרכים דידן קורין בי"ד אי לאו דקים לן מוקפת מימות יהושע בן נון וספיקא דטבריה משום דמספקא ליה לחזקיה אי היקף

ימה חשיב חומתה אי לא כדאיאת התם (ה:); כך פירש רבינו משה הגאון בתשובה עכ"ל וכן מצאתי כתוב בתשובות בשם גאון:

ה בן עיר שהלך לברך, או בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו מיהו לישנא דתלמודא משמע דרבא קאי אכולה מתניתין וכמו שמועיל לבן כרך להיות כבן עיר כשעמד שם ליל י"ד ומקצת היום שהוא זמן קריאתם של בני העיר והלה עליו חובת קריאתן כמו כן מועיל לבן עיר שהלך לברך ועמד שם מקצת יום י"ד כיון שבזמן חיוב קריאת בני מקומו אינו עמהם נסתלקה מעליו חובת קריאת אנשי מקומו ונכלל עם בני הכרך להתחייב בזמן קריאתם וקרינן ביה מוקף בן יומו כיון שהוא בכרך בזמן קריאת בני עירו ונסתלקה מעליו חובת מקומו הקוראים ביום י"ד וקרינן ביה מוקף בן יומו ואף אם יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו. והר"ף (ו.) כתב לא שנו אלא שעתיד לחזור בליל י"ד ונתעכב ולא חזר ואשמועינן שהדבר תלוי בכוננתו בשעה שיצא מביתו אם היה בדעתו להיות לילי י"ד בביתו הרי הוא כמקומו אף אם נתעכב שמה אבל אם אינו עתיד לחזור בליל י"ד קורא עמהם עכ"ל הרא"ש ז"ל; ואם לא היה בדעתו לחזור כלומר עיקר מילתא בבן כרך שהלך לעיר כתיב ומיניה ילפינן לבן עיר שהלך לברך ומשום הכי א"א לפרושי דבן עיר שהלך לברך אזלינן בתר יום י"ד ובבן כרך שהלך לעיר אזלינן בתר יום ט"ו דאם כן רבא כי אמרה למילתיה על בן כרך שהלך לעיר ה"ל למימרא ומיהו מתניתין דאקדמה בן עיר שהלך לברך לבן כרך שהלך לעיר לא קשיא מידי דאיכא למימר אורחא דמילתא נקט שדרך בני עיירות ללכת לכרכים יותר מבני כרכים לעיירות אבל מרבא דמייתי דרשה דקרא קשה ואפשר לומר עוד דבן כרך שהלך לעיר כל הפוסקים שוים בו דאזלינן בתר יום י"ד ומשום הכי נקטה רבינו ברישא ובתר הכי כתב (בן כרך שהלך לעיר) [בן עיר שהלך לברך] דלדעת הרא"ש אזלינן ביה בתר יום י"ד: אלא לאחרי זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם ודברי הרמב"ם (פ"א ה"ו) סתומים ופירשם הרב המגיד כדברי רש"י וכן פירש הר"ן (ו.) ד"ה גמ' אמר רבא) ג"כ דברי הר"ף שכתב וזה לשונו לא שנו אלא שעתיד לחזור בליל י"ד אבן כרך שהלך לעיר בלחוד קאי והכי קאמר שאם עתיד לחזור למקומו בליל י"ד קודם זמן השחרית אינו צריך לקרות עמהם כיון שלא יתעכב כאן ביום י"ד אי נמי אפילו נתעכב כיון שנתעכב שלא מדעתו וכן דעת הר"ף שכתב ונתעכב ולא חזר אבל אם אין דעתו לחזור בליל י"ד כלומר שלא היה בדעתו לחזור למקומו באותו לילה אלא להתעכב כאן ביום י"ד ונתעכב קורא עמהם ביום י"ד שנעשה פרוז בן יומו ומיהו אם חזר למקומו בליל ט"ו קורא עמהם וגדולה מזו אמרו בירושלמי (מגילה פ"ב ה"ג) בן עיר שעקר דירתו ליל ט"ו נתחייב כאן וכאן ומדפרוז בן יומו נקרא פרוז מוקף בן יומו נקרא מוקף כלומר דבבן עיר שהלך לברך נמי אמרינן שאם היה דעתו בליל י"ד לחזור למקומו בליל ט"ו לא יהא נעשה מוקף בן יומו וקורא באותה העיר עצמה כ"ד בלילה וביום י"ד כמקומו אבל אם דעתו בליל י"ד להתעכב שם ליל ט"ו וקצת מן היום אינו צריך לקרות בליל י"ד וביום י"ד כמקומו אלא ממתין עד ט"ו וקורא עמהם דכי היכי דפרוז בן יומו נקרא פרוז הכי נמי מוקף בן יומו נקרא מוקף ובן יומו היינו בליל ט"ו וקצת מן היום עכ"ל: הגה: ואם הוא במדבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רוב העולם (כל בו). פרוז בן

יומו אם חזר למקומו כליל ט"ו, קורא גם כן עמהם. מוקף בן יומו נקרא מוקף, והעיקר שרואה לחזור כליל ט"ו או רואה להתעכב כליל ט"ו קאת מן היום, נקרא "בן" אותן מקום, וכריך לקרוא לפי המקום. ומי שרואה להתעכב כליל ט"ו, לא כריך לקרות כליל י"ד וציוס י"ד במקומו, אלא ממתין עד ט"ו וקורא עמהם. (מהר"א אזולאי)

ו יום חמשה עשר שחל להיות בשבת אין קורין המגילה בשבת, אלא מקדימים לקרותה בערב שבת ומ"ש מקדימין לקרותה בערב שבת. שם (ב). במשנה: ומצאתי כתוב שמנהג ירושלים לגבות מעות מתנות עניים ולחלקם בו ביום ואין אומרים בו על הנסים ואין מוציאין בו ספר תורה ויום שבת שלפניו שהיה ח' לאדר קוראים פרשת זכור (דברים כה יז – יט) ומפמירין פקדתי (שמואל א טו) ובשבת יום ט"ו שהוא יום פורים אומרים על הנסים ומוציאין בו שני ספרים וקורין בשני יובא עמלק (שמות יז ח – טז) ותמחני למה לא יאמרו על הנסים ביום ששי שבו קורין המגילה; וגובים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום; וביום שבת מוציאים שני ספרים ובשני קורין: ויבא עמלק; ואומרים: על הנסים; ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת. וגרסינן בירושלמי (שם) ויעשו אותה בשבת אמר ליה לעשות אותם ימי משתה [ושמחה] כתיב (אסתר ט כב) את ששמחתו תלויה בבית דין יצא זה ששמחתו בידי שמים דשמחת [שבת] אינה מתקנת מרדכי אלא בידי שמים היא:

ז המפרש בים והיוצא בשיירא ואינו מוצא מגילה להוליך עמו, "כ בספר הרוקח (ס"ו רלו עמ' קלו) וז"ל אדם שהולך בספינה או במדבר אם יכול למצוא מגילה יקה עמו ואם לאו יקרא ב"א ב"ב בי"ג (שהתינוקות) [שהכפרים] קורין ולא יברך לפניה ולאחריה: יקראנה בי"ג או בי"ב או באחד עשר, ואני אומר הוא הדין לי"א וי"ב וכדאי הוא רבי עקיבא סתימתאה (מגילה ב). לסמוך עליו בשעת הדחק כגון מפרש לים ויוצא בשיירא שמאחר שהתירו לו בי"ג הוא הדין לי"ב וי"א בלא ברכה; ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, י"א שקורא אפילו מתחלת החדש. ונ"ל דההיא דירושלמי דכל החדש כשר לקריאת מגילה לא ס"ל לתלמודא דידן מדלא מייתי לה ומכל מקום בשעת הדחק שאי אפשר בענין אחר כלל כדאי הוא הירושלמי לסמוך עליו ומיהו כל שקרא שלא בזמנה אם נזדמנה לו מגילה בזמנה חוזר וקורא כדון בן כפר שהקדים ליום הכניסה שאם היה בעיר בי"ד חוזר וקורא עמהם: הגה: והכי נהוג; מיהו אם נזדמן לו אח"כ מגילה, חוזר וקורא אותה ביום י"ד, אפי' קראה תחלה ביום י"ג מ"מ קרא אותה שלא בזמנה (כל בו וב"י).

(ויש לתמוה) על רבינו למה הוצרך לכתוב זה דכיון שאנו קובעין על פי החשבון לא שייך למימר קראו את המגילה באדר ראשון ואחר כך ראו לעבר השנה ואפשר שכתב כן ללמדנו שאם טעו בני העיר וחשבו שהיתה שנה פשוטה וקראו המגילה והפרשיות באדר הראשון ואחר כך נודע להם שהיא מעוברת חוזרין לקרות המגילה באדר השני (ואינם) [וצריכין לחזור לקרות הפרשיות]

ח בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה, ואח"כ נודמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו. כתב שבלי הלקט (סי' קצה) בן עיר שהיה בא בספינה או בדרך ולא היה עמו מגילה נודמנה לו בט"ו קורא אותה בט"ו וה"ר יעקב הביא ראיה לדבריו מדגריסין בירושלמי כל החדש כשר למגילה ובלבד עד ט"ו ואם יש מי שמסתפק בדבר יקרא בלא ברכה ע"כ:

סימן תרפט סעיף א

הכל חייבים בקריאתה, אנשים ונשים ומ"ש ונשים נמי חייבות בקריאתה. בריש מגילה (ד). אמר רבי יהושע בן לוי נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס: וגרים ועבדים משוחררים; ומתנכים את הקטנים לקרותה ומ"ש ומחנכין נמי הקטן בה. כן כתב הרמב"ם (שם) ופשוט הוא: ואף על פי שאין חיוב האשה במצותה אלא ממעם שאף הן היו באותו הנס הא מההוא טעמא איכא לחיובי עבדים שגם הם היו בספק סכנה כיון דמולים היו ומיהו לדברי המפרשים דאף הן היו באותו הנס היינו לומר שעל ידי אשה נעשה הנס אפשר דאין ללמוד מנשים לעבדים וכיון דהויא מצות עשה שהזמן גרמא עבדים פטורים:

ב אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא, יצא ידי חובתו ולמה לא נתקנה הכרחה על שמיעת מגילה? כלי שאך היחיד הקורא לעלמו ילא ידי חובה בשמיעת קולו לאוזניו. שאם לא כן, הרי קלא. והוא שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא חרש או קטן או שוטה, השומע ממנו לא יצא; וי"א שהנשים אינם מוציאות את האנשים. ופירש רש"י שמוציאות לאנשים ידי חובתן. בריש ערכין (ג. ד"ה לאתווי) כתב כן אהא דקאמרינן התם (ב:): הכל כשרים לקרות את המגילה תנא לאתווי מאי לאתווי נשים וטעמו משום דעיקר הנס היה על ידי אשה וכתב הרב המגיד (פ"א ה"ב) שכן נראה שהוא דעת הרמב"ם: הר"ן בפרק שני דמגילה (ו: ד"ה מתני') אמתניתין (יט:): דהכל כשרים לקרות את המגילה הוי' מחרש שוטה וקטן כתב סברא זו וכתב עליה דאי אפשר דהתם הוא שאינן מוציאות אנשים בכרכתן אבל כאן היאך אפשר שמוציאות אנשים ידי קריאה ואין מצטרפות עמהם למנין אלא ודאי מצטרפות: הגה: וי"א אם האשה קוראה לעצמה מברכת: לשמוע מגילה, שאינה חייבת בקריאה (מרדכי פ"ק דמגילה).

ג אנדרונינוס מוציא מינו ולא שאינו מינו, טומטום ומי שחציו עבד אפי' מינו אינו מוציא. הגה: וי"א דאפי' את עצמו אינו מוציא ועריך לשמוע מאחרים (ב"י).

ד השומע מגילה ממי שהוא מודר הנאה ממנו, יצא. וכתוב בארחות חיים (שם אות ד) השומע מגילה ממי שהוא מודר הנאה ממנו יצא דומיא דשופר:

ה מקום שאין מניין, אם אחד יודע והאחרים אינם יודעים אחד פוטר את כולם; ואם כולם יודעים, כל אחד קורא לעצמו. וכתוב עוד שם (אות כד) מקום שאין מניין אם יש שם ארבעה או חמשה ואחד מהם יודע המגילה והאחרים אינם יודעים אחד פוטר את כולם אבל אם כולם יודעים יקראו אותה לעצמם עכ"ל: קרא את המגילה ולא השמיע לאזנו, יאל. שהרי אפילו בק"ש אם לא השמיע לאזנו, לא, כמסקנת התוספות בצרכות [פרק היה קורא]. מהר"א אזולאי.

ו מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה. ירושלמי רבי יהושע בן לוי הוה מכניש בני ביתיה וקרי קמיהון. בפרק ב' דמגילה (ה"ח):

סימן תרצ סעיף א

קורא אדם את המגילה בין עומד בין יושב וכתב הר"ן (יא: ד"ה הקורא) דיצא לאו דוקא דאפילו לכתחילה נמי: אבל לא יקרא בצבור, יושב, לכתחלה מפני כבוד הצבור. הגה: ואסור לחזן לקרות את המגילה עד שאומרים לו: קרא, (מרדכי פרק הקורא).

ב אפילו שנים, ואפילו עשרה, יכולים לקרותה ביחד ויוצאים הם והשומעים מהם. משנה וברייתא שם (כא:): ואף על גב דבתורה אין קורא אלא אחד מגילה שאני דכיון דהביבא להו יהבי דעתייהו ומשתמעו כל הנך קולות:

ג צריך לקרותה כולה, ומתוך הכתב בפרק ב' דמגילה (יט:). תנן מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי הובתו רבי מאיר אומר כולה רבי יהודה אומר מאיש יהודי (אסתר ב ה) רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה (שם ג א) ואיפסקא הלכתא בגמרא (שם) כדברי האומר כולה: ואם קראה על פה, לא יצא. ומ"ש ומתוך הכתב ואם קראה על פה לא יצא. פשוט שם במשנה (יז:). וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחלה, אבל בדיעבד [דהא מתניתין (יז)]. אם כיון לבו יצא קתניו ותירין דהכא בשתחלת המגילה וסופה כתובה אלא דבאמצע היא חסרה ומשום הכי כל היכא דלא מיחסרא רובה כשרה דאינה נראית כספר חסר אלא כספר מלא ושלם שיש בו טעויות ומגילה כיון דנקראה איגרת (אסתר ט כו) אין מדקדיקין בה לפסלה בכך אבל כשחסר ממנה מראשה עד איש יהודי אף על פי שהוא מיעוטה נראה כספר חסר וצריך שיקרא אותה מספר שלם עכ"ל הרשב"א (יה: ד"ה לא): אם השמיט הסופר באמצעה תיבות, אפילו עד חציה, וקראם הקורא על פה, יצא. הגה: אבל אם השמיט תחלתה או סופה, אפי' מעוטה, לא יצא (ר"ן); ואפי' באמצעה דוקא דלא השמיט ענין שלם, (ב"י בשם א"ח); אבל ביותר מחציה, אפילו הן כתובות, אלא שהן ממושמשות ואין רישומן ניכר, פסולה.

ד מי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה, לא יקרא נקול רס. עם שליח ציבור, אלא שומע משמע שאף מי שאינו יודע ולא מכיר (מזהה) את המילים, כל עוד ששם דעתו עם הליבור לשמיעת המגילה, ילא. וזה מוכרח מהלועז שאינו מזיז מה שאומרים, ובכל זאת ילא י"ח. כזית"א ושותק. כתב הרשב"א בתשובה (ח"א סי' תסז, וסי' תשכז) אני אומר שכל מי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה לקרות בה פירוש לקרות בה עם שליח צבור גריעא טובא משנים שקראו אותה (כא:): מפני שנותן דעתו בקריאתו באותה מגילה ע"כ: וזה לשון שבלי הלקט (סי' קצח) כתב הרב רבי בנימין שכשהחזן קורא את המגילה צריכין הצבור לשתוק ולכוין דעתם בקריאתו ואסור להם לקרות עמו במגילות שאינן כתובות בגליון דכיון שאינן כתובות כתיקונן ה"ל כקורא על פה וכן הפסוקים שנהגו הצבור לענות כולם יחד הקורא חוזר עליהם וקורא מתוך הספר לפי שבקריאת הצבור לא יצאו ידי חובתם שהרי קראו אותם על פה וכן המנהג עכ"ל ואף על גב דתניא (יה:): השמיט בה הסופר פסוקים וקראה על פה יצא הני מילי בדיעבד אבל לכתחלה צריך לקרותה כולה מן הכתב: וכתוב באררות היים (שם אות ל) נהגו לגעור במי שמסייע לחזן על פה והמעם שמא יתן השומע לב לזה שקורא על פה ולא לקריאת החזן: הגה: וכן לא יסייע שום אדם על פה לחזן, ולכן אותן הפסוקים שקורין הקהל צריך החזן לחזור ולקרותם מתוך מגילה כשרה. (ב"י בשם שבולי לקט).

ה קראה סרוגין, דהיינו שפסק בה ושהה ואח"כ חזר למקום שפסק, אפילו שהה כדי לגמור את כולה, יצא. הגה: ואפי' סח בנתיים. מיהו גוערין במי שסח בנתיים, כדלקמן סימן תרצ"ב סעיף ב'. (הרשב"א סי' רמ"ד).

ו הקורא את המגילה למפרע, לא יצא; קרא פסוק א' ודילג השני וקרא שלישי ואח"כ חזר וקרא השני, לא יצא. מפני שקרא למפרע פסוק אחד; אלא כיצד יעשה, מתחיל מפסוק שני ששכה, וקורא על הסדר. והסיבה היא שמחליף אותיות וליכופי שמות שלא סדר הנכון. זית"א לכיא.

ז הקורא את המגילה על פה, לא יצא ידי חובתו. שאינו מקיים דברי מרדכי ואסתר שהם (לב) **וּמֵאָמָר אֶתְּרֵי קָיָם דְּבִרְי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר: דווקא** בספר נכתב, ולא בעל פה. והוא טעם נוסף למה שדרשו חז"ל אם מותר לקרוא בעל פה ק"ש. ומגילה אסתר דמי לתורה (מקרא) אף שנמלאת בכתובים. כי קבלו את התורה מחדש והוא קיימו וקבלו. זית"א לכיא.

ח הלועז ששמע את המגילה הכתובה בלשון הקודש ובכתבי הקודש, אע"פ שאינו יודע מה הם אומרים, יצא ידי חובתו. דכיון שהם מבינים באותו לשון יוצאין ידי חובתן והוא שתהא כתובה באותו לשון דאם לא כן ה"ל קורא על פה וכדאמרינן גבי היתה כתובה תרגום:

ט היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות העכו"ם, לא יצא י"ח בקריאתה אלא המכיר אותה הלשון בלבד ומדברי הרמב"ם עצמו משמע דהא דקאמר והוא שתהיה כתובה בכתב אותו הלשון לא אכתב קפיד אלא אלשון דהא מסיים בה אבל אם היתה כתובה בכתב עברי וקראה ארמית לארמי לא יצא שנמצא זה קורא על פה. אלמא דמאי דקאמר והוא שתהיה כתובה בכתב אותו הלשון לא אכתב קפיד אלא אלשון דבלשון הוא דשייד למימר שהוא קורא על פה או שאינו קורא על פה ולא בכתב: אבל אם היתה כתובה בכתב עברי, וקראה ארמי לארמי, לא יצא, שנמצא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו לא יצא השומע ממנו. הגה: אבל אין לחוש באיזה כתב כתובה (ב"י).

י מי שיודע לעז ויודע אשורית, אינו יוצא בלעז; וי"א שיוצא. הגה: ואם כתובה בשני לשונות, מי יא שמבינים יצא (ב"י). ומ"ש רבינו ובלשון הקודש הכל יוצאין בו אף על פי שאינם מבינים. משנה כתבתיה בסמוך הלועז ששמע אשורית יצא ופריך בגמרא (יח). והא לא ידע מאי קאמרי ומשני מידי דהוה אנשים ועמי הארץ מתקף לה רבינא אטו אנן אחשתרנים בני הרמכים (אסתר ה י) מי ידעינן אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא הכי נמי מצות קריאה ופרסומי ניסא: (... לפיכך אין כותבין היום שלשתן אלא אשורית ע"כ [וצריך] לומר שבהלכות מגילה העתיק דברי רב ושמואל להודיענו דהלכה כוותייהו בעיקר הדין וסמך על מה שכתב בהלכות תפילין שכבר נשתקע יוני מן העולם ונשתבש ואבד ואם כן אין יתרון לבעלי הלשון היונית המצויה היום משאר לשונות ונראה שמפני כך השמיט הרי"ף הא דרב ודשמואל וכתב (ד:)) בברייתא דיונית ליונים דמשמע דוקא ליונים אבל לא למו שאינו מכיר באותו הלשון וכן כתב הר"ן (ה. דיבור ראשון) שזה היה דעתו של הרי"ף ז"ל:

יא למחות ביד הקוראים לנשים המגילה בלשון לעז, אע"פ שכתובה בלשון בלעז. ולי נראה דשפיר מצי נפיק בה ידי חובתיה ויקראנה כולה בלעז מתוך הכתב הכתוב בלשון לעז וכשיגיע לאותן התיבות יאמרם בלשון המקרא האחשתרנים בני הרמכים ואף על פי שהשומע אינו מכיר לשון הקודש יצא כדבסמוך ואף על פי שנמצא שקראה בב' לשונות לא אשכחן שיפסל מקרא מגילה בכך ולענין כתיבת תיבות הללו כמגילה אפילו הן כתובות בלעז לית לן בה דלא גרע מהשמיט בה הסופר אותיות או פסוקים וקראן הקורא על פה דיצא. אחר שכתבתי זה ראיתי תשובת הר"ן להריב"ש (שו"ת הריב"ש סי' שצ) על זה וכתב בסוף דבריו אין ספק כי הלעז שהוא משובש ופוסל הקריאה לגמרי ע"כ ולא הזכיר שום תיקון בדבר וגם מהמעם שיבא בסמוך כתב למחות מלקרותה לנשים בלעז וכן ראוי לעשות:

יב קראה מתנמנם, הואיל ולא נרדם בשינה, יצא; אבל אם שמעה מתנמנם, לא יצא.

יג היה כותבה, שקורא פסוק במגילה שהוא מעתיק ממנה, וכותבה; אם כיון לבו לצאת י"ח, יצא, והוא שתהא כתובה כולה לפניו במגילה שהוא מעתיק ממנה; וכן אם היה מגיחה; וכן אם היה דורשה, שקורא פסוק במגילה שלימה ודורשו, אם כיון לבו לצאת י"ח, יצא; ולא יפסיק בה בענינים אחרים, כשדורשה, שאסור להפסיק בה בענינים אחרים.

יד הקורא והוא אינו הש"ס אלא מוציא בהזמנות ולא בקבע. את המגילה שלא יקרא כמי שקורא להגיה צריך שיכוין להוציא השומע ומ"ש והא דבעינן שיכוין הקורא על השומע בפרט להוציאו היינו דוקא יחיד הקורא אבל שליח צבור מסתמא דעתו על הכל כדתנן (ר"ה כז:). כבר נתבאר בסימן הנזכר: וצריך (שיכוין) השומע לצאת, ואם הקורא ש"צ שהוא קבוע מסתמא דעתו על כל השומעים ואינו צריך לכוון ולהכריז בציבור כמו שנהגו כמה בורות, אפילו הם אחורי בית הכנסת אין מדקדקין בטעיותיה; וי"א דוקא בטעות שהלשון והענין אחד, כההוא עובדא דתרי תלמידי דהוו יתבו קמי דרב, חד קרי יהודים וחד קרי יהודיים ולא אהדר חד מיניה; אבל טעות אחר, לא. ומ"ש רבינו שיש מפרשים דוקא בטעות כי האי שהלשון והענין היה אחד. כן כתב הר"ן (שם) ואף על פי שיש לדחות דכל שקרא התיבה אף על פי שלא קראה כתיקונה קראה כולה מיקרי וכתב בארחות חיים יש אומרים דוקא יהודים יהודיים אבל אם אומר מיושב (אסתר ב כא) ישב או מנופל (שם ז ה) נפל וכדומה ודאי חוזר וכן נראה עכ"ל:

טו צריך לומר עשרת בני המן ועשרת, הכל בנשימה אחת, וצריך לומר עשרת בני המן בנשימה אחת. בסוף פרק קמא דמגילה (טז:). ומפרש טעמא משום דכולם בהדי הדדי נפקן נשמתייהו וכתבו התוספות (ד"ה צריך) נראה דהיינו לכתחלה אבל בדיעבד יצא: וגם תיבת איש. מהר"א אזולאי. להודיע שכולם נהרגו ונתלו באחד. אולם גירסת הגמרא אינו כן, אלא שכולם מתו כנשימה אחת, ולכן בנשימה אחת. ויש רמז ברש"י (הגהות הב"ח מגילה ט"ו ע"ב): עשרת בני המן עשרתם נפלו כאחד. פירוש אל תקרא עשרתם אלא עשרתם ערבתם הדחיקו את הנר. ודייקא נר אחד והגמרא אומרת אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר [...] ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד [שהוא מרכזי] נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות. ולכן כתוב אורה ושמה, שאין אור אלא תורה ועל ידה (לימודה ושמושה) אפשר להפיל אויבי ופונאי ישראל. זית"א דכ"א. הגה: ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם הפסיק ביניהם יצא לרבי נתן הקורא מגילת אסתר וכו' אבל בנשימה אחת אין צריך. כלומר אין צריך לקרות כל סוף פסוק ותחלת פסוק בנשימה אחת דאילו כולה בנשימה אחת לא הוה צריך למימר שאין צריך שהרי מילתא דלא אפשר הוא (תוס' ספ"ק דמגילה ואבודרהם ומחרי"ל). ולכתחלה נוהגין לומר בנשימה אחת מתחלת חמש מאות איש ואת פרשנדאטא כו' עד עשרת; (מחרי"ל בשם רוקח).

זו צריך שיאמר: ארור המן, ברוך מרדכי, ארורה זרש (וושמי. מהר"א אזולאי), ברובה אסתר, ארורים כל שונאי ה', ברובים כל המאמינים בה'; וצריך שיאמר: וגם חרבונה זכור לטוב. ירושלמי צריך שיאמר ארור המן וכו'. בפרק בני העיר (ה"ז): **פלוגתא אס יא לומר אחרי קריאת המגילה או בשעת המשחה. ומ"מ הרב אורה ושמחה (דכ"ג, ע"ב) הכניח בזרות המנהג הזה, מכיוון שאין מקור בהוספה הגורלה הזאת, וגורמת בזאת זלזול כבוד בית הכנסת (כמה וכמה שעוזבים את המקום, כשהש"ץ חוזר כאלו כוונה עמוקה כל פיסקא ג' פעמים. הלוא, זה טורח ליבור מוכר!) וזלזול התפילה (התפילה עוד לא נגמרה, ואנשים הולכים). ואין צריך לומר על הקלות ראש.**

ויש לעיין בשולחן לחם הפנים (דקמ"ו ס' תר"ז אות ב') לרבי יעקב רקה ז"ל, שמביא המנהג הזה בשם שערי רחמים (שכידוע, אינו הסידור המקורי לרבי חיים הכהן, תלמיד רבי חיים ווטאל, ומכיל הוספות רבות שהמדפיסים לקחו מהח"י. והנה, הסדור הזה נדפס בסאלוניקי בשנת תק"א/1741, י' שנים אחרי דפוס ראשון של הח"י באיזמיר בתל"א/1731). אבל מקור הדבר אינו אלא בח"י. גם הרב מועד לכל חי (שבדרך כלל תומך בח"י) דוחה ומסיק כהרב אורה ושמחה, לא לחזור על כל פיסקא ג' פעמים, אלא סגי בפעם אחד. וידוע היום שמנהג הזה אינו רמוז ומוזכר בכלל בכת"י האר"י ז"ל האמיתיים ואף בשם ראשון ואף בחכמי דורו של השו"ע והאר"י ז"ל. זאת"א לכיא.

יז מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושט באיגרת, להראות הנם אמנם מלשון האר"י ז"ל נראה כדעת הטור, שפושט את כל האיגרת וקולא; ובשיגמור, חוזר ובורכה כולה, ומברך. הגה: יש שכתבו שנוהגין לומר ד' פסוקים של גאולה ויש שסוקיפו ואינו מעכב בקול רם, דהיינו: איש יהודי וגו', ומרדכי יצא וגו', ליהודים היתה אורה וגו', כי מרדכי היהודי וגו'; וכן נוהגין במדינות אלו (הגהות מיימוני פ"ח וכל בו ואבודרהם); והחזן חוזר וקורא אותן. עוד כתבו שנהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים, או לכתוב שם המן עליהן, ולהכותן זה על זה כדי שימחה שמו על דרך: מחה תמחה את זכר עמלק (דברים כה, יט) ושם רשעים ירקב (משלי י, ז) ומזה נשתרבב המנהג שמכים המן כשקורים המגילה בבהכ"נ (אבודרהם); אין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא לחנם חוקבעו. (ב"י בשם א"ח). ובמיוחד מנהגים הקודמים לבית יוסף, וכן היא דעת החיד"א, ואין אנו יודעים נימוק העמוק של כמה מנהגים, לכן, ח"ו לכלטלם כתוב בארהות חיים (שם אות מא) כשמוזכר הקורא שם המן ובניו מנשקין והוא תיקון עשוי מקור עמלק שנשך את יעקב בנשיקה, ולכן מ'נ'ק'ס'י'ן' אותיות מ'נ'ס'ק'י'ן. זאת"א לכיא. התינוקות באבנים או בלוחות עץ שבידם וכתוב בהם שם המן ובניו ועל ידי הניקוש הם נמחקים ולמנהג הזה יש שורש בהגדה דאמרינן כי מחה אמחה את זכר עמלק (שמות יז יד) אפילו מעל העצים ומעל האבנים לכן אין להלעיג על המנהגים כי לא לחנם נקבעו והמנהג הזה נוהגים בצרפת ובפרובינציא ונותנים טעם ע"ש ושם רשעים ירקב (משלי י ז) עכ"ל: מנענעים את המגילה כשאומר 'האגרת הזאת', וכן ספר תורה כשאומר זנתן לנו את תורתו' וגם כשאומר 'תורת אמת'. מהר"א אזולאי.

יח מגילה ב"ד ובט"ו צריך לחזור אחר עשרה וארהות חיים (שם אות כד) כתב הראב"ד הכריע ואמר דלעולם בעינן עשרה מיהו במקום שיש צבור שקראוהו בעשרה אם יש

שם יחיד או יחידים שלא קראוה עמהם יוכלו לקרותה ביחיד כיון שהיה בעיר פרסום דקריאת הצבור עכ"ל; **וּאִם אֵי אִפְשֵׁר בַּעֲשֶׂרָה קוֹרִים אוֹתָם בִּיחִיד**. הגה: כד ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה. (הגהות אשירי פ"ק טור סי' תרכ"ד). ואם קראו אותם בציבור, ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרות אפילו כה לכתחלה ביחיד, הואיל וקורין אותם באותה העיר בעשרה (ב"י בשם א"ח); וכשהיחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה. (ב"י). כתב המרדכי (סי' תשפב) בשם ר"ג יחיד הקורא את המגילה לא יברך לא לפניו ולא לאחריה דאמר רב אסי מגילה בעשרה וכיון דצריך עשרה יחיד לא מייחייב לקרות דהיכי מברך הא הוה ליה מוציא שם שמים לבטלה וכן כתב בארחות חיים (שם) שכן דעת מקצת גאונים ושהר"מ כתב שמברך אפילו ביחיד עכ"ל ומתוך מה שנתבאר יתבאר לך שדעת כל הפוסקים הוין מבעל הלכות גדולות היפך דעת המרדכי הילכך נקטינן כדברי הר"מ שמברך אפילו ביחיד: **וּלְפָנֶיךָ לֹמֵר, שְׁכֵמוּ לִי חֲנוּכָה, שִׂיחִיד הַמַּדְלִיק שֶׁלֹּא בְּזִמְנָה, מַדְלִיק כָּל הַלְוִיָּה בְּבִרְכָה, אִף שְׁמַדְלִיק מִסִּפָּה, הֵי שְׁמַדְלִיק אִף שֶׁאֵין אִישׁ אִיתוּ בְּבִית וּמְבַרֵךְ, כִּי הוּא בְּעַלְמוֹ מִפְּרִסָּם אֶת הַנֶּס. וְכֵן הוּא בְּעִנְיַן קְרִיאַת מְגִילָה, שִׂיחִיד מְבַרֵךְ לְפָנֶיהָ וְאַחֲרֶיהָ, כִּי הוּא מִפְּרִסָּם אֶת הַנֶּס בְּעַלְמוֹ, וְאִין פְּרִסוּם הַנֶּס כְּתֻקָּה אֲלֵךְ בְּעִשְׂרֵה. אֲמַנְס, מְדוּבָר שֶׁכֻּרַת מְגִילָה וְשֶׁחֵינּוּ, מְכוּוֹן שְׁמֵן הַבַּיִת מְבִיא לְמַטֵּה וְס' לִכְ"ב סוּף ס"ק א', בָּסֵם הַאֲרוּחֹת חַיִּים בָּסֵם הַיְרוּשָׁלַיִם פֶּסֶק שֶׁאֵין בְּרַכַּת הַרֵב אֲלֵךְ בְּצִיבּוֹר. זִית"א לְכִיָּא.**

כתב בתרומת הדשן (סי' קח) בני הישובים שאין להם מנין ורוצים ללכת לקהילות הסמוכות להם לימי הפורים כדי לשמוע מקרא מגילה בצבור צריכין להקדים ביאתם גם לשבת הסמוך לפורים כדי שישמעו פרשת זכור בעשרה כלומר מפני שהיא מן התורה כמו שנתבאר בסיומן קמ"ו (קבה: ד"ה וכל):

סימן תרצב סעיף א

הקורא את המגילה מברך לפניו ג' ברכות: על מקרא מגילה, ושעשה נסים, ושהחיינו; וביום אינו חוזר ומברך: שהחיינו; אבל הרמב"ם (פ"א ה"ג) כתב שאינו חוזר לברך שהחיינו ביום ומעמו כדאשכחן בסוכה שמברך שהחיינו בלילה ואינו חוזר לברך ביום (סוכה מז). וכן פשט המנהג: הגה: וי"א דאף ביום מברך: שהחיינו (טור בשם ר"ת וזרע"ש והמגיד), וכן נוהגין בכל מדינות אלו; ואחד יוכל לברך ושני קורא (הגהות אשירי פ"ב); **וְלֹאֲחֲרֵיהָ נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ: הַרֵב אֶת רִיבְנוּ וְכו'.** בענין הפורים הנה נוסח ברכה אחרונה של המגילה היא חמשה מטבעות ואלו הם הרב את ריבנו והדן את דינינו כו' והם כנגד ה' גבו הנודעות אשר על ידיהם יריב את ריבנו וידין את דינינו כי בהם תלוי הדין והנקמה - שער הכוונות: כתב רב עמרם (סדר פורים לו). לא אמרינן האל הרב וכו'. וכן כתב המרדכי (סי' תתד) בשם בעל הלכות גדולות (ריש הל' מגילה) דהכי נהוג במתיבתא וכן כתוב בארחות חיים (שם אות ו): **וְהַמּוֹסִיפִים חִבַּת הָאֵל הַרֵב אֶת רִיבְנוּ תַמּוּהֵם, שְׁחֹלְקִים עַל מִן הַבַּיִת יוֹסֵף שֶׁבִיאָ לְעַת הַפּוֹסְקִים הַאֲוֹמְרִים שֶׁאֵין לֹמֵר הָאֵל, וְגַם עַל הַאֲר"י הַקְּדוּשׁ שֶׁגָּרַם הַרֵב אֶת רִיבְנוּ בְּבִית הָאֵל. וְלֹא לֵאמֹר וְלֹא שְׁמַעְנוּ הַיֵּתֵר לְחֻלּוֹק גַּם עַל מִן הַבַּיִת יוֹסֵף מִרָא לְאַתְרָא, וְגַם עַל מִן הַאֲר"י הַקְּדוּשׁ מִרָא לְאוֹרֵייתָא כִּשְׁהֵם מִסְכִּימִים אֶחָד עַם הַסְּנִי. זִית"א לְכִיָּא. אִם לֹא בִירֵךְ לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ, יֵצֵא. הֲגַה: וְנִהְיָ לֹמֵר בְּלִילָה: אֲשֶׁר הֵנִיא, אֲבָל לֹא בְיוֹם (כָּל בּוּ וּב"י בְּשֵׁם א"ח), וְאִין לְבָרֵךְ אַחֲרֶיהָ אֲלֵא**

בצבור. וכתוב עוד שם (אות ז) ירושלמי לא אמרו ברכה לאהריה אלא בצבור: **וכן לענת הלכתי מזה פסם הכל בו.**

ויש לדקדק למה קבעו בברכה זו המשה לשונות הללו. הרב הדן הנוקם המשלם הנפרע. ונ"ל שמפני שאומות העולם באים עלינו לפעמים שלא בטענה כלל רק בודון יתן מצה ומריבה ולפעמים באים בטענה שאומרים שיש להם דין עלינו והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם בין כזו ובין בזו וכנגד הראשונה אמר הרב את ריבנו וכנגד השנייה אמר (הדין) [הדן] את דיננו ולפי שלפעמים העונות גורמות שירעו לנו אויבינו מכל מקום אחר שסבלנו [עונש] עונותינו הקדוש ברוך הוא נוקם נקמתנו. ולפי שהמריעים לנו שני מינים האחד שהם אויבים מלב ומנפש ותמיד חורשים עלינו רעות וכנגדם אמר המשלם גמול לכל אויבי נפשנו ואמר לשון גמול כי הוא יתברך מודד להם מדה כנגד מדה כדי שיכירו כי יי' עשתה זאת על אשר הרעו לישראל. והמין השני שהם צוררים לנו ולא משנאתם אותנו אלא שדרכם להרע תמיד או שהם מצירים לנו במצות אדונייהם האויבים וכנגדם אמר הנפרע לנו מצרינו כי לאלו אינו חושש לשלם להם מדה כנגד מדה כי לא דעת להם ולא תבונה. ולפי שאין מדרך הטוב לפעול נזק או לשמוח בנזקי שום אדם ואף על פי שהוא רע דוגמא לדבר ויחד יתרו על כל הטובה (שמות יח ט) לכך חתם הנפרע לעמו ישראל מכל צרייהם האל המושיע, כלומר כשהקדוש ברוך הוא נפרע מהצרים לישראל אין התכלית לנקמה כי אם להושיע את ישראל כי הנשארם ולדורות הבאים ישמעו ויראו ולא יזידון עוד (דברים יז ג). ועוד יש לומר שלפעמים מלך אחד נפרע מצוררי אוהביו אבל (כבר) הצוררים (כבר) הרגו את אוהביו נמצא שאין תועלת לאוהביו בנקמה ההיא אבל הקדוש ברוך הוא אינו עושה כן אלא נפרע מהצוררים ומושיע את ישראל: (בית יוסף תרצ"ב ס"ק א')

כתוב בארחות חיים (הל' מגילה אות ו) אף על גב דאין חותמין בשתים (ברכות מט). הני שתים שייכי אהדדי ואין תשועה שלמה [מן האויבים] אלא בשתייהן אחת שנפרע לנו מאויבינו ואחרת גדולה מזו שהושיענו מידם ולא נפקד ממנו איש כדכתיב (אסתר ט ב) ואיש לא עמד בפניהם.

ב אין לשוח בעוד שקורין אותה. ומ"ש רבינו ואינו נראה דכיון שהוא מברך צריך שלא להפסיק וכו'. אינה טענה דכיון שאינו מהוייב לברך לכסוף נמצא שברכה זו לא שייכא אמגילה אלא הרי הוא כמושבח ומודה על הנס וכמו שכתב הר"ן (יב. ד"ה ברוך) והילכך אינה ענין למגילה לומר שלא יפסיק בקריאתה מיהו היינו בקורא עצמו **אבל השומע מטעם אחר אין לו להפסיק דבעודו מפסיק לא ישמע מזה שהקורא קורא ונמצא שלא שמעה כולה ולא יצא:** וז"ל הרשב"א (שו"ת ה"א סי' רמד) שאלת שליח צבור שבירך על מקרא מגילה וקרא מקצתה ושמעו קול קטטה בחוץ ויצאו מקצתם ואחר כך חזרו מהו. תשובה אפילו שהה כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש בין להלל בין למגילה בין לשופר ואם חזרו וקראו עשו שלא כהוגן ואם בירכו הרי זה ברכה לבטלה ולא עוד אלא שאפילו שח אין השיחה מפסקת מן הדין **כי אין השיחה הפסק אלא כששח בין ברכה לתחלת המעשה אבל אחר התחלת המעשה או המצוה שבירך עליה אינו הפסק ואינו חוזר לכאורה, מי שפסק ולא השלים את הקריאה יאל, אלל שמוזכר כאן על הקורא ולא על השומע, שאין השומע מברך אלל הקורא. יז"א ל"א.** אלא שכיוצא בזה ראוי שלא לשיח עד גמר המצוה [והשח] (וגוערים בו (עד) [כדין שיכוין (במצוה) (לכו למצוה) אבל

אם שח אינו חוזר והראיה שהרי פוסק באמצע ההלל מפני הכבוד ששואל ומשיב האי כדיניה והאי כדיניה ואינו חוזר ומברך (ברכות יד.) עכ"ל:

ג אע"פ שיצא כבר, מברך להוציא את אחר ידי חובתו. מי שקורא לחולה אף על פי שהוא קרא כבר יברך להוציא מי שקורא לו דקיימא לן כל הברכות. וקלת תמוה שהרי כל הברכות פירוש גם ברכת הרב את ריבנו וברכת שהיינו, ואיך יברך ביחוד? ואולי, מיכיון שהוא קורא לחולה דומה שקורא בליבו, כך שורה השכינה בליבו, כך שורה השכינה אל כל חולה (...), ונמצא שהוא כעייני ליבו. זית"א לכ"א. אף על פי שיצא מוציא. בסוף פרק ראווהו בית דין (ר"ה כט.) תני אהבה בריה דרבי זירא כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא הוי' מברכת הלהם והיין ותו תניא התם בהלל ובמגילה אף על פי שיצא מוציא: ולדעת מהר"א אזולאי, כל הברכות הוי' מברכת שהיינו.

ד מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לב"ה וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל, וקשה עליו לישב בתענית כ"ב, יכול לשמוע קריאתה מבע"י מפלג המנחה ולמעלה. הגה: אבל אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה, אפי' התענית קשה עליו (תח"ד סימן ק"ט). כתב בתרומת הדשן (סי' קט) מי שהוא אנוס קצת שלא יכול לילך לבית הכנסת לקריאת המגילה וצריך להמתין עד לאחר שקראו הקהל וקשה עליו לישב כל כך בתענית יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום לאחר תפלת ערבית מפלג המנחה ואילך דהיינו שעה ורביע קודם הלילה: והוא לקיים דברי המגילה בסופה והם: וכאשר קיימו על נפשם ועל זרעם דברי הלומות וזעקתם. זית"א לכ"א.

סימן תרצג סעיף א

אחר קריאת המגילה בערבית, אומר: ואתה קדוש, כתב רב עמרם (סדר פורים לו:): בליל פורים אחר קריאת המגילה אומר ובא לציון גואל וכו' אלא שמוסיפין על הנסים בהודאה וכן בלילה. כתבו הגהות מיימוניות בפרק ב' מהלכות תפלה (אות ו) נראה להר"מ שאומרים על הנסים בערבית פורים אף על פי שלא קראו את המגילה דלא כסדר רב עמרם שפסק שאין לאמרו עד לאחר קריאת המגילה: ואם הל' במוצאי שבת אומר: ויהי נועם, קודם ואתה קדוש. הגה: ואומרים: ויתן לך, וקורים המגילה ואח"כ מבדילין (מנהגים). כתב הכל בו בסוף סימן מ"א (ב:): פורים שחל להיות במוצאי שבת שקורין המגילה לאור הנר מברך בורא מאורי האש קודם ויש חולקין ואומרים שאינו צריך לברך עליו לפי שכבר נפטר ביוצר המאורות אמנם מעמא דמסתבר הוא שלא יהנה ממנו בלא ברכה:

ב אומר: על הנסים, בלילה וביום. הגה: ואם לא אמרו, אין מחזירין אותו (טור). ואין אומרים על הנסים רק ביום ו"ד, אבל לא בט"ו (ב"י בשם א"ח ומנהגים); ובליל י"ד, אע"פ שלא קראו המגילה עדיין, אומר: על הנסים, בתפלת ערבית. (הגהות מיימוני פ"ב). שמעתי ממהר"י הכהן שראה

למורינו ז"ל (האר"י ז"ל) בבית הכנסת של אשכנזים, ביום ט"ו לאדר, שהוא יום ב' של פורים, בהיותו בצפת ת"ו, לא היה אומר על הנסים. הגהת מוהרש"ו מכת"י מור"ח ויטאל.

ג אין קורין בו הלל, ומ"ש ואין קורין את ההלל. כלומר שמן הראוי היה לקרוא הלל על נס הנעשה ביום זה וכבר נתנו טעם לדבר בפרק קמא דמגילה (יד). משום דקריאת המגילה זו היא הלילא ורבא אמר מי דמי בשלמא התם הללו עבדי יי' (תהלים קיג א) ולא עבדי פרעה אבל הכא מאי נימא הללו עבדי יי' ולא עבדי אחשורוש אכתי עבדי אחשורוש אנן כלומר דהא לא נגאלו אלא מן המיתה בלבד אבל עדיין נשארנו משועבדים לאחשורוש: **וכעיינ גלותנו המרה והארכה הזאת הארכונה, שאף שיט שפע ובכרה, מ"מ, אין לנו נמלאים בגאולה ממנו, אחרי שאנו נשארים משועבדים לס"מ ולחיליותיו שהם החומר התאוות והעלמות כבוד ה' בעולם הזה מחמת עוונותינו. זית"א לכ"א. ואין נופלים על פניהם.** הגה: וא"א למנעו ואל ארך אפים (מנהגים וב"י בשם תוספות). כתב רב עמרם (שם) מנהג בשתי ישיבות ליפול על פניהם וכו' ובתשובה מצאתי שאין נופלין על פניהם. כן כתבו התוספות בפרק קמא דמגילה (ד. ד"ה פסק) וכתבו גם כן דאין אומרים למנצח (תהלים כ) משום דכתיב ביה צרה וצרה בפורים לא מדכרינן וכן נוהגים העולם וז"ל ארחות חיים (הל' פורים אות לב) אין אומרים תחינה ולא למנצח ושיר מזמור בשני הימים אבל לקרות בתורה ולהזכיר על הנסים אסור כי אם בארבעה עשר עכ"ל ואיני יודע מה איסור יש בהזכרת על הנסים. **וכתב עוד שם (אות ט) השיר שהיו הלויים אומרים במקדש שגינו כלוד (תהלים ז): ומי תיקן למנצח על אילת? כבר בסידור וונצ'יה שנת רפ"ד, (1524 למניינם) בתקופת מן הבית יוסף והאר"י ז"ל. זית"א לכ"א.**

ד מוציאין ס"ת וקורין בפרשת ויבא (עמלק, ואע"פ שאין בה אלא ט' פסוקים; כופלין פסוק אחרון כדי להשלים לעשרה פסוקים. ומוציאין ספר תורה וקורין שלשה בפרשת ויהי בשלח מויבא עמלק (שמות יז ח) עד סוף סדרא. משנה בפרק בני העיר (ל: בפורים ויבא עמלק וכתב הר"ן (יא. ד"ה מתני') ואף על גב דלית ביה אלא ט' פסוקים וקיימא לן (כא: דאין (פותחין) [פותחין] מעשרה פסוקים בבית הכנסת היכא דמפסיק עניינא שאני וכן כתבו התוספות (שם ד"ה אין) והרא"ש (סי' ב) בפרק הקורא עומד ועכשיו נהגו לחזור פסוק אחרון כדי להשלים עשרה פסוקים:

ומוציאין ספר תורה וקורין שלשה בפרשת ויהי בשלח מויבא עמלק (שמות יז ח) עד סוף סדרא. משנה בפרק בני העיר (ל: בפורים ויבא עמלק וכתב הר"ן (יא. ד"ה מתני') ואף על גב דלית ביה אלא ט' פסוקים וקיימא לן (כא: דאין (פותחין) [פותחין] מעשרה פסוקים בבית הכנסת היכא דמפסיק עניינא שאני וכן כתבו התוספות (שם ד"ה אין) והרא"ש (סי' ב) בפרק הקורא עומד ועכשיו נהגו לחזור פסוק אחרון כדי להשלים עשרה פסוקים: הגה: ואין חמנהג לכפול פסוק האחרון של הפרשה. קורין המגילה ואח"כ סדר קדושה. הגה: כשיש מילה בפורים מלין התינוק קודם קריאת המגילה (מהרי"ל ומנהגים).

חייב כל אדם ליתן לפחות מעיקר הדין שתי מתנות במאכלים או מעות, ולא מנעות מעשר. מהר"א אזולאי. לשני עניים. הגה: ו"א [אם שומעים לטוענים שהספרדים מקיימים רק את דברי מנן השו"ע, יש לומר שמנהג זכר מחלית השקל אינו מופיע בשו"ע, אולם, לא כן דרך חכמי ספרד האחרונים, וגדולי הפוסקים נהגו לקיים את המנהג הזה, אף שהוא בעלמא, מכיוון שמובא אלל כמה מהראשונים. אמנם, הרמ"א קבע שאין להתחסד ולהחמיר על עצמו במנהג שאינו מוסכם אלל כולם. זית"א לכ"א. שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וזכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר; ומאחר ששלשה פעמים כתוב תרומה בפרשה, יש ליתן ג' (מרדכי ריש פ"ק דיומא); ויש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו; ויש ליתן ג' חצאים גדולים במדינות אלו, כי אין מטבע ששם מחצית עליה מלבד זו; ובמדינות אויטרייך יתנו ג' חצי וויינר, שנקרא ג"כ מחצית, וכן לכל מדינה ומדינה וכן היא דעת מרא דאתרא לקהילות כפון אפקירא הוא הכר מטת יהודה עייאש עיי"ש; ואין חייב ליתנו רק מי שהוא מבן עשרים ולמעלה, ויש אומרים שנותנים מחצית השקל לצדקה מלבד ג' מחצית אלו, ואין נוהגין כן.

ב אין משנין מעות פורים לצדקה אחרת. מעות שגבו להלק לעניים בפורים אין רשאים לשנותם לצדקה אחרת ואין העני רשאי להוציאן לדבר אחר אלא בסעודת פורים. הגה: ודוקא הגבאים (מרדכי פ"ק דבבא בתרא), אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה. וזה לשון הגהות אשרי (ב"מ פ"ו סי' ט) פירוש אין הגובר רשאי להפריש לפי ראות עיניו לצורך פורים והשאר להוציא לצדקה אלא בתהלה יעשה צרכי פורים ואחר שעשה כמשפט יטול המותר לצדקה. וכתב המרדכי בפרק קמא דבבא בתרא (סי' תצא) דהא דתניא מנבת פורים לפורים דוקא ואינו יכול לשנותם לדבר אחר היינו דוקא הגבאי אבל בני העיר יכולים לשנות מנבת פורים לצורך מצוה אחרת: ויש לתמוה על רבינו שפסק להאי ברייתא דקתני ואין העני רשאי ליקח מהם רצועה לסנדלו שהרי כתבו הרי"ף (ב"מ מה:): והרא"ש (ב"מ פ"ו סי' ט) שם דליתא להאי ברייתא דסברה דמעביר על דעתו של בעל הבית גולן הוי אלא כרבן גמליאל קיימא לן דמיקל וגם הרמב"ם בפרק ב' מהלכות מגילה (המ"ז) השמיט הא דאין עני רשאי להוציאן לדבר אחר ורבינו ירוחם (נ"י ח"ב) כתב להאי ברייתא וגרים בה דברי רבי מאיר שאמר משום רבי עקיבא וכתב שרבים חולקים על הרי"ף ופוסקים כרבי עקיבא מחבירו ושדברי הרי"ף נראים וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם ז"ל:

כתוב בהגהות אשרי בפרק קמא דמגילה (סי' ז) מעות שהשב בלבו להלקם ביום פורים אינו רשאי לשנותם אלא אותן מעות עצמם חייב להלק ע"כ ונראה שהטעם משום דסבירא ליה דצדקה מיחייב בה במחשבה כמו שסוברים קצת פוסקים כמו שאכתוב בטור יורה דעה סימן רנ"ח (קצא: ד"ה כתב הרא"ש) בסיעתא דשמיא:

ג אין מדרקקים במעות פורים דווקא צפונים ולא מחודש אדר אלא כל מי שפושט בחינה הפושט ומגלה את המגילה כאגרת צפונים פורים אין העני ניכר בעניותו אלא שווה ככל ישראל, ולכן יש להזהר שהנותן לא יגרום למקבל להכניס קטנות מלכו וח"ו יעבר אותו ביום הזה. זית"א לכ"א. ידו ליטול וגם מ"ש רז"ל כי בימי הפורי נותנים לכל מי שפושט ידו הענין הוא כי הגבאי של

צדקה הוא היסוד ובימי החול אשר הוא יסוד דז"א צריך לראות למי נותן הצדקה אבל עתה שהוא יסוד דאבא הארה גדולה אין להקפיד אלא כל מי שפושט ידו ונותנים. האר"י ז"ל. ועל הדפס אפשר לומר, שאין דרך העני ליטול אלא לפשוט את ידו, מלשון פשיטות, להראות להעמיס את יפיה, בחינת הנשמה המתפשטת מכל כיווייה, ולכן העני פושט את ידו, שאין הקליפות אוחזות במעות פורים, לא מלד המקבל, שאפשר לחשוך בו במרמה ח"ו, אלא מלד הנותן, שאין לו לדקדק למי הוא נותן, ואינו חושד באף אחד. ולכן כל מי שפושט ידו נוטל את המלווה, ויש לו שכר כפול, לנרוס לאיש לתת מעות פורים בלי הקפדה וחשד, והוא המקבל שהוא הכלי לצדקה והוא קרוב לפירוש רבי יהודה פתייה ז"ל [מנחת יהודה] לזקה תליל ממות, לא הנותן אלא המקבל. זית"א לכיא. נותנים לו; ובמקום שנהגו ליתן אף לאינו יהודי, נותנים. ואין מדקדקין במעות פורים אלא כל הפושט את ידו ליטול נותנין לו. ירושלמי בפרק קמא דמגילה (ה"ד):

ומ"ש רבינו אחד ישראל ואחד גוי. כן כתב נמוקי יוסף בפרק האומנין (מה: ד"ה גמ') בשם הרמב"ן שכן המנהג בכל ישראל ליתן אפילו לגוי דהואיל ואין מדקדקין בדבר ונותנים לכל אם אין אנו נותנים לגוי איכא משום איבה (ותנן) [ותניא] (גימין סא). מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום עכ"ל. והגהות מיימוניות (סוף פ"ב) כתבו שכתב תלמיד אחד לפני רש"י (ס' הפרדס ס' רה, מהו"ז עמו ריא) ראיתי בני אדם שנוהגים לחלק מתנות בפורים לעבדים ולשפחות גוים העומדים בבתי ישראל והדבר הוקשה בעיני רבי לפי שנאמר (אסתר ט כב) ומתנות לאביונים וזה הנותן פרוטה לעבד גוזל לעניים ומראה בעצמו כאילו מקיים מתנות הנאמרים באביוני ישראל וכתב רבי שטוב ממנו לזרקן לים שמראה שמתנות היום אף לגוים וכן כתב הר"מ בשם רבינו אפרים וכתב דבעיר שלא הורגלו בכך אסור להרגילן אבל בעיר שהורגלו בכך אין לבטל הדבר משום דרכי שלום ע"כ ורבינו אפשר שבמקום שנהגו קאמר בדוקא או בעיר חדשה אם צריכין לנהוג כך מפני דרכי שלום:

ד במקום שאין עניים, יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה. כתב המרדכי בפרק קמא דמגילה (ס' תשעז) במקום שאין עניים יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו וליתנן במקום שירצה:

סימן תרצה סעיף א

הגה: מצוה להרבות בסעודת פורים (טור) וצריך לכיין באכילה בב' אותיות י"ה דיודין [יו"ד ה"י] ולכוין שהם של ע"ב ובשתי לבי י"ה של ס"ג שעולים כמנין יין כזה יו"ד ה"י יו"ד ה"י ולכוין להמשיך אליה מוחין דחכמה ע"י אכילה ומוחין דבינה ע"י שתיה ולהיות כי הנוק' גוברת מוח בינה גובר ולכן צריך השתיה מרובה מן האכילה וזהו אכילה אכ"ל י"ה שתיה שת י"ה ר"ל שימשכו אליה המוחין אשר כולם בסוד י"ה כמבואר אצלנו במקום אחר שהם בסוד חו"ב הנקרא י"ה י"ה כי הדעת שלה היא ק"ל ולית בה אלא נהירו דתרין מוחין גליפין בה כמבואר אצלנו במקום אחר: האר"י ז"ל ; ובסעודה אחת יוצאים (מרדכי ספ"ק). ואין שמחה אלא בצבש ויין (מוהרש"ן בהגהות חש"י) סעודת פורים שעשאה בלילה ליל פורים הוא י"ד אדרי, לא יצא ידי חובתו. הגה: ומ"מ גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה. (תשובת מהרי"ב). ואם אכלה בלילה לא יצא. מומרא דרבא שם ומפרש טעמא משום דימי משתה ושמחה כתיב (אסתר ט כב): כתוב

בארהות חיים (שם אות לה) נהגו לאכול כליל פורים אחר התענית זרעונים זכר לזרעונים שהיו אוכלים בבית המלך דכתיב (דניאל א יב) ויתנו לנו מן הזרעונים (מגילה יג). וכתב ה"ר אשר יש שנהגו שלא לאכול בשר בלילה ההוא כדי שלא יטעו ויחשבו שהיא סעודת פורים: וכתוב עוד שם סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו יש מפרשים כעין לילה שאין אבוקה כנגדו דרך שמהה ויום טוב ונשאל רבינו האי מי שנשבע להתענות בפורים מהו והשיב אין כח במצות פורים לדחות שם שמים ואפשר לו לעשות סעודת פורים בלילה ויוצא ידי חובתו:

ב חייב אינש לבסומי ומ"ש רז"ל חייב אינש לבסומי בפוריא עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כו' הכונה הוא כי לעולם תוך הקליפה יש ניצוץ של קדושה המאיר בתוכה ומחיה אותה ולכן צריך לומר ברוך המן להמשיך אל הניצוץ ההוא אור ולכן צריך לומר בלא כונה אחר שהוא שייכור ויצא מדעתו שאם יהי' ח"ו בכוונה יאיר גם אל הקליפה ח"ו. ונלע"ד כי כשאנו ממשיכין אור מוח הבינה ברחל ע"י שתיית יין בריבוי גדול יש הארה גדול' שיש בה כח להאיר גם אל הניצוץ ההוא אשר בתוך הקליפה. האר"י ז"ל. והביא סדר היום: **עד שנשאלו כמתים מושצים ארלה. מהר"א אזולאי. ופשוט הוא שיש להשתכר כפשוט דברי האר"י ז"ל, והמידה היא שיתכלכל עד שיכל מדעו ויפלוט מפיו. זית"א לכיא. כתוב בארהות חיים (הל' פורים אות לה) חייב אינש לבסומי בפוריא לא שישתכר שהשיכרות איסור גמור ואין לך עבירה גדולה מזו שהוא גורם לגילוי עריות ושפיכות דמים וכמה עבירות זולתן אך שישתה יותר מלימודו מעט: מנן השו"ע פסק שיש להשתכר ממנו וכן היא דעת האר"י ז"ל. אמנם, אף שהליקוטי הלכות גם כן פסק כך, יש לומר שהמכיר את עצמו, ישתכר ויזהר לא לחלל את ה' בהתנהגות לא ראויה. וכי, יש עניין בפורים להתפשט מכל הגבורות שהם הכללים הקבועים, או לרמס, להתכונן לחיות חג הפסח. זית"א לכיא. בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. וכתבו התוספות (ד"ה דלא) דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתה ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים² הגה: וי"א דא"צ להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו (כל בו) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. (מהרי"ל). ואחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוין לבו לשמים. ואין להתענות בפורים, מלבד תענית חלום, וע"ל סימן תקס"ח וסימן תק"ע. יש שנהגו ללבוש בגדי שבת וי"ט פורים, וכן נכון (מהרי"ל); ונהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה, וערבית יתפללו בלילה. ומתפללים מנחה תחלה בעוד היום גדול; ורוב הסעודה עריכה להיות ביום (מנהגים), ולא כמו שנוהגין: להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא ליל ט"ו. כתוב בתרומת הדשן (סי' קי) שנהגו רוב העולם ולכן, אינו ראוי לחייב את האנשים להיפך אחרי שיש להם על מה לסמוך, לעשות עיקר סעודת פורים בערבית ונמשכים בה עד הלילה ורוב הסעודה היא בלילה ונתן מעם לדבר ומכל מקום כתב התרומת הלשן שהוא ורבותיו נהגו לעשות עיקר הסעודה בשחרית ואין זה לך העולם: **ודבר זה קשור כנראה רק בכרכים המוקפים בשוץ פורים ולא צערי הפרזות.****

² בתלמוד שלנו נוסח התוספות הוא ברוכים כל היהודים.

משום גניבה ולא גזילה ואין להזמינו לבית דין ואין הוששין עליו ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן על פי ז' טובי העיר עכ"ל. ונ"ל דהיינו לדידהו שהיו נוהגים הבחורים כך אבל אנו שלא נהגו כן אין הילוק בין פורים לשאר ימות השנה לענין זה: **ואני זוכר שבח"ל, כך נהגו הכמוכים ואף שאין זו הנהגה ראויה, מ"מ, לא לרעה ולא לעבירה כיוונו אלל רק לשמחת פורים. זית"א לכיא.**

ובשחל פורים ביום ששי, יעשו הסעודה בשחרית, משום כבוד שבת (מנהגים); ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית, הרשות בידו (ת"ח). י"א שיש לאכול מאכל זרעונים בפורים, זכר לזרעונים שאכל דניאל וחביריו בבבל (כל בו). טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה, **שעה או צ' שעות וכוון לכוון העולם בעסק תורתו (מוהרש"ץ שח"י) וסמך לדבר: ליהודים היתה אורה ושמחה (אסתר ח, טז) ודרשינו: אורה, זו תורה (מהרי"ב).** וחייב במשתה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו, (מנהגים) וכן נהגו. ויש אומרים דאם הזיק אחד את חבירו מכח שמחת פורים, פטור מלשלם. (ת"ה סימן ק"י). ועיין בח"מ בדיני נזיקין.

וכתוב עוד שם פורים שחל להיות בערב שבת עבדינן סעודת פורים מבעוד יום ובלילה צריכין לקדושי וצריכין נמי למיטעם מידי בתר קידושא ויש שעושים סעודתם בבוקר והכל לפי המנהג.

ג אומר על הנסים בברכת המזון בברכת הארץ; ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה, אומר: על הנסים, דבתר תחלת סעודה אזלינן; ויש מי שאומר שאין לאומרו, (ונוהגין כסברא ראשונה). אבל הגהות מיימוניות כתבו בפרק ב' מהלכות מגילה (הי"ד אות א) בשם הר"מ שצריך לברך על הנסים כדאשכחן רב צלי של שבת במוצאי שבת וכן כתב בארחות חיים (שם) בשם הר"י מקורבי"ל: **ואם שכה לאומרו בצרכת המזון, אינו חוזר. מהר"א אזולאי ע"פ הרמב"ם.**

ד חייב לשלוח דווקא ע"י שליח לחבירו שתי מנות שאינם תפוקי מעדנים, ומוכרח מלפון המהרש"ל שיש לשלוח לאכל מנות אבל לא תפוקי מעדנים. משמע שהמנות לחוד ותפוקי מעדנים לחוד בשר או של מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו – כב) שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לריעים משובח ולא כתב הכי זה משוכח, שהשליח את הלפון לנוע, בין המרבה בין הממעט; ואם אין לו ואם אין לו, מה יחליף? **אלא עיין למטה הבית יוסף בשם הר"ן מחליף עם חבירו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו – כב).**

ואם החליף סעודתו בשל חבירו יצא. בפרק קמא דמגילה (ז): אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי ופירש הר"ן (ג: ד"ה גמ') לא היה לאחד מהם כדי שיוכל לשלוח לחבירו ולהשאיר לעצמו ולפיכך שולחים כל אחד סעודתם זה לזה כדי לאכול סעודת פורים ולקיים מצות משלוח מנות ורש"י פירש מחלפי סעודתייהו זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשנייה סועד חבירו עמו וקשה לי על דבריו דאם כן לא היו מקיימים משלוח מנות איש לרעהו וא"ת שהיו שולחים מנות איש לרעהו אם כן מאי אתא לאשמועינן? **אלא, שמי שאין לו ממש, פירוש לעלמו, בין להחליף בין לא להחליף. ולכן, דייק רש"י בשנה הראשונה, מי שיש לו מזמין את החוסר כל, שאינו יכול להחליף את סעודתו שאין לו ממש, והאורח מתחלף למזמין ומחזיר לראשון בשנה האחרת. ונמצא**

שמי שאין לו ממש, פטור מהמלווה, שאין למכור את כסותו כמלווה ד' כוסות או הלכת חנוכה. נמצא שאינו חייב לשלוח מנות. זית"א דכ"א.

הגה: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה); ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם או מוחל לו, יצא. ואשה חייבת במתנות לאביזנים ומשולח מנות, כאיש; ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש; אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבוא לידי ספק קידושין, אבל במתנות לאביזנים אין לחוש. **שהלענר והמיאוס דוחים את חמדת הניאוף.**

סימן תרצו סעיף א

פורים מותר בעשיית מלאכה פורים מותר בעשיית מלאכה וכו'. בפרק קמא דמגילה (ה:): אמרינן דרבי נטע נטיעה כפורים ומתמיהינן עליה דהא תני רב יוסף שמחה ומשתה ויום טוב (אסתר ט יט) שמחה מלמד שאסורים בהספד משתה מלמד שאסור בתענית ויום טוב מלמד שאסור בעשיית מלאכה רבי בר ארכיסר הוה וכי נטע בהמשה עשר נטע ומי שרי והא כתיב במגילת תענית (תענית יח): את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי פוריא אינון דלא למיספד בהון ואמר רבא לא נצרכה אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה הני מילי בהספד ובתענית אבל מלאכה יום אחד ותו לא איני והא רב חזייה לההוא גברא דהוה קא שדי כיתנא בפוריא ולטייה ולא צמח כיתניה התם בר יומיה הוה רבה בר רבא אמר אפילו תימא ביומיה (הוה) הספד ותענית קבילו עלייהו מלאכה לא קבילו עלייהו דמטיקרא כתיב שמחה משתה ויום טוב ולבסוף כתיב (שם כב) לעשות אותם ימי משתה ושמחה ואילו יום טוב לא כתיב ואלא רב מאי טעמא לטייה לההוא גברא משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור הוה (פסחים נ:): ובאתריה דרבי לא נהוג ואיבעית אימא לעולם נהוג ורבי נטיעה של שמחה נטע ופסקו הר"ף (ג:): והרא"ש (סי' ח) כרבה דאמר מלאכה לא קבילו עלייהו וכן כתב הרמב"ם (פ"ב הי"ד) אלא שכתב שאף על פי כן אין ראוי לעשות בו מלאכה אמרו חכמים כל העושה מלאכה ביום **ולא כתוב בימי פורים, משמע שדווקא בליל משני הימים כדברי רבא (ואמר רבא לא נצרכה אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה הני מילי בהספד ובתענית אבל מלאכה יום אחד ותו לא איני) ועיין להלן סי' ק"ב' בשם שבלי הלקט. ודו"ק. זית"א דכ"א.** פורים אינו רואה סימן ברכה לעולם ונראה שכתב כן מההוא עובדא דרב דלטייה לההוא גברא ולא צמח כיתניה:

ובמקום שנהגו שלא לעשות, אין עושין. וכתב בשבלי הלקט (סי' רד) אהא דאמרינן דלטייה משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור דאפילו במקום שנהגו לא נהגו אלא ביום מקרא מגילה עצמה אבל לאסור של זה בזה אינו מנהג עכ"ל: (והאידנא נהגו בכל מקום שלא לעשות) (כל בו); והעושה במקום שנהגו לא לעשות, אינו רואה סימן ברכה שהוא פורץ גדר מאותה מלאכה לעולם, אלא אם הוא בנין של שמחה, כגון: בית התנות לבנו או אבורנקי של מלכים, דשרי. הגה: ומותר לעשות כל מלאכת מצוה, כגון: לכתוב פסקי הלכות; וכן מותר לעשות אפילו מלאכות גמורות לצורך פורים. (ת"ה סימן קי"ב).

ב אפילו במקום שנהגו, לא נהגו אלא ביום מקרא מגילה בלבד, אבל לאסור את של זה בזה, אינו מנהג. כתוב בארחות חיים (הל' פורים אות כז) אף על גב דמלאכה לא קבילו עלייהו אחר כך נתקבל במנהג ומנדין כל העושה בו מלאכה כיון שפשט איסורו בכל ישראל אמנם בנין של שמחה כגון בית התנות לבנו או אבורנקי של מלכים מותר וכן מלאכת מצוה שריא כגון כתיבה של מצוה ומותר לכתוב פסקי הלכות ופשטי המקראות שאדם שמח בהם כדכתיב (תהלים יט ט) פקודי יי' ישרים משמחי לב ואיגרות של שאלת שלום ומזכרת חובותיו וכן כל דבר שאין צריך עיון גדול נראה שמותר עכ"ל: ואמנם מה שייד בדברים האלו שמחה?

ג יום י"ד ויום ט"ו אסורים בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום, כתב הרשב"א (שו"ת ח"ג סי' רעו) שאלת אם מותר לישא אשה בפורים מסתברא שהוא מותר דושמחת בהגך כתיב (דברים טז יד) בהגך ולא באשתך (מו"ק ה:): אבל בפורים מותר ועוד דהוה ליה חד יומא ומשום חד יומא לא משהי אינש נפשיה וכמאן דאמר משום פריה ורביה ובעניינים אלו הולכים בהן להקל דמדרבנן הם: ואסור בהספד ובתענית ב"ד ובט"ו לבני כרכים ועיירות שתיהן אסורות בשניהם. כבר נתבאר בסמוך:

בין לבני כרכים שהם עושין ט"ו בלבד, בין לבני עיירות שהם עושים י"ד בלבד; והנשים מענות בהם, שכולם עונות כאחת ומטפחות שמכות כף אל כף; אבל לא מקוננות, שתהא אחת מדברת וכולן עונות אחריה; נקבר המת, לא מענות ולא מקוננות.

ד כל דברי אבילות שצלינעא ושו"ע יורה דעה ת"א ס"ק ז' נוהגים בהנוכה ופורים שאין לא לפקוד מן הליבור כלענו ונשמחתו, וטו חז"ל כשנכנס אלך מרבים בשמחה ואין יראה להיפך? ולכן אין לפקוד אבילות בפורים שחפגע בשמחת ופקוסוס הנס. והיא דעת השו"ע וזית יוסף עיין להלן ס"ק ז' בענין האונן. זית"א לכיא. הגה: ומ"מ ילך לבה"כ לשמוע המגילה (תוספות פ"ק דמועד קטן). ואם יוכל לאסוף מנין לביתו לקרות המגילה, עדיף טפי (מהרי"ל). ויש אומרים שאין אבילות נוהג בפורים, לא ב"ד ולא בט"ו (הרא"ש ומנהגים), וכן נוהגין; ואפי' אבילות יום ראשון נדחה מפני פורים (ד"ע); אבל דברים שבענעה, נוהג כחילה, כסוי הראש ותשמיש המיטה; ואע"פ שאין נוהג אבילות בפורים, עולה לו למנין שבעה ימי אבילות כמו שבת, וכן פסק הרב בעצמו בטור י"ד סי' ת"א. שו"ע יורה דעה ת"א סימן ז' מת לו מת קודם פורים, ופגע בו פורים, אינו מפסיק האבילות; ומ"מ אין אבילות נוהג בו, לא ב"ד ולא בט"ו, אלא דברים שבענינעא נוהג, וחייב לשלוח מנות. ואף על פי שאינו מתאבל בהם, עולים לו ממנין השבעה, כמו שבת:

ו יש מי שאומר שהאבל חייב לשלוח מנות. אמנם, מרן עצמו פסק ביורה דעה ת"א ס"ק ז', שהאבל חייב במשלוח מנות והורה רבינו מאיר (מגילה ג.) כל שכן אבילות דרבנן וחייב לשלוח מנות דאבל חייב בכל המצות האמורות בתורה (ברכות יא). הגה: אבל אין שולחין לאבל

כל י"ב חדש (מהרי"ל), וכמו שיתבאר בי"ד סי' שפ"ה, עיין שם. והרואה יראה שלשון השו"ע ביורה דעה הוא לשון הרמב"ם (אבל פ"ה הלכה כ') העוסק בשאלת שלום לאבל, והחמיירו באבל מאביו ואמי עד אחרי י"ב חודש. הרמב"ם (סם) מביא גם לשון מועד קטן (כ"ו) : ולא יאחו חיטוק בידו שלא יביאנו לידי שחוק. והרדב"ז והספ"ק משנה פירשו שהוא לאבל בז' ימי אבלותו. ומקור באבלות יחזקאל, שהיה פטור גם בת"ת עיין סם. אמנם, אבל בי"ב חודשים אינו פטור ממלות ת"ת. וכל זה סביב שהאבל עצמו אסור לשמוח אלא מותר לשמח אותו. והדיו המובא בריב"ף זיע"א מעיד בצער האבל שאינו חושק לשמוח דרך קבלה או משלוח מנות. אולם, באבל בסוף י"ב חודשים, קשה לו עד מאוד. והוא דומה לעם ישראל בסוף הגלות המרה והארכובה הזאת, שבגלל צער הייסורין, פוסקי האחרונים התיירו לנו שמחה של קדושה וסירים למיניהם מחמת קושי הנפשי של עם ישראל, נגד דעת הרמב"ם והשו"ע, אדרבה למי שבסוף אבלותו ורוצה לקיים מצוות משלוח מנות, וגם לקבל מאחרים, שיך בה נחמה גדולה להסיר דעתו מהאבלות ביום ההוא. ולכן, מאי נפקא מינה שיתאבל על משלוח מנות אבל יקיים לשחות יין עד ללא ידע, ובכלל ללא ידע שהוא באבלות ? על כרחך אתה למד, שמוותר לשלוח לאבל, ואדרבה גורם לו נחמה גדולה שלא יטעור ביום הזה, וחלילה, ישהה ויבוא לידי צער עצבות וצני, וימלא שכרו בהפסדו. ולכן, לא החמיירו בכלל במלות המשחה שהוא לחוק לאבל יותר מלקבל משלוח מנות. ואם אין בעיר אלא האבל עם אחר, חייב לשלוח לאבל כדי לקיים לשלוח מנות, אא"כ מחל האבל על מצו (מהריב"ש). אמנם, אין לשון מהרי"ל דומה והנה הוא : "מי שמת לו אביו בפורים, לשנה הבאה לא יניח מלשלוח מנות. ובאותו פורים [שהוא אבל בחוד הז' ימים. זית"א דכ"א] שולח לעניים בשר או מעות רק לא תפוקין שהם עשויין לשמחה. וכל דבר שמחה לא ישלח וגם לא ישלחו לו אחרים. ע"כ הג"ה במהרא"ק."

משמע, שהדיו הוא רק למי שאבל בז' ימי אבלותו, שלשנה הבאה כתב מהרי"ל, שלא יניח מלשלוח מנות. ועדיין הוא אבל שהוא יום אחרון שלו לי"ב חודשים. ועוד שנקט שמי שמת לו אביו, לא אימו. כי באבלות אמו, הנחמה חלה כל השנה, שקשה לו יותר מפטירת אביו.

מבואר מהסעיף הזה שאין דברי אבילות נוהגים בחנוכה ובפורים אלא דברים שבצניעותה, ק"ו למי שאבל י"ב חודשים על אביו או אימו, שאין בו דברי אבילות בצניעותה ממנו. ולכן, מרן השו"ע לא הביא שום דיעה שיך להתאבל בי"ב חודשים בפרהסיא בפורים. משמע, שמוותר לאבל בחוד "ב חודשים לקבל מכל אדם, ואף משלוחי מנות המשמחים בשמחה אחוה ורעות, כי כן הוא תפקיד המשלוח מנות להרבות שמחה ושלום בין איש לרעהו.

והמעיון יבין שדברי הרמ"א האוסרים הוא על השולחים לאבל, ולא האבל השולח לאחרים. לכן, לדברי מרן ואף לדברי הרמ"א, חייב האבל לשלוח מנות לאחרים, ואף תפוקי מעדנים, שאף לאבל בחוד הי"ב חודשי אבלותו, חייב במצוות והאבת לרעהו כמוד, וגם במצוות ניהום אכלים כמצוות משלוח מנות. ואין סיבה שהאבל לא ישמח לב רעיו כדיו שהוא ינחם אבל אחר.

וחומרת הרמ"א היא על שולח מנות לאבל בחוד י"ב חודשים, שלא ישמח יותר מדי ויסיר דעתו מאבלותו. אמנם, עדיין קשה, שמוותר לאבל להרבות בשמחה פורים במשלוח מנות, ומה גם שהוא חייב במצוות הסעודה ואף המשחה !

ישמח לבב אנוש ולא בו ישמח לבו כי בשם קודשו בטח ?
ורבוי שהיית היין חמיר ממשלוח מנות, כי המקבל מנות, לא בטוח שישמח מהשולח, בין אבל בין לא אבל.

אולם, השותה הוא בעצמו משמה, והיו לריכס להחמיר משאר מנאות. אולם, מכיוון שמנאות המשחה הוא ממנן שיסיח דעתו עד שיהפוך בין ארוך מרדכי לברוך המן, ודאי שיסכה מאכלותו ואין כל קשר במי ששותה וין וגורם לו עצבות וכזיות, שהתופעה זאת קיימת אלל מי אפילו שאינו אכל. וכך פסק השו"ע והרמ"א שהאכל חייב במשלות מנות. ולדעת הרמ"א, רק השולח לאכל אסור, ולדעת השו"ע, מותר, שאין זה חמיר משתיית וין במשחה. ואין יקיים את המשחה ולא יקבל אורחים או אף משפחה? זית"א לכיא.

ה אם חל פורים במוצאי שבת והאבל יושב בבית הכנסת בשבת במנחה, לא יצא משם עד שיתפלל תפלת ערבית וישמע קריאת מגילה, ולמחרת לא יצא מפתח ביתו. כתב הרוקח (סי' רמ' עמ' קלח) פורים שחל להיות במוצאי שבת ואירע שום אבל קודם הפורים והאבל יושב בבית הכנסת בשבת במנחה כשיהיה שם לא יצא וישב שם וישמע כל התפלה והמגילה ולמחרת לא יצא מפתח ביתו אלא קורין לו המתפללים עמו או קורא בעצמו וכן אם יום פורים באמצע השבוע אמרינן כמועד קמן (כג). אבל אינו יוצא מפתח ביתו ע"כ:

ז יש מי שאומר שאונן מותר בבשר ויין ואף צליל פסח (מוהרש"ו בחש"י), דלא אתי עשה דיחיד דאבילות ודחי עשה דרבים דאורייתא לשמוח בפורים, דדברי קבלה נינהו שהם כדברי תורה. כתב בארחות חיים (שם אות לט) האונן מותר בבשר ויין דלא אתי עשה דיחיד דאבילות ודחי עשה דרבים דאורייתא ולשמוח בפורים דברי קבלה נינהו שהם כדברי תורה: הגה: וכל שכן שחייב במקרא במגילה ותפלה וק"ש; ונ"ל דדוקא בלילה, אף על פי שמתו מוטל לפניו; אבל ביום, שרועה לקברו, קבורת מתו קודם כמו שנתבאר לעיל סי' תרפ"ז, ולכן קורא ומתפלל אח"כ, דלא עדיף מי"ט ושבת, כמו שנתבאר לעיל סימן ע"א כנ"ל.

ח מותר לישא אשה בפורים. הגה: בין בי"ד בין בט"ו, וכ"ש שמותר לעשות פדיון הבן (תוס' פ"ק דמ"ק). ומה שנהגו ללוש פרעופים בפורים, וגבר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר, אין איסור בדבר מאחר שאין מכוננין אלא לשמחה בעלמא; וכן בלבישת כלאים דרבנן. וי"א דאסור, אבל המנהג כסברא הראשונה. וכן בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום לא תגזול (ויקרא יט, ג) ונהגו כך, ובלבד שלא יעשו דבר שלא כהוגן על פי טובי העיר (תשובת מהר"י מינץ סימן י"ז/ט"ו).
וכן הסכים מהר"א אזולאי.

סימן תרצז סעיף א

יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם, ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה, ואסור בהספד ותענית; אבל שאר דברים אין נוהגים בהם; וי"א דאף בהספד ותענית מותרים. הגה: והמנהג כסברא הראשונה. י"א שחייב להרבות במשחה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון (טור בשם הר"י"א) ואין נוהגין כן, מ"מ ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי

לייחדא קודשא בריך הוא ושכינתיה

המחמירים; וטוב לב משתה תמיד (משלי ט"ו, ט"ו) (הגהות מיימוני בשם סמ"ק). ופשוט הוא שמה שכתבו הרא"ש ורבינו ובו ביום נראה להם לעבר השנה היינו משום דאם לא נראה להם עד אחר אותו יום פשיטא דאסור בהספד ובתענית שמאחר שבאותו יום לא היה בדעתם לעבר ה"ל באותו יום כשאר שנים פשוטות וכתבו הגהות מיימוניות (פ"ב אות ש) והמרדכי (סי' תשפד) שהר"מ כתב כדברי הרא"ש אבל הרמב"ם (שם הי"ג) כתב סתם ושני הימים אסורים בהספד ותענית באדר הראשון ובאדר השני וכתבו ההגהות (שם) שכן פסק בסמ"ג (הל' מגילה רנ:); וכן דעת הר"ן (ג: ד"ה אלא) וכתב שקרוב הדבר גם כן שראוי להרבות בסעודה ביי"ד שבראשון אבל לענין לשלוח מנות כיון דדמו למתנות לאביונים דליתנהו אלא בשני משמע נמי שאף משלוח מנות אינו אלא בשני.

ועכשיו לא נהגו להרבות בסעודה לא ביי"ד ולא בט"ו שבאדר הראשון ומכל מקום נוהגים שלא ליפול על פניהם ושלא לומר מזמור יענך יי' ביום צרה (תהלים כ) משום דיומי נס והצלה הם: (וכן דעת מוהרש"ץ בחש"י ומהר"א אזולאי להרבות בסעודה ביום י"ד וי"ו שבאדר ראשון)

אף שדברי האר"י ז"ל קשים להבנה, בפרט למי שאינו רגיל בהם, מ"מ, עיקר מטרת הצגתם בחיבור הזה, הוא להבין איזה נקודה כל שהיא, כל אחד לפי שכלו. וכל זה אמרו חז"ל שפתי הצדיק דובבות בקבר.

פסוק המגילה

(יג) וּבֹהַּ הַנְּעִרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר יִתֶּן לָהּ לָבוֹא עִמָּהּ בְּבֵית הַנָּשִׁים עַד בֵּית הַמֶּלֶךְ: (יד) בְּעֶרְבַּ הַיָּמִים בָּאָה לְהִיבֵעַל לְבֵית הַמַּלְכוּת וּבִבְקָרָהּ הָיָא שְׂבָה אֶל בֵּית הַנָּשִׁים וְכָתִיב בָּאָה וְלֹא מַלְשׁוֹן לְלִכְתּוֹ, לְלַמְדֵנוּ שְׁהָיָא אִינְה אֶסְתֵר מִמֶּשׁ אֲלֵא חֵלְק הַשִּׁידָה. בְּחִינַת בּוֹאָה דְבוֹאָה. [מִנְחַת יְהוּדָה].
וְהוּא הַבְּדֵל בֵּין יַעֲלֵ אִשֶׁת חֵבֵר הַקִּינִי, לְבֵין אֶסְתֵר, שְׁאֶסְתֵר לֹא הִצְטַרְכָה לְחַזֵּר בְּגִלְגּוֹל כִּי לֹא חִטָּאָה אִף כַּדִּי לְהִצִּיל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל.
מָה שְׁאִין כֵּן בִּיעַל שְׁחֹזְרָה לְתַקֵּן אֶת עֲוֹנָה בִּיהוּדִית [סֵדֵר הַדּוֹרוֹת]. וְאִם אֶסְתֵר הֵייתָ חוֹטָאָה ח'ו רַבִּינוּ הָאֲר"י ז"ל הִיא מְגַלָּה לָנו אֶת תִּיקוּנָהּ בְּגִלְגּוֹל שְׁנֵי. אֲוֹלָם אִין מִשְׁמַע שְׁלֹא נִבְעֵלָה לְמֶלֶךְ הָעֶרֶל. שִׁנֵּי אֶל יָד שְׁעִשְׁוֹנָה סְרִיס הַמֶּלֶךְ שְׂמֵר הַפִּסְלִיגְשִׁים לֹא תָבוֹא עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי אִם זֹפֵץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם: (טו) וּבִהֲנִיעַ תֵּר אֶסְתֵר בֵּית אֲבִיוֹזִיל הָד מְרַדְכִי אֲשֶׁר לְקֹזוּ לוֹ לְבֵית לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לֹא בְקִשָּׁה דְדָבָר כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמַר הֲנִי סְרִיס הַמֶּלֶךְ שְׂמֵר הַנָּשִׁים וְהִנֵּי אֶסְתֵר נְשִׂאת זֶזן בְּעֵינֵי כָּל רְאִיָּה: כִּי אַחַר שֶׁהָיָא סוּתָם פִּתְחָה תְּמִיד נִמְצָא כִּי אִמָּא לְעוֹלָם הִיא בְּתוּלָה וְהוּא סוּד אֶסְתֵר יִרְקֶרֶת הִיתָה כִּי סוּד בִּינָה קו יִרוֹק כְּנוֹכַר בְּתַקוּנִים וְהִיתָה נִקְרָא אִילַת הַשַּׁחַר עַל שְׂרַחְמָה צַר וּבְכָל שַׁעָה הִיתָה כְּבִתּוּלָה. וְהִנָּה אֹתוֹ הָרוּחַ דִּיהִיב בַּהּ בְּכָל זְמָנָא אִינְה לְבִטְלָה

פירוש וליקוט המוציא לאור

דברי האר"י ז"ל

אסתר פרק א

(א) ויהי בימי אוזשורוש הוא אוזשורוש היה צריך לכתוב אחשורוש הוא המלך אלא מכאן דרשו חז"ל שכל מילה מלך לבד, מורה על הקב"ה ולא על אחשורוש. ולכן, לא מוזכר כאן שהוא מלך אלא מולך, כמי שמלכותו אינה בת יומה המלך מההדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה: (ב) בלמים ההם כשבת המלך אוזשורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה: (ג) בשנת שלוש למלכו עשה משתה לכל שריו ועבדיו וזיל פרס ומדי הפרתמים ושרי המדינות לפניו: (ד) בהראתו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו ימים רבים שמונים ומאת יום: (ה) ובמלואת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן משתה שבעת ימים בנזר גנת ביתן המלך: (ו) וזור פרס ותכלת אוזו בנזבלי בויג וארמון על גלילי כסף ועמודי עיש מטות זהב וכסף על רצפת בהט ועיש ודר וסוזרת: (ז) והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך: (ח) והשתיה כדת אין אנס פי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש: (ט) גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אוזשורוש: ס (י) ביום השביעי פטוב לב המלך ביין אמר למהומן בנתא זורבונא בגתא ואבגתא ותר וכרפס שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך אוזשורוש: (יא) להביא את ושתי המלכה לפני המלך בכתר מלכות להראות העמים והשרים את יפיה פי טובת מראה היא: (יב) ותמאן המלכה ושתי לבוא בדבר המלך אשר ביד הסריסים ויקצף המלך מאד ונזמתו בערה בו: (יג) ויאמר המלך לזוכמים ידעי העתים אל תקרא העתים אלא העטים שהם סופרי המלך כי כן דבר המלך לפני כל ידעי דת ודין שאין להם שלהם רחמים אלא דין וגבורה: (יד) והקרוב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשייש מרס מרסנא ממוכן הוא הטן [תרגום יונתן] ונקרא מי מוכן, שהיה מוכן לגדולה ולנקום יהודים שבעת שרי פרס ומדי ראי פני המלך הישבים ראשנה שהם ז' המלכים עיין עין חיים במלכות: (טו) כדת מיה לעשות במלכה ושתי על אשר לא עשתה והיא עניין לילי שהיא חוה הראשונה כידוע וגם הפעם לא קבלה את צווי בעלה ומרדה בו את מאמר המלך אוזשורוש ביד

אסתר פרק ב

(א) אֲזוּר הַדְּבָרִים והוא לניסיון אברהם אבינו ע"ה **הָאֵלֶּה כְּשֶׁרַח מְלִשׁוֹן שִׁכְחָה וְזָמַת הַמֶּלֶךְ אֲזוּשׁוּרוּשׁ זָכַר** ואף במיתתה התאוה בה **אֶת וְשִׁתִּי וְאֶת אֲשֶׁר עָשִׂתָה** ולא כתיב ואת אשר

עשתה בבניו פעל, אלא גרמה אחשוורוש לעשות כעיצת המן הרשע **וְאֶת אֲשֶׁר נִגְזַר** ולא כתיב גזר, והוא מאותו טעם שאחשוורוש נדחף להרוג אותה, וכן מידה כנגד מידה, המן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש, כמו שדחף את החשוורוש הוא נדחף, אבל, על הריגתו ושתי, וחפוי ראש, שהוריד בעצתו את כתר המלכה **עָלֶיהָ: (ב) וַיֹּאמְרוּ** לשמח את המלך

נְעָרֵי הַמֶּלֶךְ מלשון ער ואונן, שהיו מערים תאוות משכב זכור למלך אחשוורוש, וצידה רעה זאת מקובלת היתה אצל מלכי הגויים, כמזכיר נמבוכדנצאר הרשע **מִשְׁרָתֵנוּ יִבְקֶשׁוּ לַמֶּלֶךְ נְעֻרוֹת בְּתוֹלוֹת טוֹבוֹת**

מִרְאָה: (ג) וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל מוֹדֵינֹת מַלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ אֶת כָּל נְעָרֵה בְּתוֹלָה טוֹבוֹת מִרְאָה אֶל שְׁוִשָׁן הַבִּירָה אֶל בֵּית הַנְּשִׂיִם אֶל יַד הַנָּא

סָרִיס הַמֶּלֶךְ שְׁבִיר הַנְּשִׂיִם וַנְּתוֹן תְּמַרוּקֵיהֶן: (ד) וְהַנְּעָרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּזְוֹת וְשִׁתִּי וַיִּטֵּב הַדְּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן: (ה) אִישׁ

יְהוּדִי שאין יהודי נמדד אלא לפי ביטחונו כבוראו ית"ש. והוא סימן מופלג לדעת אם לאדם בוטח בה' בכלל או מרכבת הס"א הוא ועובד עבודה זרה. ולכן, בשעת המעשה [לא מדובר כאן בעם הארץ הפועל ככפר אין הבין אלא ביהודי שיועד את ההלכה, ואדרבה אם הוא ת"ח וביור סולת נקיה] אם האדם נושא את מרכבת הקדושה, ודאי לא יתחמק ולא יהסס, אלא יפעל מיד, אחרי

שהוא כבר מוכן למעשה. ועל חז"ל אמרו בבתובת: לא הדרש העיקר אלא המעשה, דווקא בשעת מעשה. **יְהוּדִי** שהוא משבט יהודה שזכה למלוכה, ולכן דוד המלך ע"ה מורעו. ואין בן דוד אלא במי שיש לו כוח להתודות בציבור על חטאיו כדברי דוד המלך האומר 'חטאתי'. גם 'יהודי', מטעם הגויים, פירושו, שהיהודי בחו"ל תלוי בגזירה המלוכה והגויים הסובבים אותו, אולם, בארץ הקודש, יש נטייה לשכוח את יהדותו, בעיקר מחמת פילוג העדת, ואין אחדות אלא בשעת הגזירה, ולכן

היוצר כל שולח להם מלך קשה שגזרותיו קשות כהמן הרשע, להזכיר להם את יהדותם. **הָיָה**

והשאלה מפורסמת, רק הוא היה יהודי, ולא צדיקים אחרים היו ?

אלא אין צדיק אשר יעשה טוב בארץ ולא יחטא. אולם מרדכי, עשה טוב היא התורה ולימודה, אפילו בחוץ לארץ. והעניין הוא, שיש אנשים שעליהם נאמר שהם צדיקים, אלא באמת אינם, וגוזרים גזירות חדשות על עם ישראל או על תלמידיהם. וזו בחינת הרב שמקומו משכיח את כבוד ה' למען כבודו ואינו מתבטל לקוב"ה. והראיה היא שאותו מכונה רב או צדיק, חס על כבודו ועקרונותיו, שהוא מסמיך בפוסקים ופסוקים, ואינו חס על הזולת, שכל חסדו וחמלתו, דווקא בדברים שאינו מפריעים לו.

וכענין זה, מגלה לנו תופעה מתמידה אצל מי שיש לו כוח ההנהגה או הממון, והוא שרודף אחרי הכבוד (ואף הכבוד הזה, לפעמים, מתלבש בלימוד התורה או קיום המצוות, שמחמיר לאחרים ומקיל לעצמו, או כופה אחרים לאמונתו הנפולה. וכל זה נגרם ע"י הכבוד והחכמה, שאין בו יראת שמים אמיתית, שהוא ביטול עצמעותו לטובת אחרים.) אבל הצדיק האמיתי, מכירים אותו בשמים עד שה' בוחר בו כמבוטל לו. ואז נהיה מרכבה דקדושה ונושא את שם ה', לכן כתוב איש, שכבר אינו אדם אלא כולו איש (הקדושה) ע"י הו"ד שמקוצו נברא העולם, אוכלת אש זרה (של היצר הרע). נמצא איש יהודי הנושא את

שם הו"ה. **בְּשׁוִשָׁן הַבִּירָה וַיִּשְׂמוּ מִרְדְּכִי בֶן יָאִיר** שהוא שלט בחוש הריאה **בֶּן שְׁמַעִי** בחוש

השמיעה **בֶּן קִישׁ** בחוש הנגיעה להקיש מלשון הקשה. **אִישׁ יְמִינִי** שמידת החסד גברה על מיגת הדין שלו

המרומות במילה "בן קיש" מלשון קשה שהם הגבורות: **(ו) אֲשֶׁר הִגְלָה הִגְלָתָה הִגְלָתָה הִגְלָה** ד' פעמים ה"ה רמזו בו

הד' גלויות **הַגְּלוּת מִירוּשָׁלַיִם** שירדו מרושלים למצרים **עַם הַגְּלוּת** בכלל. שלא שמעו לעזרה לחזור לבנות בית שני ונבנה בגלות **אֲשֶׁר הַגְּלוּתָהּ עִם יְכַנְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה** שנפסקה מלכות בית דוד והיא גלות יוון **אֲשֶׁר הַגְּלוּתָהּ** גלות אדום שניקוד אות ה"ה הראשונה בסגול מורה על חסדים יורדים בגבורות. **זְבוּכַדְנֶאֱצָר** רמז לגאולה העתידה השלמה **זָבִיא כֹדֵן יִשְׁלוּט** שהוא המשיח **מֶלֶךְ בְּבָבֶל: (ז) וַיְהִי אִמּוֹן** שורה על חוש הטעם אל תקרא **אִמּוֹן** אלא **אִי בּוֹן** שאין מן, שאסתר שלטה על חוש הטעם שהוא בחינת אכילת המן **אֶת הַדָּרֶסֶה** והוא חוש הריח **הִיא אֶסְתֵּר** גם אסת"ר היא בגי' תרס"א והנה שם אדנ"י במילואו הוא תרע"א והנה שם אסתר חסרה י' ובתוכה מסתתרת הנקודה הפנימית עצמה הנק' י' של אדנ"י הנק' אסתר על שם שמסתתרת. האר"י ז"ל. **בֵּית הַדָּוִד כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם וְהַזְעָרָה** בת ע"ה היתה [תרגום יונתן] ועדיין לא בעולה [עיין שם] **יָפֶת תֵּימָר וְטוֹבֵת מִרְאֵה** היפך דברי האומרים שירקרקת פירוש לא יפה, אלא חוט של חסד מושך עליה, דברי רבי יהושע בן קרחה, וכך תנו חכמים, שאסתר היתה מד' הנשים היפות בעולם, חוה-שרה-דבורה-אסתר, ורק לעומת ושתי נקרת ירקרקת. ע"כ הגמרא. חוט של חסד: חס"ד ר"ת חווה סרה (שרה) דבורה. ומילת יר'קרק'ת [כתבי חסר] למפרע הוא תק'ר(ה) קר"י, שושתי היתה גורמת קרי לאחשוש, ואסתר היתה מונעת קרי למרדכי ו**בְּמִוֹת** אל תקרא במות אלא בימות שעדיין חיים היו כשמרדכי לקח אותה לאישה **אָבִיהָ וְאִמָּהּ לְקַוְוָה מִרְדְּכִי לֹא לְבַת:** כדי להשלים את גדולת צדקותו לצדקותה, ואז שלטו בכל החמש חושים. **(זז) וַיְהִי בַּהֲשִׁמְעַת הַדָּבָר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ וּבַהֲקִבֵץ זַעֲרוֹת רַבּוֹת אֶל שׂוֹשַׁן הַבַּיִת אֶל יַד הַזֵּי וְהַתְּלַקְוֹ** על כוחה כידוע **אֶסְתֵּר אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל יַד הַזֵּי שִׁמֵר הַזְּשִׁימ:**

(ט) וְתִיטֵב הַזְעָרָה בְּעֵינָיו וְתִשָּׂא וְזָסַד לְפָנָיו וַיְבַהֵל אֶת תַּמְרוּקִיָּה וְאֶת מְזוֹתָהּ והוא שורש מנהג הנערות להתחפש בפורים. **לָתֵת לָהּ וְאֶת שִׁבְעַת הַזַּעֲרוֹת הָרְאִיּוֹת לָתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁעָה מַלְשׁוֹן שֵׁנִי**, שהיא המלכה השנייה **וְאֶת זַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַזְּשִׁימ:** **(י) לֹא הִזְמִינָה אֶסְתֵּר אֶת עַבְדָּהּ וְאֶת מוֹלְדֶתָהּ** שלא נולדה בפרס אלא בארץ ישראל, כי גלות בכל ע' שנה, ונס פורים בסוף הגלות, והיא בת ע"ה, נמצא שנולדה לפני הרבן בית א', ואם כן בארץ ישראל **כִּי מִרְדְּכִי צָוָה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא תִגִּיד: (יא) וּבְכָל יוֹם וַיּוֹם מִרְדְּכִי מוֹתֶהֶלָּךְ לְפָנָיו** ולא רצה מרדכי להתערב עם כל הקליפות ומרעין בישון הנמצאים בבית הנשים, ומשום שמורה היה מתהלך לפני ולא בפנים **וְזָצַר בֵּית הַזְּשִׁימ לְדַעַת אֶת שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וּבִמָּה יַעֲשֶׂה בָּהּ** ולא כתיב יעשה לה אלא בה, שרצו לשנות את מהותה, ולכן ציווה לה מרדכי שלא להגיד את עמה ואת מולדתה, כי כוננס יין שהוא ע' אומות, יצא סוד: **(יב) וּבַהֲזִיעַ הַיָּם כִּנְגַד ס' רִיבּוּא זַעֲרָה וְנִעְרָה לְבּוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲזוּזִשׁוּרוּשׁ מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ כְּדָת הַזְּשִׁימ שְׁזִימ עֲשֵׂר זוּדֵשׁ כִּי כֵן יִמְלָאוּ יַמֵּי מְרוּקִיָּהן שְׁעָה זוּדִשִׁימ בְּשִׁמּוֹן הַמֵּר** שרצה שתמיר את דתה, כי השמש מיועד למשיחת הממיר דתו **וַיִּשְׁעָה זוּדִשִׁימ בְּבִשְׂמִימ** לערבב נשמתה ע"י תאוות הריח הזרה הפוגם בנשמה כידוע **וּבַתַּמְרוּקִי**

מלשון הכל וריק הַנְּשִׁים: (יג) וּבֹזֶה הַנְּעֵרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר יִתֶּן לָהּ לְבֹא עִמָּה מִבֵּית הַנְּשִׁים עַד בֵּית הַמֶּלֶךְ: (יד) בְּעֶרְבָה הִיא בָּאָה

להיבעל לבית המלכות וּבִבְיָקָר הִיא שָׁבָה אֶל בֵּית הַנְּשִׁים וכתוב בָּאָה ולא מלשון ללכת, ללמדנו שהיא אינה אסתר ממש אלא חלק השידה בחינת בואה דבואה.. [מנחת יהודה].

והוא הבל בין יעל אשת חבר הקניז, לבין אסתר, שאסתר לא הצטרפה לחזור בגלגול כי לא חטאה אף כדי להציל את עם היהודי.

מה שאין כן ביעל שחזרה לתקן את עוונה ביהודית [סדר הדורות]. ואם אסתר הייתה חוטאה ח"ו רבינו האר"י ז"ל היה מגלה לנו את תיקונה בגלגול שני. אולם אין, משמע שלא נבעלה למלך הערל. שֵׁנִי אֶל יָד שֵׁעֲשִׂיזוּ סָרִיס הַמֶּלֶךְ

שֵׁמֶר הַפִּילֹגֶשִׁים לֹא תָבֹא עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי אִם זֹפֶן בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם: (טו) וּבְהִגִּיעַ הַיָּמִים אֶסְתֵּר בַּת אֲבִיוֹזַיִל דָּד מְרַדְכִי אֲשֶׁר לְקֹז

לו לָבֶת לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דְבָר כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמַר הַגִּי סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֵׁמֶר הַנְּשִׁים וְהָיִי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת זֶזֶן בְּעֵינַי כָּל רֵאִיהֶ: כִּי אַחַר

שהז"א סותם פתחה תמיד נמצא כי אמא לעולם היא בתולה והוא אסתר וקרקת היתה כי סוד בינה קו ירוק כנוכר בתקונים והיתה נקרא אילת השחר על שרחמה צר ובכל שעה היתה

כבתולה. והנה אותו הרוח דיהיב בה בכל זמנא אינו לבטלה כי הנה הוא נמשך בז"א ונמשך ממנו אל הנוקבא שלו לעשות בה כלי גם היא וניתנה לה מיסוד שלו ליסוד שלה לעשותה כלי וטעם

הדבר כי לעולם בחי המלכות דעשייה אצל החצונים צריכה היא להיות בתולה ואיש לא ידעה מפני החצונים ובפרט בלילה שאז תרעין דילה סתומים והיא בתולה ממש בפרט אחר החורבן

והגלות. (טז) וְתִלְקֹז אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ אֲזֻשְׁרוּשׁ אֶל בֵּית מַלְכוּתוֹ בְּזוֹדֵשׁ הָעֵשִׂירִי הוּא זוֹדֵשׁ טַבַּת בְּשֵׁנַת שֶׁבַע לְמַלְכוּתוֹ: (יז) וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ אֶת

אֶסְתֵּר מִכָּל הַנְּשִׁים וְהָיָה זֶזֶן וְזוֹסֵד לְפָנָיו מִכָּל הַבְּתוּלוֹת וַיִּשֶׂם כֶּתֶר

מַלְכוּת בְּרֵאשִׁיהָ וַיְמַלִּכָהּ תְּזוּת וַשְׂתִּי: והנה נתבאר שבכ"א וא' מהן יש ג' כלים פנימים בבריאה

אמצעים ביצירה חיצונים בעשיה והנה הרוחין הנוכר בהיכלות דפקודי הם רוחין וחיות דכל היכל הם הנפש ואח"כ הג' כלים הנוכר אצלינו והלבוש שלהם הוא חשמ"ל ועליו הנגה ועליו ג' קליפות והנה הרקעים דעשיה הם קלי' נגה דעשיה והם

יריעות עיונים כי כל הבהמות וחיות ועופות ודגים ואילנות ועשבים ואבנים כו' כולם טוב ורע מקליפת נגה [והוא כלל מאוד חשוב. זית"א דכ"א] אך הטמאים שבכ"ח והאסורים לאכילה בעשבים ובעצים כגון ערלה וכלאי הכרם

הם בג' קלי' הערלה ומ"ש בתקונים ל"ז כי הבריאה יכול לאתערבא עיה קליפה וכו' פי' בריאה יצירה עשיה, יכול לאתערבא ביה קלי' והוא קליפת נגה שבכולם ואינם שוין כי בבריאה רובו טוב וביצירה בינוני ובעשיה

רובו רע וזהו ענין אסתר שהיתה מנחת שידה במקומה ומזדווגת עם אחשורוש כמ"ש פרשת תצא דף רע"ז ובתקונים ד"ן והוא קלי' נגה שלה מבחי' הרע הנקרא שד והיתה יודעת היא ומרדכי להשביע השד היצירה

שלה ע"י שם המפורש כנוכר שם שיתלבש בדמות גוף וילך אל אחשורוש ומשם נולד דרויש בן אסתר מצד השידה ההיא שלה והרי הוא בן אסתר ממש לכן היה חציו טוב וחציו רע. והגדה - צמח עם האמור באסתר כאן

תבין מ"ש ביוסף ותנח בגדו אצלה היינו בחינת הלבוש וינס חוצה היינו פנימיתו. לכן היה גוי וגם צוה שויבנה בהמ"ק כי הוא נתן רשות תחלה קודם שמלך בורש. והנה הנגע הוא דכורא דנוגה הפך ענג דקדושה היא ורעה היא נוק'

לילית ויש להם יכולת להזדוג עם אנשים יען הם לבוש הנפשות שלהם ונ"ל כי אשמדאי שד יהודי הוא קלי' נוגה ונוקבא דיליה היא לילית ועירתא כנודע אך שדים אחרנין הם משאר ג' קלי' והנה נגה סוד עור הנ"ל

משכא דחויא הוא רע וטוב הרי בעור רע וטוב לכן כל בחי' בעלי קריין נקרא רע בסוד ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' כנודע והנה כשהיצה"ר גובר אז בלילה מוליך עמו הנפש ואת היצה"ט לקליפת נוגה ורואה חלום תבן וקש שהם קליפה נגה וכשעוסק בתורה נאמר בו בשכבך תשמור עליך ומתגבר היצה"ט שהוא מלאך ומוליכו אצל המלאכים טובים דעשיה זו"ס כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד זו"ס ושבע ילין בל יפקד רע שבע ילין מד"ת אינו נפקד בחלומו ע"י הרע של נגה הנקרא רע בסוד בעלי קריין כנודע :

וזהו סוד מ"ש רז"ל על פסוק למנצח על אילת השחר כו' זו אסתר שהיה רחמה צר כאילה והיתה חביבה על בעלה בכל שעה וטועם בה טעם בתולה. והוא כמ"ש בתיקונין כי מ"ש ז"ל כי אסתר ירקרוקית היתה הוא מצד בחינת הבינה שהיא קו ירוק כנודע ומצידה ג"כ היתה בתולה בכל עת ונמצא כי אימא עלאה בכל שעה היא בתולה וזכור זה. (יזז) ויעש המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו את משתה אסתר והננוזה למדינות עשה ויתן משאת כיד המלך: (יט) ובהקבץ בתולות שגית ומרדכי ישב בשער המלך: (כ) אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי ואת מאמר מרדכי אסתר עשה כאשר היתה באמנה אתו: ס (כא) בימים ההם ומרדכי ישב בשער המלך קצף בגתן ותירש שני סריסי המלך משמרי הסף ויבקשו לשלון יד במלך אושורש: (כב) ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי: (כג) ויבקש הדבר וימצא ויתלו שניהם על עץ ויכתב בספר הדברי הימים לפני המלך: פ

אסתר פרק ג

(א) **אָזָר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָּדַל הַמֶּלֶךְ אֶזְרָאֵשׁ אֶת הַמֶּן** כמו המן שאכלו בני ישראל במדבר ונעכל באברים ולא היה פסולת, כך להמן לא היה אלא ניצוץ אחד של טוב, וכולו רשע שרשעתו נעכלת באבריו ולא היה לו 'פסולת' של טוב. **בֶּן הַמְּדָתָא** ממלכות מדי. המדתא, שיסד את הדת **הַאֲגָזִי וַיִּנְשְׂאֶהוּ וַיִּשֶׂם אֶת כִּסְאוֹ מֵעַל כָּל הַשְּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוּ: (ב) וְכָל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כְּרָעִים וּמִשְׁתַּזְוִים לְהַמֶּן כִּי כֵן צִוָּה לֹו הַמֶּלֶךְ וּמְרַדְּכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּזְוֶה: (ג) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמְרַדְּכִי מַדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ: (ד) וַיְהִי בֵּאמָרָם כְּאִמְרָם אֲלֵיוּ יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיִּגְדּוּ לְהַמֶּן לְרֹאוֹת הַיַּעֲמֹדוּ דְבָרֵי מְרַדְּכִי כִּי הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר הוּא יְהוּדִי** והלוא כתוב למעלה איש יהודי, ולא היה צריך להגיד להם. אלא היא הגרסא באמרים/כאמרים, שיש שהסתפקו בדבר, ואז הוא הגיד להם שנכון הדבר שהוא יהודי: **(ה) וַיֵּרָא הַמֶּן כִּי אִין מְרַדְּכִי כְרָע וּמִשְׁתַּזְוֶה לֹו וַיִּמְלֹא** נהנה מכעסו ולא התנגד למידה הרעה של כעס אף שהיה לו שהות לחזור מכעסו. והוא לשון מלוי, שממלא אט אט **הַמֶּן זִמְזָה: (ו) וַיִּבֹּז בְּעֵינָיו לְשַׁלּוֹן יָד בְּמְרַדְּכִי לְבַדּוֹ** כי שאר השרים לא היו מזרע עמלק, ואף ששנאו את היהודים, כבדו את מרדכי שהיה משנה למלך **כִּי הִגִּידוּ לֹו אֶת עִם מְרַדְּכִי וַיִּבְקֶשׁ הַמֶּן לְהַשְׂמִיד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מַלְכוּת אֶזְרָאֵשׁ עִם מְרַדְּכִי: (ז) בְּזוֹדֵשׁ הָרֵאשׁוֹן הוּא זוֹדֵשׁ גִּיסָן בְּשֵׁנַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה** ה' שנים עברו מאז ולכן וימלא המן חמה ל**מֶלֶךְ אֶזְרָאֵשׁ הַפִּיל פּוֹר הוּא הַזֹּרֵל לִפְנֵי הַמֶּן מִיּוֹם לְיוֹם וּמִזוֹדֵשׁ לְזוֹדֵשׁ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה הוּא זוֹדֵשׁ אֲדָר: (ח) וַיֹּאמֶר הַמֶּן לְמֶלֶךְ אֶזְרָאֵשׁ וַיִּשְׁנֵנוּ עִם אֲזָר** והוא כוחו של העם היהודי, שאף שנמצא בכל מקום, בחינת שאין לו ארץ, מפורד ומפורד, ואף מריבוי המחלוקות והדעות השונות, הוא נשאר עם אחד. וכל פעם, שיהודי מסית או מתנגד ומקטר על עמו, הוא נדהה כקורח ועדתו. **מִפְּנֵי וּמִפְּנֵי בֵּין הָעַמִּים** ורבים טועים ומחפשים את האחדות, כשאני ראויה בזמן גלותנו, אחרי שעיקר עבודתנו בעולם הזה היא לאחד את קודשא בריך הוא לשכינתיה, לחבר את ו"ה ליה"ה, כדי להשלים את שמו הקדוש. וכל עוד שלא השלמנו את התיקון הזה, אנו נמצאים בגלות, שהוא עולם הפירוד, כוח הס"א, שדוחה את השלום. ולכן, יש להדר בשלום ולא דווקא באחדות. **בְּכָל מְדִינֹת מַלְכוּתָהּ וְדַתֵּיהֶם שִׁנּוֹת** כך היא הסתכלות העין צרה של עמי הארצות והגויים, שרואים רק את הפירוד והמחלוקות בהלכות, ואין ביכולתם להסתכל בתמונה הכללית, ששינוי וריבוי הדעות והמנהגים בעם ישראל, היא אופיינית לגלות השכינה. **מִכָּל עִם וְאֶת דַּתֵּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עוֹשִׂים וְלְמֶלֶךְ אִין שְׂוָה לְהַגִּיזוֹם:** ולהיות כי ענין מרדכי ואסתר היה בסוף השבעים שנה של גלות בבל כנודע לכן אז כבר בימימה התחיל ענין תיקון זו"ן כדי לחזור אפין באפין ויגאלו ישראל. וענין התחלה זו היא ענין הדורמיטא שנעשה אז בימימה וז"ס הצרה העצומה שהיתה אז לישראל אשר עליו נאמר והנה אימה חשיכה גדולה כו' וארז"ל חשכה זו גלות מדי שהחשיך עיניהם של ישראל. וענינו הוא לפי שאז היה זו"א בסוד הדורמיטא ונודע כי המן הרשע. היה

אוסטורלוגוס גדול כנודע בענין ויפל פור הוא הגורל מיום ליום כו' ובפרט במ"ש בס"ה כי הוא ועשרת בניו כוללים כל עשרה קליפין החיצונים וידע בחכמתו ענין מיעוט השגחתו ית' על ישראל בימים ההם להיותו בבחי' השינה ולכן חשב ועלה בלבו כי הזמן מוכן לאבד שונאיהם של ישראל, ו"ס ענין ויכוח המן עם אחשוורוש אם יעלה בידם עצה זו והשיב לו המן יִשְׁנֵנו עִם כו' ודרשו רז"ל יִשְׁן הוּא האלהו שלהם והבן זה. ולהיות כי הדורמיטא ההיא היא לטובתן של ישראל כדי שתנסר הנקבה מאחוריה ויחזרו פנים בפנים ויגאלו ישראל ויבנה בית המקדש, לכן התייעצו שניהם כי בזמן ההוא שהאלוה שלהם הוא ישן יקדימו הם לאבד ולהשמיד שונאיהם של ישראל כדי שלא ישארו אפילו מתי מעט שהיו ראויים לגאולה ועיי"כ לא יבנה בהמ"ק. ונודע' עצת המן מן שמשי ספרא בנו וכתביהם אל אחשוורוש הנק' ארתחששתא בספר עזרא עד שביטלו בנין ב"ה בראותם כי הגיע זמנו להבנות ודי בזה. והנה אף בזמן הדורמיטא אין הנקבה ישנה כי אז מסתלקין המוחין מן ז"א ונכנסין בנקבה כדי להבנות ולתקן פרצופ' כדי שתוכל לחזור אפין באפין כנודע בענין דרוש השופר של ר"ה ובהכרח יש הארה והשגחה זו על ישראל מצידה.

(ט) אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב למעשה רע ומרושע **לְאַבְדָם** זו תורת העמים והנידחים, כי בשעת כעסם, שאין אדם חוטא אלא אם נכנסה בו רוח שטות, מעלמים את מציאות הבורא ח"ו, ומצרפים אותו לעוונם. ולכן, שיתף כי אצלם, הטוב אינו התורה וחיפוש האמת אלא התגשמות תאוותם. **וְעֵשְׂרֵת** כנגד י' ספירות שזרכם יורד השפע **אֶלְפִים** הוא כנוי ל' ספירות שהוא משפע אלוקי, ואין אלף אלא שורה אצל הבורא כדברי התהלים כי אלף שָׁנִים בעיניך כיום אתמול. **כָּפַר כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל עַל יְדֵי עֲשִׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל גְּזוֹי הַמֶּלֶךְ:** המן רצה להחריב את ירידת השפע לעם ישראל, ולכן **(י) וַיִּסַּר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהֶמֶן** ואין זה דרך המלך אלא לחתום בעצמו. אלא דרך הקליפה להשתמש בוולת, כי אין לה כוח היחוד אלא השיתוף. **בֵּין הַמְּדֻרָתָא הָאֲגָגִי צָרַר הַיְהוּדִים:** **(יא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן הַכֶּסֶף גָּתוֹן לָךְ בְּלִשׁוֹן נִקְבָה,** שהיא מידת הגבורה שהיא הנוקבה. **וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיהָ:** **(יב) וַיִּקְרְאוּ סֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּזְּדִישׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁלּוּשֵׁי עֶשֶׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה הֶמֶן** דווקא המן ואל אחשוורוש, שדאג לשמו הטוב. **אֶל אֲזַשְׁדָּרְפָּנִי** אח שדר פני, אלו החיילים הפרטיים של המלך המהדרים את פניו (רצונו). **הַמֶּלֶךְ וְאֵל הַפּוֹזוֹת אֲשֶׁר עַל מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֵל שָׂרֵי עָם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְעַם וְעַם כָּלִשְׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲזַשְׁוֹרֵשׁ יִכְתֹּב וְגִזְזוֹתָם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ** והוא ע"פ ציווי המן שרצה לצרף את שם המלך, והתרבו אותם מקטרגים אונאי ישראל, שיצו לדחות את בכורת עם ישראל, ולהחשיב אותם כנשכחים מאת ה'. ולכן, תמיד אותם רעים מצרפים את רצונם לרצון הבורא, כדי להרעיש את העולם. **(יג) וַיִּשְׁלְחוּ סֹפְרִים בְּיַד הָרָעִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהַרְגֵּ וּלְאַבֵּד** וכי, לא היה מספיק לגזור השמדה? אלא כך היא תאוות העמים להשתמש באכזריותם נגד ישראל, שהמן רצה אפילו לאבד את שמו של ישראל שלא יזכר, בהיותו יורש את עמלק. מידה כנגד מידה. **אֶת כָּל הַיְהוּדִים מִצֶּעֶר וְעַד יָמֵן טָף וְנָשִׁים בַּיּוֹם אֶחָד** כי לדעת המן הרשע, רק אותו יום היה מסוגל לקיים את הגזירה לפי חכמתו (במזלות). **בְּשִׁלּוּשֵׁי עֶשֶׂר לְזִדְשׁ שָׁנִים עֶשֶׂר הוּא זִדְשׁ אֲדָר וְשִׁלְכָם לְבוֹז:** **(יד) פְּתַשְׁשָׁן** והיא שלוחה של בת זוג הסי"מ. **פְּתַ** גמטי לילית. אל תקרא שָׁן אלא סגן, שהוא סגנו של אותה רשעה. ולכן כתיב למעלה, **הַכֶּסֶף**

נָתַן לָךְ, לְשׁוֹן נִקְבָּה. הִכְתַּב לְהַנְתִּין דָּת בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל הָעַמִּים
לְהִיּוֹת עֲתִידִים שִׁלְעִתִּיד לְבוֹא, עֲתִידִים לְתַת דִּין וְחֲשׁוֹן עַל מַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים נֶגַד עַם יִשְׂרָאֵל. לְיוֹם הַיּוֹם לְיוֹם
הַדִּין הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: (טו) הָרָצִים יֵצְאוּ דְרוֹזוֹפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהָרַת גְּתָנָה בְּשׁוֹשָׁן
הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן יֵשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשָׁן נְבוּכָד נָא בּוֹכָה, שְׁבַחְתְּחִלָּה,
הַיְהוּדִים לֹא פִנוּ אֶל מַרְדְּכִי אֲלֵא חֲשַׁבוּ לְהַתְּחַנֵּן לְמֶלֶךְ אַחַשְׁוֵרוּשׁ. וְלִכֵּן, נָא מַלְשׁוֹן בַּקְּשָׁה וְתַחֲנוּן, כְּמוֹ אֲנִי: פ

אסתר פרק ד

(א) **וּמֶרְדֵּכִי יָדַע** אין בעל החלום (פרוש רש"י) אלא אליהו הנביא ז"ל. **אֵת כָּל אֲשֶׁר זָעָה וַיְקָרַע** כנגד גלות מצרים וקריעת ים סוף **מֶרְדֵּכִי אֵת בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ** כנגד גלות בבל, שה' הלביש את שמו במגילה, וכך הלבישה אסתר, ו-יילבש מרדכי. **שֵׁק וְאָפֶר וַיֵּצֵא** שחרבן בית שני גרם שרוב העם יצא בגלות, בגפו יצא. והוא כנגד גלות אדום שהיא גם קצת מגלות יוון. **בַּתּוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק** שאין ישמעאל מרחם, ואין תפילה ולא זכויות לעם ישראל בגלות ישמעאל, והיא גלותנו הנוכחית, שמומן, היינו צריכים להינאל מגלות אדום, אלא קליפת ישמעאל קשה מאדום, בגלל תשובתו בסוף חייו. ולכן, אין לנו אלא זעקה גדולה ומרה. ומה שמתרחש כיום, בחינת התחלתא דנאוה, אין זה אלא אחיות עינים מצד הס"א. אלא היא סוף גלותנו, ואין עוד זמן לתקון, ולכן כתיב **וַיִּזְעַק זַעֲקָה גְדוֹלָה וּמְרָה שָׂרָק מִי שֶׁקָּבַל זְכוּת נִשְׁמָה גְדוֹלָה הַמְקוּשֶׁרֶת לְצַדִּיקִים שׁוֹכְנֵי עֵפֶר**, יכולה להשיג מה שהחכם והמיפיש ביחד לא משיגים מקוצר רמת נשמתם. לכן רמז למחלת דורנו המסתפחת, והיא חוסר שלום בבית, וקושי לנישואין, ריבוי הפריצות והניאוף, בכל המגזרים, והוא רמוז כאן **וַיְקָה ר"ת ז"ל**. וס"ת **הה"ה גמט' י"ה** ללמדנו, שאין מי שזוכה באמת היום בשלום בית אמיתי, שאין השכינה (י"ה) שורה בבית, אלא בסוף, באחרית אין שלום. והדבר פשוט, שכשם ה' בעצמו ובכבודו ישחט את מלאך המוות כדברי הפייטן (חד גדיא) ואתא הקב"ה ושחט למלאך המוות. וכן כתוב, בילע המוות לנצח. ולכן, לעת"ל, לא יהיה עוד גהינם, שאין תיקון יותר. ואנו כ"ב סמוכים לגלוי המשיח, שאין אנו סובלים את תקונו, אלא בעולם הזה. והבו. **גְּדֻלָּה וּמְרָה**: וַיְקָרַע וַיִּלְבַּשׁ וַיֵּצֵא וַיִּזְעַק כנגד ד' גלויות.

(ב) **וַיָּבֹא עַד לַפְּנֵי שַׁעַר הַמְּלָכָה כִּי אִין לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמְּלָכָה בְּלִבוֹשׁ שֵׁק** גמט' ת', כנגד ד' מאות כוחות הטומאה שהם ד' מאות אנשי עשיו שליוו את עשיו אל יעקב. ולכן, מרדכי הלביש ש"ק להפיג ולבטל כוח אותם ד' מאות קליפות: (ג) **וּבְכָל מַדְיָנָה וּבַמְּדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמְּלָכָה וְדָתוֹ מַגִּיעַ אֵבֶל גְּדוֹל כְּלִיהוּדִים וְצוּם וּבְכִי וּבְמִסְפַּד שֵׁק וְאָפֶר יַעַע לְרַבִּים**: (ד) **וַתְּבֹאֲנָה זַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסַרְיִסָּה וַיִּגְדְּוּ לָהּ וַתִּתְּנוּ לָהּ הַמְּלָכָה מֵאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֵת מֶרְדֵּכִי וּלְהַסִּיר שַׁקוֹ מֵעַלָּיו וְלֹא קָבַל**: (ה) **וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לְהַתֵּף מִסַּרְיִסֵי הַמְּלָכָה אֲשֶׁר הָעֲמִיד לַפְּנֵיהֶּ וַתִּצְוֶהוּ עַל מֶרְדֵּכִי לְדַעַת מַה זֶה וְעַל מַה זֶה**: (ו) **וַיֵּצֵא הַתֵּף אֶל מֶרְדֵּכִי אֶל רוֹזוּב הָעִיר אֲשֶׁר לַפְּנֵי שַׁעַר הַמְּלָכָה**: (ז) **וַיִּגְדַּר לוֹ מֶרְדֵּכִי אֵת כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֵת פְּרִשַׁת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמֵן לְשִׁקוֹל עַל גְּנָזֵי הַמְּלָכָה בִּיהוּדִים בְּיְהוּדִים לְאֲבָדָם**: (ח) **וְאֵת פִּתְשֵׁן כְּתָב הַדָּת אֲשֶׁר נָתַן בְּשׁוֹשָׁן לְהַשְׁמִידָם נָתַן לוֹ לְהַרְאוֹת אֵת אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד מַלְשׁוֹן וּתְגַד לְבֵית יַעֲקֹב, בְּנִיחוּתָא וְלֹא בְּהִלָּה לָהּ וּלְצִוּוֹת עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל הַמְּלָכָה לְהַתְּנוּן לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל עַמָּה**: (ט) **וַיָּבֹא הַתֵּף** והוא שם קדוש תכ"ה שבו משה הרג את המצרי **וַיִּגְדַּר לְאֶסְתֵּר אֵת דְּבָרֵי מֶרְדֵּכִי**: (י) **וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהַתֵּף וַתִּצְוֶהוּ אֶל מֶרְדֵּכִי**: (יא) **כָּל עַבְדֵי הַמְּלָכָה וְעַם מַדְיָנֹת**

הַמֶּלֶךְ יוֹדְעִים אֲשֶׁר כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֶל הַזּוֹצֵר הַפְּנִימִית היא חכמה היתירה עליונה מחכמת הקבלה והיא חכמת אלהות שפעולתו אמת, והבן **אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא** והוא, לא כל אחד יבוא ויטול, שהיא כניסת כל אדם בפרד"ס, וכבר חז"ל הזהירו לנו על זה והמשך הפסוק מאיר לנו

אֲזוּת כי אין שניים, פירוש, שאדם שאין לו אמונה שלמה הנקראת דת, או סדק ערעור או ספק, אסור לו להיכנס בחכמה הזאת בל יסתכן ויבוא לידי כפירה רח"ל **דְּתוּ** ואין רשע ככופר ורשע בחייו נקרא מת **לְהַמִּית לְבַד** לבד: שייך להמשך הפסוק, ולא לילהמת, [הטעם על לבד, תלשא, מכריע והוא טעמא אריכתא]. למדים מזה, שהמלך היה יכול לגזור מיתה על מי שבא אליו וכל הנלווים אליו אף שלא עמדו לפני המלך. והסיבה היא שכל מה ששייך לו נקרא על שמו, בין אשתו בין ילדיו, וכמו שאמרה התורה 'איש וביתו' – הכל שייך לו **מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט לֹא הַמֶּלֶךְ אֶת שַׂרְבִּיט הַזֶּהב וְזוּזָה וְאֵנִי לֹא נִקְרָאתִי לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם: (יב) וַיִּגְדְּוּ לְמַרְדְּכִי אֶת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר: פ**

(יג) וַיֹּאמֶר מַרְדְּכִי לְהֵשִׁיב אֶל אֶסְתֵּר אֶל תְּדַבְּרִי בְּנִפְשֶׁךָ [כנגד הנפש] ידוע שהדם הוא הנפש דכתיב כי הדם הוא הנפש (דברים י"ז, כ"ג) והדם הוא הגסות מהחומר, ומאפשר לאדם לדמיין, ולכן **תְּדַבְּרִי** מלשון דמיון, שאסתר חשבה (רש"י) שממנה יצא עם חדש, כדברי המדרש על משה רבינו בחטא העגל, שהקב"ה הציע לו להקים זרע חדש אחרי כלותו בני ישראל ח"ו. ואסתר חשבה לכך, אחרי שהיא מלכה ומיוחסת למלכות מצד שאלו. ולכן, מרדכי הזהיר לאסתר שלא ליפול ברשת היצר, שיותר הצדיק נתגדל, יותר יצרו גובר, בעיקר, בענייני כבוד וממון. כך שאסתר חשבה שמדמה, מנפשה תצא דור חדש, ולא יהיה צורך להסתכן והוא **לְהַמְלִיט** שאסתר נצטוותה לתקן את מעשה שאלו כדברי ספר שמואל (א, כ"ג) **וְלִישְׂאוֹל הִגֵּד כִּי נִמְלִט דָּוִד מִקַּעְיֵלָה וַיַּחְדֵּל לְצַאתָּ**, שרדף אחרי דוד המלך שהוא **בֵּית הַמֶּלֶךְ** ודוד הוא המשיח ונבחר **בְּמֶלֶךְ הַיְהוּדִים** שהיא אינה מורע דוד המלך, ואינה נושאת נשמת המשיח. ולכן, נצטוותה להתייצב לפני המלך, ולא להימלט כדוד המלך, לתקן את דבר שאלו שגרם לדוד להימלט. מידה כנגד מידה: **(יד)** והיא התחלת הגאולה התלויה בבי המילים האלו **כִּי אִם גַּמְטוּ ע"א כַּנְמִינִי זְקַנִּי** הסנהדרין ומשה עליהם (רמב"ן על התורה ע"פ סנהדרין ב - ב) שהוא מרדכי עם הכולל ע"ב שהוא שם המפורש שמרדכי ואסתר השתמשו בו להפריד ממנה לגמרי הטוב מן הרע (בן יהוידע), ושלחה אז את בואה דבואה היא השידה, במקומה אצל אחשוורוש **הַזּוֹרֵשׁ** מלשון חרש שהוא אומן (רש"י על שמות כ"ח י"א) וכך היא עצת הבעל דבר, לחשב בכל מיני חכמות, עד שאינו קם ועושה אלא מסתייג ואינו פועל שום פעולה מקוצר רוחו ודעתו **תַּנְזָרִישִׁי** והוא פלא, כי דווקא חרש אינו קשור לדיבור אלא לשמיעה, ולכן הקללה שמחכה לה ולכל בית אביה אינו בא מחמת הדיבור אלא בגלל שאינה מצויה לציווי בעלה, והיא גדולת הצדיקים האמיתיים, שבמקרים מאוד דחוקים, עדיין מקיימים כל פרט ופרט מההלכה ואינם מוניתחים שום דין. (ועוד תַּחְרִישִׁי שאסתר לא תשמע את דברי מרדכי דרך התך תַּחְרִישִׁי הוא תך חרש): **בְּעֵת הַזֹּאת** שהיא גאולה בעיתה ולא אחישנה **רְוּזוּ** [אל תקרא רוח אלא רוח] **וְהִצְלָה** [כנגד הנשמה] **יַעֲמֹד לַיהוּדִים בְּמִקְוֵם אֲזֹר וְאֶת וּבֵית אֲבִיךָ תֹאבְדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם לָעֵת פְּזֹאת הַזֵּעֶת לְמַלְכוּת: (טו) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהֵשִׁיב אֶל מַרְדְּכִי:**

(טז) לֶךְ כְּנֹס אֶת כָּל הַיְהוּדִים הַנִּמְצְאִים בְּשׁוֹשָׁן אולם, לא רק בשושן נגזרה הגזירה ולמה לא כנס את כל היהודים שבק"ז מדינות? וכבר מובא בשבחי האר"י ז"ל האמיתיים (שבכת"י מוהר"ו בשם ואלה תולדות יצחק) שעיקר הגאולה הינה ע"י קבוצת כמה אנשים ולא מרוב העם היהודי. וזה המעשה מפורסם, שערב שבת אחד, רצה האר"י ז"ל ללכת לירושלים מצפת לקבל את השכינה. אמנם רק עשרה אנשים היו ולא כל העם. אם כן מה נאמר על דברי חז"ל אמר רבי יוחנן אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב (סנהדרין צ"ח ע"א)?

לפענ"ד, עיקר התשובה לשאלה הזאת מקורו במילה הַנְּמַצָּאִים והם אינם הדרים בשושן הבירה, אלא אף האורחים והולכי בדרך. מכאן, שגם יהודי שושן וגם יהודי שאר המדינות נצטוו לצום. וְצוּמוּ עִלַּי וְאֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ. אמנם כבר אסתר אמרה וְצוּמוּ אֵלָּא הַפַּעַם הוּא עַל הַגּוֹרָה אַחֲרַי שֶׁהַצּוּם הִיָּה עֲלֵיהָ, שתצליח להיכנס למלך אחשוורוש ולהתחנן לבטל את הגזרה. אולם, כאן, הציווי הוא על ביטול גזרת המן הרשע. שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וְיוֹם גָּם אֲנִי וְנַעֲרָתִי אֲצוּם בָּן ר"ת כ"י גא"ו, וגאו הוא גאה עם הכולל, והוא רמז לשירת משה רבינו ובני ישראל על הים, כדברי הכתוב כִּי נָאֵה נָאֵה, אחד לפרעה ואחד להמן, ומרומז בהמשך הפסוק סוּם וְרִכְבּוֹ, פירושו, סוס ורכב המלך אשר הפץ ביקרו וְסוּם אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ. אמנם, סוף הפסוק פלא ופלא והוא רִמָּה בָּיָם: והפירושו הוא רמה ב-ן' (י"ם), רמז העץ לתלות את מרדכי גבוה ו' אמה, גבוה-רמה. והיה ראוי לכתוב נצום במקום 'אצום'. וּבְכֵן אָבּוּא אֵל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כִדְתּוּ וְכִאֲשֶׁר אָבְדְתִי אָבְדְתִי: והרבה מרבותינו הפליגו בעניין היתר איסור מדאורייתא בזמן הצלת עם ישראל. וכתבו מה שכתבו. אמנם, שאסתר לא הצליחה לבטל הגזרה בהיותה קרקע העולם, אלא שהסכנה הממשית הייתה בכניסתה אל המלך, ועוד, שלא נקראה שלושים יום, שמשמע שלא פקד אותה כל השלושים ימים האלו, וזה היפך הרבנים הטוענים שאסתר נבעלה יום יום. ועיין להלן. (י"ו) וַיַּעֲבֵר מֶרְדֵּכַי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר: ס

אסתר פרק ה

(א) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת לֹא כְתוּב בְּגֵדֵי מַלְכוּת אֲלָא מַלְכוּת מִמֶּשׁ . ונקראת שושנה מפני שמשנתית פעם לדין פעם לרחמים פעם לטב פעם לביש מפני הקליפות הסמוכים לה כנו' בס' הזוהר בפ' ויחי. (מאמרי רשב"י) וַתַּעֲמֹד בְּזוֹצֵר בַּיִת הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נִכְזוּ בַּיִת הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבַיִת הַמַּלְכוּת נִכְזוּ והוא כפול דברים, אלא רואה ואינו נראה והוא מספקלריה המאירה פְּתוּחַ הַבַּיִת: דע כי בכל העולמות יש להם פנימיות וחיצונית והנפשות הם מן הפנימיות והמלאכים מן החיצונית כנודע והם ב' בחי' והחיצונית נחלק לב' שהם מלאכים הנקרא מלאכי שלום שהם פנימיות דחיצונית ולכן הם דבוקים עם נפשות הצדיקים ומקבלים אותן בעת פטירתם ואומרים יבא שלום ינחו על משכבם ומלאכים החיצונים הן הנקראין אראלים צעקו חוצה בבחי' בתי בראי והנה כל הנ"ל הם סטרא דקדושה וכנגדן יש בקליפה פנימיות וחיצונית ובחי' פנימיות נחלק לב' שהם נפשות גרים הנקרא קליפת נוגה הפנימית ונפשות עכו"ם והם חיצונית וכן בחי' החיצונית נחלק לב' שהם שדין יהודאין דפנימיות ושדין נוכראין דחיצונית. ואמנם נפש צדיק פנימיות ישראל נותנים לה יצ"ט שהוא מלאך א' מפנימיות דחיצונית דקדושה ויצה"ר שהוא שד אחד מפנימיות דחיצונית דקלי' ולעם הארץ יצה"ט מלאך מחיצונית דחיצונית דקדושה ויצר הרע שד חיצון מחיצונית דחיצונית דקליפה ונפש הגרים והאומות כולם הם יצר הרע ויצר טוב מהשדין דקליפה. והנה ענין המיתה הוא כי היצה"ר והשד הנ"ל הוא הזוהמא שהטיל בה הנחש שהוא נפש הבהמית של היסודות תתאין הנקרא עפר וע"י המיתה מתעכלים היסודות גולם וצורה שהיא נפש הבהמית ונשאר גוף אדם הראשון זך ונקי כמקורם החטא שהיה מעפר העליון ויסודות עלאין וצורתם שהוא הנפש חיה ראשונה מקורם שחטא וגם נשאר ממה שנודרך אז מד' יסודות עצמן תתאין בגולמם ובצורתן והוברר הטוב שבהם ועד"ז הגוף והלבוש אשר לו בכל עולם מאבי"ע יבורר הטוב שבקליפה ההוא ויתחבר עם הטוב של הקדושה שבה וזה נרמז פ' שלח דקס"ב ובפ' אכן כאדם תמותן ופגריכם אתם וגו' ואותו הגוף הזך הראשון הוא מלבוש שמתלבש בו בג"ע הארץ אחר פטירתו כנוכר דקס"ט ע"ב ולפעמים זוכה גם בעוה"ז בסוד ותלבוש' אסתר מלכות ומרדכי יצא בלבוש' מלכות ועל הזוהמת גוף הבהמית רע שבגולם ארבע יסודות נאמר וראו בפגרי האנשים כי תולעתם לא תמות בקבר וגו' ועל הצורה שהוא הרע שבנפש הבהמית נאמר ואשם לא תכבה בגהינם והנה בפ' פנחס דרי"ט נראה כי הנפש היא זולת היצה"ט והיצר הרע כי הם מלאכים ממש טובים ורעים ובדף רכ"ד מלאכים הם לעילא ונק' שכלים נבדלים ואינם אוכלי קרבנות וארבע יסודין הם חיות טבעים ויש בהם טובים כגון ריאה לב כליות ורעים טחול כבד מרה והם נקרא שדין טובים כמלאכים אריה דאכיל קורבנן ורעים כלב דאכיל קורבנן ולהיותן יסודים טבעים אכלין קורבנן ובדרכ"ב נראה כי גיהנם תחתון הוא ד' יסודות רעים כבד וטחול וכו' שהם שדין טבעים וג"ע תחתון הם ד' יסודות טובים ריאה וכו' שהם מלאכים והרי כי גם ביסודות יש מלאך ושד שהם יצ"ט ויצה"ר והם פנימיות רמ"ח איברים החיצונים כי היסודות דרמ"ח איברים החיצונים הם איברים פנימים ועל דרך זה בגוף אדם ממש [...] כי אין נפש האדם נקרא אלא מנפש דעשיה שהם אופנים ורקיעים דעשיה ומשם ולמעלה אך בחי' נפש דאדם שבד' יסודות דעשיה הם נפש הבהמית כמ"ש ורוח תשוב אל האלקים וגו' ורוח האדם העולה וגו' ורוח הבהמה היורדת למטה לארץ וזה הנפש הבהמית שבאדם שבד' יסודין נחלקת לב' בהמות וחיות טהורות דרכיא וכן ד' חיות טבעיות מלאכים דרכיו הממונין על ארבע יסודות ויש שדים חיות טבעים דורסים דטומאה אשר בד' יסודות ג"כ ואלו החלקים הב' דנפש הבהמית נקרא יצ"ט

ויצה"ר והם כסא ומלבוש לנפש האדם דעשיה כדי שעל ידו תתלבש בגוף הממשי ולכן הם סוד קרבנות בהמה ועוף כי הנפש הבהמית היא החוטאת ואלו מגדלים ויועצים הגוף וכל מדות רעות כגון כעס וכיוצא כולם מהם נמשכים לפגום הנפש והם נפש המתאוה והחומדת לכן נקרא יצה"ר ותחלה ביום הלידה נכנס נפש האדם דעשיה מצד קטנות רוכבת על יצה"ר בסוד אליהו שעלה בסערה השמימה וכפאו ועשאו מרע טוב וגוף שבו נראה בעוה"ז כלול מיצר הטוב ומיצה"ר שניהן טובים כנ"ל והם כוחות וצורת הגוף ולא גולם הגוף ממשי וביום הי"ג שנה נכנס היצה"ט ונעשה כסא לנפש אדם דעשיה דגדלות וזה סוד עני ורוכב על החמור באופן כי ב' היצרים הם צורת ד' יסודות הטוב והרע ונקרא כחות הנפש ולא הנפש עצמה כי הנפש הוא אופנים דעשיה ואלו הב כחות מגדלין הגוף הנוצר מהגולם ומהחומר דד' יסודות וב' היצרים הם צורת הד' יסודות טוב ורע והם נעשין כסא ומלבוש לנפש עצמה כי אי אפשר שתשרה הנפש על הגוף עצמה של גולם היסודות אלא באמצעות צורותיהן שהם למטה ממדרגות הנפש ולמעלה ממדרגה גולם היסודות הנקרא גוף: שער נ פרק

מכת"י הרח"ו ז"ל: (ב) וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר הַמְּלֹכָה עֹמֶדֶת בַּזֹּזֵר וַיִּשְׂאָה זֶזַן בְּעֵינָיו וַיִּוְשֶׁט׃ הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת יְשׁוּבָה אֶת אֶשֶׁר בִּידוֹ וַיֶּדַע הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשְּׂרָבִיט הוּא שְׂלִיחוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהוּא מַלְשׁוֹן דִּין וְגַבְרָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בִּיד חֻזְקָה וְתִקְרָב אֶסְתֵּר וְתִזְעַ בְּרֵאשֵׁי הַשְּׂרָבִיט וְלֹא כְּתִיב שֶׁנִּשְׁנָע בְּרֵאשֵׁה כְּעַבֵּד הַכּוֹרֵעַ לִפְנֵי אֲדוֹנָיו: ס אסתר בגי' שושנה. גם אסתר בגי' תרע"א כמנין אדני במילואו [אלף דלית נוין יוד. כזית"א] הכונה הוא כי כשישראל עונים קדיש ואומרים אמן, מקבלים אז הארה מב' אל. א' של ז"א שהוא אל רחום וחנון. וא' מאריך אנפין שהוא מי אל כמון. (...) והנה אסתר המלכה כאשר לבשה בגדי מלכות ובאה לדבר אל המלך וכשנכנסה לבית עבודה זרה, מקום הקליפות, הוסר הארת אריך ולא נשאר בה רק הארת ז"א שאם לא היתה לה הארה אפילו מז"א היתה שחורה ולא ירקרקת ולכן היא אמרה אלי אלי למה עזבתני שא' מאלו האלי שהוא של אריך למה עזבתני ולא האירו לה שניהם יחד:

(ג) וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה לָּךְ אֶסְתֵּר הַמְּלֹכָה וּמַה בְּקִשְׁתְּךָ עַד זֶזַי הַמְּלָכּוֹת כִּךְ שֶׁאֲחַשׁוּרוּשׁ לְמוֹד מְמַעֲשֵׂה וּשְׂתִי, שֶׁמִּמְנָה הוֹמֵלֵךְ לְמַלְכוּת אַחֲרֵי שֶׁהַמְּלָכּוֹה הֵייתָ לָהּ. וַיִּזְתֶּן לָךְ:

(ד) וְהַאֲמֹר אֶסְתֵּר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב ט' פעמים כתוב אם על המלך טוב במגילת אסתר גמט' רנ"ג. יבוא בלשון יחיד, שהתחברו להשמיד את היהודים והגורה משניהם. הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן הַיּוֹם אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֶשֶׁר עָשִׂיתִי וְלֹא הָיָה רְאוּי מֵאֶסְתֵּר לְהַכִּין אֶת הַמִּשְׁתֶּה לְמֶלֶךְ וּלְמַשְׁנֵהוּ (הַמֶּן), אֵלָּא שְׁנֵיהֶם יְבוֹאוּ, אֵלָּא רַק אֶחָד יִסַּב וְהוּא הַמֶּלֶךְ. לָא הַצְּטַרְכָּה אֶסְתֵּר לְעוֹרֵר אֶת זְכוּיוֹת כָּל הַלְ"ו צְדִיקִים שֶׁבְּדוֹר כִּדִּי לְהַאִיר סִימָן שֶׁל רַחֲמֹת לְאַחְשׁוּרוּשׁ. וְדוּקָא אֶשֶׁר-עָשִׂיתִי לָא שְׂאִין כִּכּוּחַ אַחְשׁוּרוּשׁ לְהַתְעַלּוֹת מִלְּמַעַל עוֹלָם הַעֲשִׂייה שֶׁהוּא חוֹמוֹרִי וְהַגַּם בִּיטָר. וְלִכֵּן, רַק דֶּרֶךְ אֲכִילָה וּמִשְׁתֶּה הִיָּה אֲפֶשֶׁר לְמִשׁוֹךְ אוֹתוֹ בְּדַבְרִים וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים, וְלֹא כִּשְׁהוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מְלָכוּתוֹ שֶׁהוּא כּוֹלוֹ גְּאוּוה וְשֶׁרָדָה.

אֶשֶׁר-עָשִׂיתִי לָא הוּא עֵיקַר הַעֲבוּדָה - לַעֲשׂוֹת, כְּכַתּוּב אֶשֶׁר בְּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. אוֹלָם, אִין הַשְּׁגָחָה בְּעוֹלָמוֹת וּבִסְפִירוֹת אֵלָּא ע"י הַאִין סוּף ב"ה כְּכַבוֹד וּבְעַצְמוֹ. וְלִכֵּן, טוֹעָה מִי שֶׁבוֹטָח בְּאַמְצָעִים שֶׁהֵם הַצְּדִיקִים וּמַעֲלָמִים אֶת מִצִּיאוֹת ה' רַח"ל, עַד שֶׁבְּדִיבּוּרִם מוֹכִירִים אֶת הַצְּדִיק וְכִבֵּר לֹא הִקְב"ה. וְהוּא קְלִקּוּל גְּדוֹל שֶׁכֵּל מִחֲשַׁבְתּוֹ צְרִיכָה לְהִיוֹת דְּבוּקָה לְבוֹרָאוֹ וְלֹא לְאַחֵר. וְזֶה בְּעוֹלָם הַעֲשִׂייה, שֶׁכֵּל מַעֲשֵׂי אָדָם יְכוּוֹנוֹ לְהַקְב"ה, שֶׁלֹּא יִקָּח כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה וּמְקַטֵּר לְאַלּוֹהִים אַחֲרֵים ח"ו. אוֹלָם, טוֹב שֶׁיִּצְטַרֵּף אֶת צְדִיקִים אֲמִיתִים, שֶׁהֵם מִה-ל"ו הַנִּסְתָּרִים כִּכֵּל דוֹר וְדוֹר, וְהוּא צִירוּף לְשַׁבְחוֹ שֶׁל בּוֹרָאוֹ וְלֹא ח"ו לְהַעֲלִים אֶת כְּבוֹדוֹ לְטוֹבַת וּלְהַגְדִּיל כְּבוֹד הַצְּדִיק. אֵלָּא גַם הַצְּדִיק, אִף שֶׁהוּא אֲהוּב לְמַעֲלָה, אִינוֹ אֵלָּא לְרַצּוֹת אֶת אֲדוֹנָיו. וְיֵשׁ לְהִזְהֵר בַּיָּה מֵאוֹד בֵּל יִפְשַׁע בְּחַטָּא עֲבוּדָה זָרָה וּבִאֲבָקוֹ. וְזֶה מִה שֶׁכְּתוּב וַיֹּאמִינוּ בָד' וּבְמַשָּׁה עֲבָדוּ, לֹא בְּמַשָּׁה, אֵלָּא

במשה עבד ה' דייקא, שאינו שני לה' ח"ו אלא עובד אותו להציגנו ולבקשתנו, ובוה שגה בן אביה בעניין כסא הכבוד. ואכמק"ל.:

(ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִהָרֹו אֶת הַמֶּן לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֶסְתֵּר וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה אֶסְתֵּר: (ו) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן וְלִמָּה כָּפַל הַפֶּסוּק אַחֲרֵי שִׁמְשֵׁתָה עִיקְרוֹ לַשְּׁתוֹת כְּלִשׁוֹנוֹ! אֵלֶּא לְלַמְדֵּנוּ שְׁאִין לַשְּׁתוֹת שִׁכְר וּשְׁתִּיּוֹת אַחֲרוֹת, אֵלֶּא דוּקָא יוֹן. מִהַ שְׂאֵלְתָּהּ וַיִּצְתֵּן לָהּ וּמִהַ בְּקִשְׁתָּהּ עַד וּזְצִי הַמַּלְכוּת וַתַּעֲשֵׂי: וּלְפִי אִמַּר אַחֲשׁוּרוּשׁ לְאֶסְתֵּר וּמִהַ בְּקִשְׁתָּךְ עַד וּזְצִי הַמַּלְכוּת וַתַּעֲשֵׂי בִי עַד שֶׁם שְׁלִיטַת קְלִיפַת הַקֶּרֶן שֶׁכִּנְגַד הַמַּלְכוּת כְּדַכְתִּיבְנָא וּמִ"שׁ וַתַּעֲשֵׂי ר"ל תּוֹסֵף הַקְּלִיפּוֹת מִחֲצֵי הַמַּלְכוּת וּלְפִי קֶרֶן אֵינּוּ מִשְׁלָם אֵלֶּא חֲצִי נֹזֵק וְהֵינּוּ עַד חֲצִי הַמַּלְכוּ וְלֹא יוֹתֵר וְזֶה הוּא כְּאִשְׁרֵי לֹא יִתְמִיד הַפֶּגֶם הוּא רַק פְּעָמִים שְׁלֹשׁ שָׁהִם כִּנְגַד נַה"י וְנִצַּח הוּד יִסוּד. כִּוִּית"א. (ז) וַתַּעֲזֵן אֶסְתֵּר וַתֹּאמֶר שְׂאֵלְתִי וּבְקִשְׁתִּי תִקְרָא שְׂאֵלְתִי וּבְקִשְׁתִּי, מִלִּשׁוֹן שְׂאוּל בְּאַחֲשׁוּרוּשׁ וְקִשְׁתָּהּ שְׁהוּא לְהַמֶּן: (ח) אִם מִצְּאֵתִי זֶזֶן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב לְתַת אֶת שְׂאֵלְתִי וְלַעֲשׂוֹת אֶת בְּקִשְׁתִּי יָבֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר אֵעֲשֶׂה לָּהֶם לְשֵׁאֲלֵתִי וּלְבַקֶּשְׁתִּי. וּבְמוֹזֵר אֵעֲשֶׂה כְּדְבַר הַמֶּלֶךְ:

(ט) וַיֵּצֵא הַמֶּן בַּיּוֹם הַהוּא שְׂמִינּוֹ וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת הַמֶּן אֶת מְרַדְכֵי בְּשִׁיעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא קָם וְלֹא יָעַ מִמֶּנּוּ וַיִּמְלֵא הַמֶּן עַל מְרַדְכֵי זְזָמָה שְׁהוּא כְּנוֹי לְצַדִּיק, כִּי הַמֶּן רָצָה לְהַחֲלִיף אֶת מְרַדְכֵי לְפָנֵי ה', שְׁהוּא הַבְּחִיר וְלֹא מְרַדְכֵי, אַחֲרֵי שֶׁצִּפְּהָ בְּכוֹכְבִים ...:

וְעַנִּין אוֹתָהּ הָאֵרָה הִיתָה עֵנִין מְרַדְכֵי הַצַּדִּיק כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר בְּעִ"ה וְכִרְאוֹת הַמֶּן אֶת מְרַדְכֵי שְׁעִי הִיתָה הָאֵרָה וְהַשְּׂגָחָה עַל יִשְׂרָאֵל בּוֹמֵן הוּא נְתִיעֵץ עִם זֶרֶשׁ אֲשֶׁתוֹ וְשִׁס"ה יַעֲזִיבוּ כו' וְאַרְז"ל כִּי זֶרֶשׁ אֲשֶׁתוֹ הִי' מִכְּשַׁף גְּדוּלָה וְעִצְתָּהּ שְׁקוּלָה מִכֹּל שִׁס"ה יַעֲזִיבוּ וְעִלְתָּהּ עִצְתָּהּ לְהַרְגוֹ אֶת מְרַדְכֵי וּלְתַלּוּתוֹ עַל הַעֵץ הוּא זְנָבָה שֶׁל נַחֲשׁ הַמִּשְׁךְ רִגְלֵי הַקּוּף כְּמִבּוּאָר אֲצִלְנוּ וְכִנּוּי בְּס"ה שִׁיר הַשִּׁירִים וְדִי בּוּזָה. וְאִם ח"ו כְּבָה יַעֲלֶה יוֹכֵל אַח"כ לְאַבֵּד אֶת שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִז הַשִּׁי"ת בְּרַחֲמֵי הָאִיר הָאֵרַת נֹקֵי הַעֲלוּיִן וְהִיא גְּדוּלַת מְרַדְכֵי וְאַסְתֵּר וְעַל יָדָם נוֹשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַצָּרָה הַגְּדוּלָה הַהִיא כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר וְזֶה עֵנִין מְרַדְכֵי וְהָאֵרָתוֹ. (י) וַיִּתְאַפֵּק אִיךְ רִשְׁעֵי הַתַּאֲפֵק וְלֹא צַדִּיק (יוֹסֵף וַיִּגֶשׁ). הַמֶּן וַיָּבֹא אֶל בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיָּבֵא אֶת אֶהָבִיו וְאֶת זֶרְשָׁה אֲשֶׁרֶתוֹ מִשְׁמַע שְׁלֹא אֶהָב אֶת אֲשֶׁתוֹ, שְׁאִינָה מִן הַמְּנִיין לְאַהֲבִיו, וְעוֹד שְׁהִיא נִמְנָה אַחֲרוֹנָה.:

(יא) וַיִּסְפֹּר לָהֶם הַמֶּן אֶת כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרַב בְּגָדָיו אִם כֵּן, אֶהָבִיו אֵינָם בְּנוֹי. וְעַל זֶה אִמַּר דּוּד הַמֶּלֶךְ ע"ה וְאֶת כָּל אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֶת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשִּׁירִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ:

(יב) וַיֹּאמֶר הַמֶּן אִף לֹא הִבִּיֵּאתָ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם הַמֶּלֶךְ אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה כִּי אִם אוֹתִי וְהִי כְּתִיב בְּתָרָא וְגַם לְמוֹזֵר אֲנִי קָרוּא לָהּ עִם הַמֶּלֶךְ וְאִיךְ יָגִיד לָהֶם שֶׁאַסְתֵּר עָשְׂתָה לוֹ לְבַד מִשְׁתָּה? כִּי הוּא יוֹם לְהִיּוֹת מֶלֶךְ בְּמִקּוּם הַמֶּלֶךְ, וְהִיא תּוֹפְעָה תְּדִירָה אֲצֵל כָּל שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל שְׂרָצוּ לְקַבּוֹעַ מַלְכוּת בֵּת אֶלְפֵי שָׁנִים, בְּחִינַת שְׁוִיּוֹן לְבוּרָא עוֹלָם, וְהַשּׁוֹרֵשׁ בְּדוּר הַפְּלָגָה כִּידוּעֵי. (יג) וְכָל זֶה

אִינְנוּ שְׂוֹה מִיֵּלֶה שְׂוֹה גַּמְטֵי שִׁי"א, שאף שהמן היה בשיא המלכות, לא נתקררה קנאתו: **לִי בְּכָל יַעַת אֲשֶׁר אָנִי רֹאֶה אֶת מְרַדְּכֵי הַיְהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמְּלָכָה:**

(יד) **וְתֹאמַר לוֹ זְרַעַ אֲשֶׁתּוֹ וְכָל אֶהְבִּיו** **הִפְךָ הַפְּסוּק מִלְּמַעְלָה שׁוֹרֵשׁ אֲשֶׁתּוֹ בָּאָה אַחֲרַי אֶהְבִּיו.**
יַעֲשׂוּ עֵינַי זְמַנִּים אֲמָה וּבְבִקְרָא אָמַר לְמַלְכָּה וַיִּתְּלוּ אֶת מְרַדְּכֵי עָלָיו
וּבָא עִם הַמְּלָכָה אֶל הַמִּשְׁתֶּה שְׂמִינִי וַיִּיטֵב הַדְּבָר לְפָנַי הֶמָּן וַיַּעַשׂ הָעֵינַי וְאִין זֶה
עיצת רזש הרשעה, כי כתוב **יַעֲשׂוּ עֵינַי** ולא התכוונה שהמן יעשה הוא בעצמו. אלא מרוב שנאתו למרדכי, יצא הוא בעצמו בלילה, לעשות את העין. **פ**

אסתר פרק ו

(א) בַּלַּיְלָהּ הַהוּא גַּמְטוּ י"ח עִם הַכּוֹלֵל גְּדָרְתָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ אֵינָה שִׁינָה אֲלֵא שְׁנָה. שְׁכַל הַשְּׁנָה הַהִיא לֹא הִצְלִיחַ לִישׁוֹן בְּמַנְהֵגָה. וַיֹּאמֶר לְהַבִּיא אֶת סֵפֶר הַזְּכָרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּבִימִים וַיְהִיו זְקָרָאִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ: (ב) וַיִּמְצָא בְּנִפְעַל וְלֹא בְּפַעַל, שֶׁאֲחַשְׁרוּשׁ לֹא נִרְצָה בְּמָה שֶׁהִי כְּתוּב, אֲלֵא עַל מִרְחָו עֲלָה לוֹ. כְּתוּב אֲשֶׁר הֶגְיֵר וְלִמָּה לֹא כְּתוּב שֶׁהִצִּיל אֶת הַמֶּלֶךְ? כִּי אֵינּוּ בַעַל הַמַּעֲשֵׂה אֲלֵא בַעַל הַשְּׂמוּעָה. וּמ"מ, הַזְּכֹת תְּמִיד קִשׁוּרָה לְמִקּוֹר. מְרַדְּכִי עַל בְּגַתְנָא וְתַרְשֵׁי שְׁעֵי סְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמַרֵי הַסֵּף אֲשֶׁר בְּקִשְׁו לְשַׁלְּחוֹ יָד בַּמֶּלֶךְ אֲזוּשׁוּרוּשׁ: (ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ בַּמָּה זַעֲשֵׂה לֹא חִפְשׁ שֶׁכֵּר לְמִרְדְּכִי, אֲלֵא שִׁיגִידוּ לוֹ לֹא לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ דְּבַר יֶקֶר וְגְדוּלָּה לְמִרְדְּכִי עַל זֶה וַיֹּאמְרוּ זַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרַתָּיו לֹא זַעֲשֵׂה עִמּוֹ דְּבַר: (ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בְּזוּצָר שֶׁהֵמֶן הִיָּה עוֹשֶׂה אֶת הָעֵץ לְתַלּוֹת אֶת מִרְדְּכִי, וְהִרְעִישׁ אֶת חֲצֵר. וְאוּלַי בְּמַתְכוּוֹן לְמִשְׁוֹךְ תְּשׁוּמַת לֵב הַמֶּלֶךְ שִׁישְׁתַּתֵּף עִמּוֹ לְהַעֲמִיד אֶת הָעֵץ. וְלִכֵּן מִי בְּחֲצֵר מִצְבִּיעַ עַל שְׂמִיעָה וְלֹא רֵאִיָּה, שֶׁאִם אֲחַשְׁרוּשׁ הִיָּה רוֹאֵה אֶת הַמֶּן הִיָּה מְכִיר בּוֹ [וְאֵי אֲפִשֶׁר לְוִמֵר שֶׁהִיָּת לִילָה הִיָּה, לֹא יִכַּל לִזְהוֹת אוֹתוֹ, וְכִי הַמֶּן הִיָּה עוֹשֶׂה אֶת הָעֵץ בְּחֹשֶׁךְ? עַל מִרְחָו שֶׁהִיָּה מוֹאֵר, אֲלֵא שֶׁהַמֶּלֶךְ הִיָּה עֵדִיין בְּמִישְׁתָּן]. וְהָבֵן בָּא לְזוּצָר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַזְּזִיצוּנָה לְאִמֹר לְמִלְכָּה לְתַלּוֹת אֶת מְרַדְּכִי עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הִכִּין לוֹ: (ה) וַיֹּאמְרוּ זַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אִלְּיוֹ הִנֵּה הָבֵן עֹבֵד בְּזוּצָר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבוֹא:

(ו) וַיָּבוֹא הָבֵן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מַה לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ זֹפֵן בִּיקְרוּ וַיֹּאמֶר הָבֵן בְּלִבּוֹ לִמִּי זֹפֵן הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יֶקֶר וְלֹא אִמֵר הַמֶּן יֶקֶר וְגִדּוּלָּה כֹּאֲחַשְׁרוּשׁ, שֶׁכֵּבֵר הַמֶּן זָכָה בְּגִדּוּלָּה (גִּדַל הַמֶּן בֶּן הַמִּדְתָּא). אֲתָה לְמַד שֶׁאֲחַשְׁרוּשׁ מְלַכְתְּחִילָה לֹא תִתְכוּוֹן לְהַמֶּן, שֶׁכֵּבֵר גִּדַל אֶת הַמֶּן יוֹתֵר מִמֶּנִּי: (ז) וַיֹּאמֶר הָבֵן אֶל הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ זֹפֵן בִּיקְרוּ: (ח) יָבִיאוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבוּשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כְּתֵר מַלְכוּת בְּרֵאשׁוֹ: (ט) וְנָתַן הַלְּבוּשׁ וְהַסּוֹס עַל יָד אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתִימִים מֵהַנְּהַר פֶּרַת וְהַלְּבִישׁוּ אֶת הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ זֹפֵן בִּיקְרוּ וְהִרְכִּיבֵהוּ עַל הַסּוֹס בְּרִזּוּב הָעִיר וְקָרְאוּ לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֵׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ זֹפֵן בִּיקְרוּ: (י) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָבֵן מַהֵר קוּז אֶת הַלְּבוּשׁ וְאֶת הַסּוֹס כְּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ וַעֲשֵׂה כֵּן לְמִרְדְּכִי הַיְהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אֲל תְּפֹל דְּבַר מִכַּל אֲשֶׁר דְּבַרְתָּ: (יא) וַיִּקְוֹז הָבֵן אֶת הַלְּבוּשׁ וְאֶת הַסּוֹס וַיִּלְבֵּשׁ אֶת מְרַדְּכִי וַיְרַכִּיבֵהוּ בְּרִזּוּב הָעִיר וַיִּקְרָא לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֵׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ זֹפֵן בִּיקְרוּ: (יב) וַיֵּשֶׁב לְבָד, וְלֹא רָצָה שְׂאוֹתוֹ רִשְׁעֵי יִלּוּהַ אוֹתוֹ מְרַדְּכִי אֶל

שֵׁעַר הַמְּלָכָה וְהַמֶּן גְּדֻזָּף אֶל בֵּיתוֹ אֲבָל וְנֹזְפוּי רֵאשִׁי ר"ת אור, שנפגע מאור הצדיק: (יג)
 וַיִּסְפָּר הַמֶּן לְזֵרֵי אִשְׁתּוֹ כִּי הִרְשָׁעִים מִשְׁתַּפִּים אֶת נְשֵׁיהֶם לְמוֹיִמֹתָם, לִכְךָ הִפְךָ כֹּאֵן אֶת הַסֹּדֵר, שֶׁהֵיא מִן
 בְּמִינוֹ, רִשְׁעָה עִם רִשְׁעָה כְּאִשְׁתּוֹ שֶׁל קוֹרַח, וְלֹא אִשְׁתּוֹ שֶׁל אֹנֵן בֶּן פֶּלֶת, וְלִכְכֹּל אֲהַבְיוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר
 קָרְהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ זֹכְמִיו וְזֵרֵי אִשְׁתּוֹ אִם מִזֵּרַע הַיְהוּדִים מִרְדְּכִי אֲשֶׁר
 הִזְזוּתָ לְנֶפֶס לְנֶפֶס לֹא תוֹכֵל לוֹ כִּי נֶפֶס תִּפּוֹל לְנֶפְסִי רמז לד' גלויות "החלות לנפול" כנגד
 גלות ראשונה שהיא מצרים – "כי נפול" כנגד גלות בבל בת ע' שנה, והוא רמזו בר"ת כ"ל, גמט' ע' – תפול והוא תיפול, ת"י
 שנה של בית המקדש ורמזו גם במילה התך, שהוא הת"כ שנים שעמד בית המקדש שהם, כנגד גלות יון, שחכמתם
 (פולוופיה), חכמת נשים, ולכן כתיב תפול בנקבה, כי חכמי יוון היו מתרגלים בעוון משכב זכור, שעונש העובר עוון זה
 להתגלגל באישה כידוע משער הגלגולים – לפניו כנגד גלות עשיו, וינפול מלא ולא חסר (פול) לרמזו שנפילתו תהיה שלמה
 : (יד) עוֹדֵם מִדְּבָרִים עֲבוּ וְסָרִיסֵי הַמְּלָכָה הִגְיָעוּ וַיִּבְהִלוּ לְהַבְיֵא אֶת הַמֶּן
 אֶל הַבְּשִׁיטָה אֲשֶׁר עֲשִׂיתָה אֶסְתֵּר:

אסתר פרק ז

(א) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן לְשֵׁתוֹת וְלֹא לֵאמֹל עִם אֶסְתֵּר הַמֶּלְכָּה: (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁנַי בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן מִה שְּׂאֲלֹתָּ אֶסְתֵּר הַמֶּלְכָּה וְתִתְּנִי לָּהּ וּמִה בְּקִשְׁתָּךְ עַד זֹעֵי הַמִּלְכוּת וְתַעֲשִׂי: (ג) וַתַּעַן אֶסְתֵּר הַמֶּלְכָּה וַתֹּאמֶר אִם מִצְּאֵתִי זֶה בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב תִּתְּנִי לִי נְפֹשִׁי בְּשִׂאֲלֹתִי וְעַמִּי בְּבִקְשֵׁתִי: (ד) כִּי נִמְכַרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהַרְגוֹ וּלְאַבֵּד וְאִלּוּ לְעַבְדִּים וְלְשִׁפּוֹזוֹת נִמְכַרְנוּ הַיּוֹרֶשֶׁתִי כִּי אֵין הַצָּר שְׂוֵה כַּגֵּד זֹאֵן שׁוֹה לְהַנִּיחֵם: בְּזִיק הַמֶּלֶךְ: ס (ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲוֹשְׁרוּשׁ וַיֹּאמֶר לְאַסְתֵּר הַמֶּלְכָּה מִי הוּא זֶה אֹר מִקִּיף וְאִי זֶה הוּא אֹר פְּנִימִי אֲשֶׁר מְלֹא לְבוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן: (ו) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִישׁ צָר וְאוֹיֵב הֶמֶן הָרַע הַזֶּה ס"ת שר בן עיה, שזים על אסתר בת גילו וְהַמֶּן נִבְעַת **תקרא נבעט** מלפני המלך והמלכה: (ז) וְהַמֶּלֶךְ קָם בְּזִמְתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיַּיִן אֶל גַּנֹּת הַבַּיִת וְהַמֶּן עֹמֵד לְבִקֵּשׁ עַל נְפֹשׁוֹ מֵאַסְתֵּר הַמֶּלְכָּה כִּי רָאָה כִּי כִלְתָה אֶלֶּי הָרַעָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ: (זז) וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגַּנֹּת הַבַּיִת אֶל בֵּית מִשְׁתֵּה הַיַּיִן וְהַמֶּן נִפְלַ וּלְפִי הַמְדַרְשׁ, מֵלֹאךְ דַּחְפוֹ. מִשְׁמַע שְׁגָם מִן הַשָּׁמַיִם רָצוּ בְּנַפְלֹתוֹ וְהוּא בְּדֶרֶךְ שָׁבוּ רֹצֵה לְלַכֵּת מִסִּיעֵין לוֹ עַל הַמַּטָּה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲגַם לְכַבּוֹשׁ רִשִׁי פִירֵשׁ לֵאנוֹס בַּחוּקָה, שֵׁאִינָה נִמְצֵאת בְּשֵׁדָה אֵלֶּא בַעִיר וַיְכַלָּה לַצַּעֲקוֹ לַעֲוֶה אֵת הַמֶּלְכָּה עַמִּי בְּבַיִת הַדְּבָר יִצְא מִכִּי הַמֶּלֶךְ וּפְנֵי הֶמֶן זֹפּוּ מִלְשׁוֹן חוֹפָה: ס (ט) וַיֹּאמֶר זֹרְבוּנָה אֲזוּד מִן הַסָּרִיסִים לְפְנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִגִּיהָ הָעֵץ אֲשֶׁר עָשִׂה הֶמֶן לְמַרְדְּכִי אֲשֶׁר דָּבַר טוֹב עַל הַמֶּלֶךְ עֹמֵד בְּבַיִת הֶמֶן גְּבוּהַ זֹמִשִׁים אִמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּלְהוּ עֲלֵיו וְלֹא רִיחֵם עַל הַמֶּן, שְׂרָאָה (וְנִתֵּן הַכֶּתֶר בְּרֵאשׁוֹ עֵינַי רִשִׁי) שְׁהִמֵּן מִתְּאוּוָה בְּמַלְכוּת אַחֲשׁוּרוּשׁ וְחֹמֵד בְּאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה: (י) וַיִּתְּלוּ אֵת הַמֶּן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הִכִּין לְמַרְדְּכִי וְזִמְתָה הַמֶּלֶךְ עַל הַמֶּן שְׂכָכָה גִמְט' שִׁמ"ה, שֵׁם מ"ה שְׁהוּא שֵׁם הוֹי"ה בְּאַלְפִין (י"ד ה"א ו"א ה"א) שְׁהוּא אֲלוֹפּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ עוֹלָם: פ

אסתר פרק זז

(א) בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֲזוּשׁוּרוֹשׁ לְאַסְתֵּר הַמְּלֻכָּה אֶת בֵּית הַמֶּן עֲרַר ר"ש צר והוא ראש צר היהודיים היהודים ומְרַדְכִי בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי הִגִּידָה אַסְתֵּר מַה הוּא אף שהגויים לא נצטוו לעריות, מ"מ נצטוו לאשת איש, וחשד אחשוורוש באסתר בהיותה נשואה למרדכי לָהּ מְבוּאָר בְּכִירוֹר שֶׁאִסְתֵּר הִגִּידָה לְאַחְשׁוּרוֹשׁ שֶׁהִיא נְשׂוּאָה לְמְרַדְכִי. וְעֵינַי לְהִלֵּךְ פְּסוּקֵי: (ב) וַיָּסֵר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר מִהֶמֶן וְלֹא הִחְזִיר לְמֶלֶךְ אִף שֶׁחָתַם אֶת הַגּוּרָה וַיִּתְּנָהּ לְמְרַדְכִי וְתָשֵׁם אַסְתֵּר וְלֹא אֲחֻשׁוּרֹשׁ שֵׁם אֶת מְרַדְכִי, מִלְּמַד שֶׁהַמֶּלֶךְ אֲחֻשׁוּרֹשׁ עֲדִינַן אֶת מְרַדְכִי אֲלֵא דֶרֶךְ אִסְתֵּר אֶת מְרַדְכִי עַל בֵּית הַמֶּן: פ (ג) וְתוֹסֵף אַסְתֵּר וְהִדְבָּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְתַפְּלֵ לִפְנֵי רַגְלָיו וְתִתְּנֶנּוּ לוֹ לְהַעֲבִיר אֶת רַעַת הַמֶּן הָאֲנֹכִי וְאֶת מִזְוִשְׁבְּתוֹ אֲשֶׁר זָוְשָׁב עַל הַיְהוּדִים: (ד) וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֶת שַׁרְבֹּט הַזָּהָב וְתָקַם אַסְתֵּר וְתַעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: (ה) וְהֵאמֵר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם מִצְאָתִי זָוֶן לִפְנֵי וְכִשֶּׁר הִדְבָּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו יִכְתֹּב לְהַשִּׁיב אֶת הַסְּפָרִים מִזְוִשְׁבְּת הַמֶּן בֶּן הַמְּדַתָּא הָאֲנֹכִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבְדָּא אֶת הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: (ו) כִּי אִיכָכָה אוֹכֵל וְרֵאִיתִי בְּרַעַתָּה אֲשֶׁר יִמְצֵא אֶת עַמִּי וְאִיכָכָה אוֹכֵל וְרֵאִיתִי בְּאַבְדָּן מוֹלְדָתִי: ס (ז) וַיֵּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲזוּשׁוּרוֹשׁ לְאַסְתֵּר הַמְּלֻכָּה וּלְמְרַדְכִי הַיְהוּדִי הַפַּעַם הוּא דִּבְרַר גַּם לְמְרַדְכִי וְהוּא רְמוֹ שֶׁאֲחֻשׁוּרוֹשׁ הִכִּיר בְּנִישׂוּאֵי מְרַדְכִי וְאִסְתֵּר. וְמֵה שִׁיד לְמַלְכָּה שִׁיְהִיה לָהּ דִּירָה לְעַצְמָהּ, וְתַצֵּא מִהָאֲרַמּוֹן? מִכִּיּוֹן שֶׁהַמֶּלֶךְ חָפֵץ בָּהּ מְכַל הַנְּשִׁים, לֹא הֵייתָה סִיבָה שֶׁהַמֶּלֶךְ תּוֹצֵא אוֹתָהּ מִלְּפָנָיו. אֲלֵא שֶׁאִסְתֵּר גִּילְתָה לְאַחְשׁוּרוֹשׁ שֶׁהִיא נְשׂוּאָה לְאַחְשׁוּרוֹשׁ. עֵינַי פְּסוּקֵי א' לְעִיל. הִנֵּה בֵּית הַמֶּן נָתַתִּי לְאַסְתֵּר וְאִתּוֹ תָּלוּ עַל הָעֵץ עַל אֲשֶׁר שָׁלַח יָדוֹ בַּיְהוּדִים בַּיְהוּדִים: (ז) וְאַתֶּם לָשׁוֹן וְלֹזוֹן שְׂלֵא רַצָּה לְהַצְטַרֵּף לְבִטּוֹל הַגּוּרָה כָּתְבוּ עַל הַיְהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם וְהוּא בְּעַצְמוֹ לֹא רַצָּה לְבַטֵּל אֶת הַגּוּרָה שִׁי שִׁיתֵף הִיָּה לְהֶמֶן בְּגוּרָה בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְזוֹתָמוֹ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי כָתַב אֲשֶׁר נִכְתַּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְזוֹתָמוֹ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אִין לְהַשִּׁיב: (ט) וַיִּקְרָאוּ סְפָרֵי הַמֶּלֶךְ בְּעַת הַהִיא בְּזוּדֵשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא זוּדֵשׁ סִינַן בְּשִׁלּוּשָׁה וְעֵשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה מְרַדְכִי אֶל הַיְהוּדִים וְאֶל הָאֲזוּשְׁדָרְפָּנִים וְהַפּוּזוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר מַהֲדוּ וְעַד כּוּשׁ שִׁבְעַ וְעֵשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה מְדִינָה מְדִינָה גַמְט' שֶׁל"ג כְּנֶגֶד תְּאוֹת הַמְּשַׁגֵּל וְגַלּוּי עֲרִיּוֹת כְּכִתְבָּהּ וְעַם וְעַם כְּלִשְׁנֹו וְאֶל הַיְהוּדִים כְּכִתְבָּם וְכְלִשְׁנֹוּם: (י) וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲזוּשׁוּרוֹשׁ וְזוֹתָמוֹ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים בְּסוּסִים רַכְבֵּי הָרֶכֶשׁ הָאֲזוּשְׁתְּרָנִים בְּנֵי וְהוּא קֶשֶׁה שְׁבָנִים שִׁיד לְמִן הָאוּנְשִׁי וְלֹא לְחַיּוֹת. הָרַבְּמִכִּים: (יא) אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל עִיר

וְעִיר לְהִקְהֵל וְלַעֲמֹד עַל גַּפְשָׁם לְהִשְׁמִיד וְלְהַרְגֵּוּ וְלֵאמֹר לְקִיִּים מַצּוֹת מַחִיִּית עִמְלֹק אֶת כָּל זֵוִיל עִם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֲתֶם טָף וְנָשִׁים וּשְׁלָלְכֶם לְבוֹז: (יב) בְּיוֹם אָזוּד בְּכָל מְדִינֹת הַמְּלָכָה אֲזוּשְׁרוּשׁ בְּשִׁלּוּשֵׁי עֶשֶׂר לְאֲזוּשֵׁי שְׁנָיִם עֶשֶׂר הוּא זֹדֶשׁ אֲדָר: (יג) פְּתִישָׁן לְרַמְזוֹ לְאוֹתָהּ קְלִיפָה הַנִּמְצָאָת בֶּן הַכְּתָב, וְהוּא אֵינוֹ סְמָא דְחַיִּי, וּמַעֲרַבְבַת קְדוּשָׁה וְטוֹמְאָה, דּוּקָא בְּגוֹן הַפְּתָב לְהַצְתָּן דָּת בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גְּלוֹי לְכָל הָעַמִּים וְלַהֲיוֹת הַיְהוּדִיִּים הַיְהוּדִים עֲתוּדִים עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה לְהַנָּקֶם מֵאִיבֵיהֶם וְהוּא בִּילַע הַמוֹת לְנֶצַח לְאוֹתָהּ קְלִיפָה: (יד) הָרָצִים רַכְבֵּי הָרָכֶשׁ הָאֲזוּשֵׁתְרָנִים יֵצְאוּ מִבְּהַלִּים וְדִזּוּפִים בְּדַבַּר הַמְּלָכָה וְהָדָת גְּתָנָה בְּשׁוֹשָׁן הַבְּיָרָה: פ (טו) וּמְרַדְכֵי יֵצְא לְפָרְסוּס הַנֶּס מִלְּפָנֵי הַמְּלָכָה בַּחֲנֵינָא אַבְרָהָם אֲבִינוֹ ע"ה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ כְּתֵר מַלְכוּת שְׁהוּא מִרְכַּבַת הַקְּדוּשָׁה בְּלָבוּשׁ מַלְכוּת נֶפֶשׁ הַתְּכַלֵּת רוּחַ וְזוֹרַר נִשְׁמָה וְעֵטְרַת זָהָב גְּדוּלָה חֵיה וְתַכְרִיף בּוּיָן וְאַרְגָּמָן יְחִידָה וְהָעִיר שׁוֹשָׁן צְהֵלָה וְשִׁמְזוּזָה: וְהִנֵּה שׁוֹרֵשׁ נִשְׁמַת מְרַדְכֵי הֵיתָה מִן הָהָאָרָה הַהִיא וְלֹכֵן עַל יְדוֹ הֵיתָה תְּשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בּוּמֵן הַהוּא זֶה נִרְמָז בְּשֵׁם מְרַדְכֵי מִמַּשׁ שְׁאֲרוּ"ל שְׁהוּא לְשׁוֹן מוֹרָא דְכִיָּא מִ"ר דְכ"י וְהוּא תְּרַגּוּם מִר דְרוּר גַּם נִקְ' מוֹר עוֹבֵר וְהַעֲנִין הוּא כִי הָהָאָרָה הַגְּדוּל' הַהִיא הִיא מִר דְרוּר זָךְ וְנִקֵּי בַתְּכַלִּית הַעוֹבֵרַת מִפִּי יִסוּד דְנוּק' וְלַחוּץ וּז"ס פ' וַיְדִי נִטְפוּ מִר כו' עוֹבֵר וְבוּזָה תְּבִין מַעֲלַת מְרַדְכֵי שְׁעֵלָה לְבַחֵי מַלְכוּת וּמִשְׁנָה לְמַלְךְ וּז"ס הַפְּסוּק וּמְרַדְכֵי יֵצְא מִלְּפָנֵי הַמְּלָכָה בְּלָבוּשׁ מַלְכוּת תְּכַלֵּת וְזוֹרַר וְעֵטְרַת זָהָב גְּדוּלָה וְהַמְּשַׁכֵּל יְבִין כָּל פְּרַטֵי הַפְּסוּק זֶה עֲנִין יֵצִיאָה זֶה מִלְּפָנֵי הַמְּלָכָה הִיא רַחַל וְעֵטְרַת זָהָב גְּדוּלָה מִצַּד עֵטְרָה יִסוּד דְאָבָא וְלֹכֵן נִקְרָא גְּדוּלָה כִי חַסְדֵּי וְהַחֲכָמָה נִקְרָא גְּדוּלָה בְּסוּד הַגְּדוּל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא. גַּם הַמַּעֲמִיק יִשְׁכִּיל הֵיוֹת מִשְׁבֹּט בְּנִימִין וְדִי בּוּזָה וּז"ס קְרִיאַת הַמְּגִילָה גַּם הַתְּפִשׁוּתָהּ בַּעַת קְרִיאַתָּה לְטַעַם פִּירְסוּס הַנֶּס וְהוּא עֲנִין הָאָרֶת עֵטְרַת מַלְכוּת דְאָבָא הַמְּתַגְּלִית וְיוֹצֵאָה לַחוּץ וְלֹכֵן נִקְרָא מְגִילָה לְשׁוֹן גִּלּוֹי וְצָרִיךְ לְגַלוּתָהּ וְלְפָרְסָמָה. מִלְּשׁוֹן בְּתָרָא מִשְׁמַע כְּדַעַת הַטּוֹר שְׁצָרִיךְ לְפִשׁוּשׁ אֶת הַמְּגִילָה כּוּלָה קוּדֶם הַקְּרִיאָה וְלֹא כְּדַעַת הַרְמַב"ם וְהַשׁו"ע שְׁמַגְלִים אֶת הַמְּגִילָה אֹרֶךְ הַקְּרִיאָה. זִית"א דְכִיָּא.

(טז) לְיְהוּדִים הֵיתָה אֹרְחָה וְשִׁמְזוּזָה וְשָׁשׁוֹן אוֹתִיוֹת שׁוֹשׁוֹן וְיִקְרַר בַּחֲנֵינָה הַפּוּכָה שֶׁל עִמְלֹק לְקַרְר, וְלֹכֵן נִמְנָה בְּסוּף, אַחֲרֵי אֹרְחָה שְׁמַחָה וְשׁוֹשׁוֹן: (יז) וּבְכָל מְדִינָה וּבְמְדִינָה וּבְכָל עִיר וְעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר הַמְּלָכָה וְדָתוֹ מֵאֲזַע שִׁמְזוּזָה וְשָׁשׁוֹן לְיְהוּדִים מִשְׁתָּהּ יוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מוֹתֵהֲדִים כִּי נֶפֶל פּוֹזֵד הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם:

אסתר פרק ט

(א) **וּבְשֵׁנִים עֶשֶׂר זֹרֵשׁ הוּא זֹרֵשׁ אֲדָר בְּשִׁלּוֹשֶׁה עֶשֶׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ לְהַעֲשׂוֹת בַּיּוֹם אֲשֶׁר שִׁבְרוּ אִיבֵי הַיְהוּדִים לְשִׁלוֹט בָּהֶם וְנִתְּפָחָה הוּא** שהיה תיקון לחטא המרגלים, אלא לא השלימו, כי לא רצו לעלות עם עזרא בהמונם אלא המעט **אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הַמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם:**

(ב) **נִקְהָלוּ הַיְהוּדִים בְּעֵרֵיהֶם בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֲזוּשְׁוֹרוּשׁ לְשִׁלוֹן יָד בַּמִּבְקָשִׁי רַעְתָּם וְאִישׁ לֹא עָמַד לַפְנֵיהֶם כִּי נָפַל פּוֹזֵדֵם עַל כָּל הָעַמִּים: (ג)** וְכָל שָׂרֵי הַמְּדִינֹת וְהָאֲזוּשְׁדָרְפָּנִים וְהַפּוֹזוֹת וְעֵשִׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מְנַשְׂאִים אל תקרא מנשאים אלא משנאים, שהיו שונאים **אֶת הַיְהוּדִים** בהחלט אלא **כִּי נָפַל פּוֹזֵד**

ולא מאהבה **מְרַדְכֵי עֲלֵיהֶם: (ד)** **כִּי גָדוֹל מְרַדְכֵי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל** סדר הדברים הפוך בהתחלת הפסוק מראה שקודם הנס היה למרדכי בחינת נח, שהוא בחינת הצדיק שאינו מתגלה ומקדש שם שמים בפנימויות. אולם אחרי הנס, מרדכי הגיע לבחינת אברהם אבינו שהיה הולך לפני ה', ולכן הולך וגדול, והם בלי ספק מוחזן דגדלות: **פ (ה) וַיִּכְּבוּ הַיְהוּדִים בְּכָל אִיבֵיהֶם מִכַּת זֹרֵב וְהָרָג וְאֶבְרָן וַיַּעֲשׂוּ בְּשִׁנְאֵיהֶם כְּרִצּוֹנָם:**

(ו) **וּבְשִׁוּשָׁן הַבְּרִיָּה הָרְגוּ הַיְהוּדִים וְאַבְדָּר** משמע שלכל בן היה ו' שומרים כנגד ו' שערים של אותה ספירה של טומאה **זְוִמְשֵׁי מֵאוֹת אִישׁ:**

(ז) **וְאֵת פְּרִשְׁנֵדְתָּא** כנגד ספירת חכמה ותקרא פרשן דתא, מפרש הדת, **וְאֵת הַלְּפֹון** כנגד ספ' הבינה שהיא שפע היורד למבין בגשם הדולף מלשון דלף טורד (משלי)

וְאֵת אֶסְפֵּתָא כנגד ספ' דעת, דברי אגור היה בימי שלמה הולך ביושרו יודע דעת ונכבד בדורו על כן המלך שלמה אסף דברי חכמתו בספרו: (משלי)

(זז) **וְאֵת פּוֹרְתָא** כנגד ספ' חסד והיא מקור הפריה **וְאֵת אֲדֻלָּא** כנגד ספ' גבורה ומהדינים נעשה דל

וְאֵת אַרְיֵדְתָּא: כנגד ספ' תפארת ומורה על ירידה, כירידת יעקב אבינו למצרים **(ט) וְאֵת פְּרַמִּישְׁתָּא** כנגד ספ' נצח והא היפך משה רבינו ע"ה תקרא פה רמש

וְאֵת אַרְיִסִי כנגד ספ' הוד והוא ארס בון שלום לחבריו שהוא בעל מחלוקת היפך מידת אהרן הכהן **וְאֵת אַרְדִּי** כנגד ספ' יסוד והוא הברית כנגד הדר בא"י והוא אותיות ארד"י - ד"ר א"י

וְאֵת וַיִּזְתָּא: כנגד ספ' המלכות בחינת דוד המלך והוא המלך המשוח בשמן זית והוא ויזת"א,

(י) **עֶשְׂרֵת בְּנֵי הַבֶּן בֶּן הַמְּדִתָּא** המן עם בניו הם כנגד י"א טומאות דהיכל התמורה, ומורה על הפירוד **צָרַר הַיְהוּדִים הָרְגוּ וּבִבְיָהּ לֹא שָׁלוֹנוּ אֶת יָדָם** תקון מעשה שאול והעם בשלל אגג העמלקי:

(יא) ביום ההוא בא מספר ההרועים בשושן הבירה לפני המלך: ס (יב) ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד זמשי מאות איש ואת עשרת בני המן בשאר מדינות המלך מה עשו ומה שאלתה ונתתן לה ומה בקשתה עוד גמט' צ', הוא צדק, שמה שאסתר תבקש תהיה ע"פ צדק ולא נקמת דם ותעשי: (יג) ותאמר אסתר אם על המלך טוב ינתן גם מזון ליהודים אשר בשושן לעשות פדת היום ואת עשרת בני המן יתלו על העץ: (יד) ויאמר המלך להעשות כן ונתתן דת בשושן ואת עשרת בני המן תלו דרך הרגלים שחתוכי הראש היו כשנתלו (רמב"ן מס' ב"ב ד"ק ע"ב): (טו) ויקהלו היהודיים היהודים אשר בשושן גם ביום ארבעה עשר לחדש אדר ויהרגו בשושן שלש מאות איש ובבזיה לא שלוו את ידם: (טז) ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על נפשם וזונו מאיביהם והרגו בשנאייהם וזמשה ושבעים אלף ובבזיה לא שלוו את ידם: (יז) ביום שלשה עשר לחדש אדר וזונו בארבעה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה: (יז) והיהודיים והיהודים בין אלו שנשארו נאמנים למרדכי בין אלו שחזרו בתשובה אשר בשושן נקהלו בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו וזונו בזמשה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה ולא תיקן בהתחלה יום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו: (יט) על כן היהודים הפרזים אלו לומדי סתרי תורה תקרא פיה רזיים, פה שמדבר רזים הישבים בערי הפרזות מקום קטני אמנה ואל תקרא הפרזיות אלא פיה רזיות, שהם צרי עין עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו דווקא הוסיף להם מצוות לחזק אותם באחוה ורעות והם הרחוקים: פ (כ) וכתב מרדכי את הדברים האלה וישלחו ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אונשורוש הקרובים והרזוקים: (כא) לקים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום זמשה עשר בו בכל שנה ושנה: (כב) כימים אשר זונו בהם היהודים מאיביהם והחדש אשר נהפך להם מיוזון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים: ימי משתה ושמחה וענין זה תלוי בקיום מצוה אחרת והיא לעשות סעודת פורים משתה ושמחה וזו ענין אכילה ושתיה כמבואר אצלנו שהמוחין של הנקבה נקרא י"ה ונעשים מבחי י"ה והם נמשכין בה ע"י אכילה ושתיה וזהו פי אכילה אכ"ל

י"ה שתייה ש"ת י"ה כי ע"י המאכל והמשתה³ נמשכין לה מוחין הנקרא י"ה. גם נרמזה היא עצמה במלת אכילה שהיא בגי' אדני ע"ה לרמזו כי אלו המוחין של י"ה הנמשכין ע"י האכילה הם בנקבה הנק' אדני. מנות ומתנות ארוז"ל ב' מנות לאיש א' וב' מתנות לב' אביוני והנה יש לראות למה ברעהו אמר מנות באות תיו א' ובאביונים ב' אותיות תיו.

וּמְשַׁלְוֹז מְנוֹת אִישׁ לְרַעְתּוֹ האמנם כבר ידעת כי היסוד נקרא איש ועיקר האר' יום זה הוא גילוי יסוד אבא והוא זכר ובהיותו מלוכב בתוך יסוד דאי' לכן אמר מנות בתיו א' כי אות תיו מצד הנוק' באופן כי ב' מנות הם א' מצד אבא שהוא מ"נ דמנות כאשר ידעת ואחד מצד היסוד דאי' כנ"ל והם איש שהוא יסוד דאבא לרעהו שהוא היסוד דז"א כי אם היות אבא גדול הנה בהיותו יורד למקום יסוד ז"א נקר' רעהו ע"ד הז"א כשיורד ביצירה שנאמר עליו שלף איש נעלו ונתן לרעהו.

וּמִתְנוֹת לְאֲבִיוֹנִים ומתנות לאביונים הם מצד אימא ולכן הם ב' תויו"ן כי הם מצד הנוק' והם ב' מתנות לב' אביונים שהם נצח הוד שהם אביונים כאשר ידעת בסוד הערבה לא ריח ולא טעם ונקראו אביונים כי אימא עד הוד אתפשט. (כג') **וְקִבַּל הַיְהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הַיְוֹכָו בִּזְמַן מֹשֶׁה רַבִּינוּ ע"ה לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר כָּתַב מֶרְדֵּךְ כִּי אֲלֵיהֶם שִׁקְּלוּ תוֹרָה מֵאֲהַבָּה מִמֶּרְדֵּכִי: (כד') כִּי הֵמָּן בֶּן הַמֶּדְיָתָא הָאֲגָגִי צִרַר כָּל הַיְהוּדִים וְזָשֵׁב עַל הַיְהוּדִים לְאֲבָדָם וְהַפִּיל פּוּר**

ר"ת פריה ורביה שרצה לבטל את המצווה הזאת מעם ישראל בהשמדתו **הוא הגֹּזֵר לְהַמָּם וּלְאֲבָדָם:** גם ר' שמואל בר שילת, שהיה מבני בניו של המן הרשע כנודע כי גם הוא היה נתון בקליפת סיסרא, כי המן וסיסרא שניהם ממקור א' הם, כי שניהם הם בקליפת הדעת, ונודע כי רב שמואל בר שילת היה משרש קין כנז"ל. וז"ס פסוק "הכוכבים ממסלותם נלחמו", ר"ת המן עם סיסרא. ולפי שהדעת דז"א נבקע, ויוצא ממנה הארה אל לאה שבאחורי הדעת, שהוא סוד הדל"ת קשר של תפילין של ראש, אשר כנגד יסוד דאימא שבתוך הדעת דז"א, ואז החסדים יוצאים מצד הרקת הימיני שבראש, והגבורות מן הרקת השמאלית, לכן כתוב והלמה סיסרא מחקה ראשו, ומחצה וחלפה רקתו, כי הכניעה אותה הממשלה שהיתה לסיסרא, בהיותו יונק מן המקום ההוא כנוכר. ולכן נקמה זו היתה ע"י יעל אשת חבר הקני, שהוא משרש קין כנוכר, הנתון בקליפת סיסרא. וכבר הודעתך גלגול יעל ומציאותה, שהיא משרש קין הנוכר, בסוד אביי דאתי מדבית עלי, ואביי הוא מן קין, והנה יעל ועל"י הכל א' הוא, כמבואר אצלנו במקומו: (כה) **וּבְבֹאֵה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר** הוא העם היהודי

המכונה בפה אומות העולם עם הספר' **יָשׁוּב** בתשובה **מִזְשִׁיבְתוֹ הָרַעָה אֲשֶׁר זָשֵׁב עַל הַיְהוּדִים עַל רֵאשִׁיו** ובגלל זה נשסף בשורש מזימתו הרעה וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֵת בָּנָיו עַל הָעֵץ: (כו) **עַל כֵּן קָרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר עַל כֵּן עַל כָּל הַדְּבָרִי הָאֲגָרָת הַזֹּאת וּבִמָּה רָאוּ עַל כִּכָּה וּבִמָּה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: (כז) קִיְמוּ וּקְבַל וְקָבְלוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זָרְעָם וְעַל כָּל הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לַהֲיוֹת עֹשִׂים אֵת שִׁנְיֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וּכְזַמְנָם בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה:**

ואמנם היות ימי הפורים האלו נעשים **בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה** ולא הספיק לעשות בזמן ההוא לבדו הטעם הוא כי השי"ת ברחמיו רצה שאותה ההארה המתחדשת בהיות המוחין דאז"א תוך הנקבה בזמן דורמיטת ז"א

³ מלשון מוהר"ח"ו נמצא כי המשתה דווקא הוא על השתיה. והאכילה לחוד.

לא תתבטל לעולם בכל שנה ושנה בימים ההם עצמם כי הנה אחר דורמיט' חוזרים פב"פ והמוחין הם בז"א ואין בחי' ההארה זו יוצאת אז כלל כנ"ל והארת מרדכי מתבטלת לגמרי ונעלמת בפנים ורצה השי"ת שבכל שנה בימי הפורים כיוצא בהם אף אם יהיו ז"ץ פב"פ תתגל' ההארה הנו' בימים ההם ולא תתבטל. (כוז)

והימים האלה זכרים ונעשים בכל דור ודור משפּוּזָה ומשפּוּזָה מדינתה ומדינתה ועיר ועיר ולא רק משפחה אלא כל מי באין לו מקום לעבור פורים או נמצא לבד – כי יום קהילה הוא **וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף** (ובתרגום יתם, והוא זכר לאסתר שיתומה היתה) **מזרעם** ר"ת ל"ם סוף, זכר לרעת פרעה שהוא ראש אויבי ישראל וכל המסתעף

אליו: ס (...) וז"ס מ"ש **הכתוב וזכרם לא יסוף מזרעם** כי אותה ההארה היא עטר' היסוד הזכר דאבא הנקרא זכר כנודע וזכרם זה לא יסוף מזרעם בימי הפורים שבכל שנה ושנה כנו'. לכן לעת"ל כל הספרים יתבטלו חוץ ממגיל' אסתר והטעם הוא כי לעולם לא היה נס גדול כזה לא בשבתות ולא ביו"ט להתקיים ההארה זו אף אחר הסתלקות המוחין מן הנקבה אלא בימי הפורים בלבד ובבחי' זו יש יתרון גדול אל פורים על כל שאר הימים אפילו בשבתות ויו"ט: (כט) **והכתוב אסתר המלכה בת אביזויל ומרדכי היהודי את כל הנקף לקיים את אגרת הפורים הזאת השינית:** וזהו ענין היות המגילה נק' אגרת' ונקרא ספ"ר ויש לה דינין כתורה שבכתב כי ספר התור' הוא יסוד דאבא הנקרא תורה שבכתב צורת ספר בחינת ו' ארוכה והמגילה היא ההארה היוצאה מחוץ ליסוד כנו' וגם הוא ארוכה בצורת ו' ובצורת מגילה ארוכה ודי בהערות אלו אל המשכילים:

(ל) **וישלוז ספרים אל כל היהודים אל שבע ועשרים ומאה מדינתה מלכות אושורוש דברי שלום ואמת** וכי, לא סגי דברי שלום שהוסף ואמת? אלא ללמד ששלום ואמת מתחברים אחד עם השני. וכך הוא בווג, אין שלום אלא אם יש אמת, ואין האמת כפשוטה אלא כוונה לעבוד אותו באמת, שהוא חיפוש האמת, והדברים ידועים: (לא) **לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם פאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על**

נפשם ועל זרעם דברי הצמות וזעקתם: והנה בכל שנה בימי הפורים כדי לקיים ההאר' הנו' אנו צריכין לעשות ג' מצות והם קריאת המגילה כדי להמשיך ולגלו' ההארה הנו' היוצאת לחוץ בגילוי והנה צריכות ב' בחינות אחרות והם אלו: הא' בחי' ההארת היסוד ההוא דאבא ברחל לצורך תיקון בנין פרצופה כי לכן נכנסים המוחין הנו' בה כדי להגדילה ולעשותה פרצוף כנו' וזה נעשה בסוד מתנות לאביונים כי רחל נק' עני ואביון והיסוד דאבא הנקרא צדיק נותן לה צדקה ומתנות והארות הזה מתקיים ע"י שאנו נותנים למטה מתנות לאביונים וע"י מצוה זו נעשה דוגמת' למעל'. ובחי' הב' היא כי אחר שנתקן פרצוף רחל עצמו ע"י הצדקה ומתנות לאביונים עוד צריך הארה שתתקיים בה בסוד המוחין עצמן שלו המתלבשין תוך פרצוף ו' ספירות שלה בעת הדורמיטא כנודע. וצריך שתתקיי' האר' הנו' במוחין שלה כל הימים ההם הנקרא פורים וישאר קיימת שם אף גם אם יסתלק המוחין דאו"א אחר הדורמי' ותחזור פב"פ ועכ"ז תשאיר האר' המוחין ההם קיימים במוחין שלה ולא יסתלקו לגמרי כבשאר הזמנים כנ"ל גם זה מהרח"ו ז"ל: (לב) **ובאמר אסתר קים דברי**

הפרים האלה ונכתב בספר: פ דע כי שמכו למגילת אסתר מדכתיב **כתוב בספר** פירושו הנה בספר מילואו כזה בי"ת סמ"ך פ"א ר"יש עולה אלף קמ"ה כמנין מגילת אסתר עם הכולל. ונ"ל דצ"ל עם הי"א אותיות עולה מגל"ת אסת"ר חסר וי"דן מהרב זל"ה: מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים כבר ידעת כי

שתיהן בסוד הבינה כנודע כי יש לאה ורחל וכנגדם למעלה בינה ותבונה ובינה היא כנגד לאה ותבונה כנגד רחל והנה תבונה יורדת למטה ואתלבשת בועיר ולכן נקרא אם על הבנים וזו נקרא ס סתומה דרביעא על בנהא אך הסמ"ך היא הבינה יותר סתומה ונעלמת ועמ"ש בס' עץ החיים בשער הכללים פרק י"א מהו שבנס היו עומדים. גם זה מהרב זל"ה: [

אסתר פרק י

(א) וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אֶזְרָשָׁרַי אֶזְרָשָׁרַי מִסְּמִי אֶתְרָשׁ וְאֵי הַיָּם רַת שֵׁם ו"ה, שאחשורוש רצה לשלוט בחתומות כוחות הטומאה על היהודים: (ב) וְכָל מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וְגִבּוֹרָתוֹ וּפְרִיעוּת גְּדֻלַּת מַרְדֳּכָי אֲשֶׁר גְּדָלוֹ הַמֶּלֶךְ: הוא ממה"מ הקדוש ברוך הוא שגידל מרדכי על אחשורוש הַלֹּא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מִדְּיָ וּפָרְסִי: (ג) כִּי מַרְדֳּכָי הַיְהוּדִי מִשְׁנֵה לְמַלְכֵי אֶזְרָשָׁרַי וְגָדוֹל לַיהוּדִים וְרָצִי לְרַב אֶזְרָי הָרִישׁ טוֹב לַעֲמּוֹ וְדָבָר עֲלֹם שפרשו קצת מהסנהדרין לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בטל מתלמודו (רש"י) ובכל זאת, בדורו, אלא שבדור אחריו כולם הכירו בו כדובר שלום שהוא עיקר תלמידי חכמים המרבים שלום בעולם ולא רק לאחיהם אלא לכל זרע היהודים אשר הם לְכָל זָרְעוֹ: לשון כי מרדכי היהודי משננה למלך שהיה שפחה הנקרא עבד מלך גם נקרא מלשון שינה כנזכר בפרשת פינחס דף רמ"ד ע"ב קם זמנא תגינא ואמר מארי מתניתין נשמתי ורוחין ונפשי דילכו אתערבו כען ואעברו שינתא מניכו דאיהו ודאי משנה אורח פשט דהאי עלמא ואנא לא אתערנא בכו אלא ברזין עילאין דעלמא דאתי דאתון בהון לא ינום ולא ישן. וזה יובן במ"ש יותר למעלה שם ורבנן דמתניתין ואמוראי כל תלמודא דלהון על רזין דאורייתא סדרו ליה ונמצא כי המשנה והש"ס הם הנקרא גופי תורה: ולא נקרא בשם נשמה, שהיא בחינת לימוד הקבלה, ששורשו בעולם האצילות, שאין בה ערבוב, בהיותה נאצלת מגילוי אליהו הנביא ז"ל, ולא כן הקבלה הבאה ע"י סברות שהיא כפופה לחכמה ולא לכתר. זית"א דכיא. שעשועות של הקב"ה בתורה והיותו בורא בה את העולמו היתה בהיותו עוסק בתורה בבחי' הנשמה הפנימית שבה הנקרא רזי תורה הנקרא מעשה מרכבה היא חכמת הקבלה כנודע אל היודעים וטעם הדבר הוא להיותו עולם האצילות העליון מאד טוב ולא רע דלא יכיל להתערבא עמיה קליפה ועליה אתמר וכבודי לאחר לא אתון כנוכר בספר התיקונין ד' ס"ו תיקון י"ח וכן בשה"ז בפ' בראשית דכ"ח ע"א ע"ש ולכן גם התורה אשר שם איננה רק מופשטת מכל לבושי הגופנים משא"כ למטה בעולם היצירה עולם דמטטרו"ן הנק' עבד טוב והוא הנקרא עץ הדעת טוב מסטרא ומסטרא דסמאל שהוא קליפין דיליה נקרא עבד רע כי התורה אשר שם הם שית סד"מ הנקראים שפחה כנ"ל וכנזכר בפרשת בראשית שם דף כ"ז ע"א ולכן נקראת משנה לפי ששם יש שינויים הפוכים טוב מסטרא דעבד טוב היתר כשר טהור רע מסטרא דעבד רע איסור טמא פסול.

וזה"סוד וירא והנה באר בשדה והנה שם ג' עדרי צאן רובצים עליה הם נה"י ידיה רובצי' על כל מדת המלכות הנק' באר בשדה. ואגב אורחין נבאר קצת ענין באר בשדה כי ב' כינויים אלו נק' שם במלכו' ומה ענינם אמנם הענין הוא כי בית נק' בית מושב בני אדם והוא מקום מושב הספ"י בעצמם אך מאחורי ה"א אינו נק' בית זולתו שדה כי יצא מכלל מדבר שמש ונכנס לכלל שדה הראויה לזריעה בסוד אסתר קרקע עולם היתה ולכלל בית לא באתה עד היותה פכ"פ וואו תקרא בית.